

85. Tiistaina 26 päivänä syyskuuta 1989

kello 14

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1987 2570

Mainittu kertomus (K n:o 7/1988 vp.)
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 26

2) Asetus 2 päivältä kesäkuuta 1989
vankeinhoitolaitoksen eräiden virkojen
perustamisesta ja lakkauttamisesta 2580

Mainittu asetus (A n:o 11)
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen käsittely:

3) Ehdotukset laeiksi ehdollisesta
rangaistuksesta annetun lain 1 §:n sekä
rangaistusten täytäntöönpanosta an-
netun asetuksen 4 luvun 2 §:n muuttami-
sesta ”

Hallituksen esitys n:o 245/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 9

Esitellään:

4) Hallituksen esitys n:o 109 laiksi
vuodelta 1990 toimitettavassa valtion-
verotuksessa sovellettavista veroastei-
koista ja veroprosenteista 2593

5) Hallituksen esitys n:o 110 laiksi
tulo- ja varallisuusverolain muuttami-
sesta 2602

Siv.

6) Hallituksen esitys n:o 111 laiksi
elinkeinotulon verottamisesta annetun
lain muuttamisesta ”

7) Hallituksen esitys n:o 112 laiksi
yhtiöveron hyvityksestä annetun lain
muuttamisesta ”

8) Hallituksen esitys n:o 113 laeiksi
maatilatalouden tuloverolain muutta-
misesta sekä tappiontasauksesta tulove-
rotuksessa annetun lain 2 ja 4 §:n
muuttamisesta ”

9) Hallituksen esitys n:o 114 laiksi
kehitysalueiden veronhuojennuksista ja
laiksi leimaverolain 97 a §:n muuttami-
sesta ”

10) Hallituksen esitys n:o 115 laiksi
liikevaihtoverolain 16 ja 27 §:n muutta-
misesta sekä laiksi eräistä vakuutus-
maksuista suoritettavasta verosta anne-
tun lain 3 §:n muuttamisesta 2603

11) Hallituksen esitys n:o 119 tuote-
vastuulaiksi ”

12) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o
64 laiksi tulo- ja varallisuusverolain
106 §:n muuttamisesta 2604

13) Ed. Juhantalon ym. lakialoite
n:o 65 perusturvan tason korottamista
ja yhdenmukaistamista tarkoittaviksi
laeiksi sekä laiksi opintotukilain muut-
tamisesta ”

14) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o
70 laiksi valtiopäiväjärjestyksen 37 ja
37 a §:n muuttamisesta 2611

- 15) Ed. Drombergin ym. lakialoite n:o 71 laiksi sairausvakuutuslain 23 §:n muuttamisesta 2611
- 16) Ed. Paakkisen ym. lakialoite n:o 72 laiksi kunnallisen lasten kotihoidon tuen valtionosuudesta ”

Pöydällepanoa varten esitellään:

- 17) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 18 hallituksen esityksestä laiksi työso-
pimuslain 34 §:n hoitovapaata koske-
vien säännösten voimaantulon muutta-
misesta (HE n:o 96) ”

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, E. Aho, Ajo, Alaranta, Almgren, Andersson, Anttila, Apukka, Björklund, Björkstrand, Donner, Elo, Heikkinen, Hilpelä, Hurskainen-Leppänen, Häkämies, Härmäläinen, Jansson, Järvisalo-Kanerva, Jääskeläinen, Kankaanniemi, Kekkonen, Kemppainen, Kuuskoski-Vikatmaa, Liikainen, Melin, Metsämäki, Miettinen, Mäkelä, Nordman, Paasio, Pystynen, Renlund, Riihijärvi, Ryynänen, Saastamoinen, Sarapää, Sasi, Siuruainen, Suominen, Särkijärvi, Taxell, Tiuri, Varpasuo, Viljanen, Virolainen, Väyrynen ja Väänänen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Andersson, Björkstrand, Hurskainen-Leppänen, Häkämies, Järvisalo-Kanerva, Jäätteenmäki, Kekkonen, Melin, Metsämäki, Nordman, Renlund, Riihijärvi, Ryynänen, Saastamoinen, Sasi, Siuruainen ja Suominen sekä yksityisasioiden takia edustajat Ajo, Alaranta, Apukka, Heikkinen, Jääskeläinen, Kankaanniemi, Miettinen, Sarapää, Taxell, Viljanen, Virolainen, Väyrynen ja Väänänen,

Siv. tämän kuun 28 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Anttila sekä 29 päivään virkatehtävien takia edustajat E. Aho, Jansson, Kemppainen, Liikainen ja Pystynen sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Varpasuo.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvaan syyskuun 22 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 123, 127—129 ja 131—135, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1988

Puhemies: Ilmoitetaan, että kirjelmän ohella kuluvaan syyskuun 20 päivästä on eduskunnalle saapunut eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1988. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 423—428. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1987

Ainoa käsittely
Mainittu kertomus (K n:o 7/1988 vp.)
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 26

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5 ja suhteita ulkovaltoihin koskevalta osalta ulko-

siainvaliokunnan mietintö n:o 26. Keskustelu käydään ja päätös tehdään erikseen kummastakin mietinnöstä.

Esitellään kertomus perustuslakivaliokunnan mietinnössä valmistelevasti käsitellyltä osalta.

Keskustelu:

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Eduskunnan täysistuntoon on tullut ainoaan käsitteilyyn perustuslakivaliokunnan mietintö, joka on annettu hallituksen kertomuksen vuodelta 1987 johdosta. Mietintöön liittyvät myös laki- ja talousvaliokunnan, sivistysvaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan, sosiaalivaliokunnan, puolustusasiainvaliokunnan sekä toisen lakivaliokunnan asiasta antamat lausunnot.

Perustuslakivaliokunta toteaa omassa lausunnossaan, että se ei ole käsitellyt yksityiskohtaisesti erikoisvaliokunnilta saamiaan lausuntoja. Samalla valiokunta edellyttää, että hallitus ottaisi asianmukaisesti huomioon erikoisvaliokuntien lausumat ja huomautukset. Minun mielestäni perustuslakivaliokunnan olisi tullut tehdä perusteellista työtä eikä ottaa asiaa näin kevyesti. Kun perustuslakivaliokunta edustaa meillä suomalaisessa oikeuskäytännössä myös valtiosääntöuomioistuinta, on syytä edellyttää sen työltä silloin mitä suurinta ryhtiä ja jämäkkyyttä. Ennen kaikkea tämä vaatimus on paikallaan juuri nyt, kun perustuslakivaliokunta on saanut käsiteltäväkseen erään ministerivastuulakiin perustuvan asian.

Perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyvissä lausunnoissa otetaan kantaa niin luonnonsuojeluun kuin metsäasioihinkin. Mielestäni metsäasiat ja luonnon suojeleminen kulkevat käsi kädessä. On suorastaan ihmeellistä, miten maa- ja metsätalousvaliokunta on ummistanut silmänsä niiltä asioilta, jotka olisivat ehdottomasti kuuluneet kertomuksen yhteydessä pohdiskeltaviin asioihin.

Viime vuosikymmenien aikana on maasamme tehty sellainen metsärikos, joka hakee vertaistaan. Noin kolme vuosikymmentä sitten aloitettu uusi metsäkulttuuri on johtanut ennen näkemättömien luonnontuhojen tulemiseen. Satojentuhansien, ehkä jopa miljoonien hehtaarien alueet on hakattu aukeiksi,

raiskattu metsäluonto, syväkynnetty, kylvetty, istutettu, myrkytetty ja raivattu ja samalla tehty arvaamattomia vahinkoja niin metsien omistajille kuin niiden moninaiskäytöllekin.

Koko meidän virallinen metsäorganisaatiomme on valjastettu tehometsätalouden opimestareiden juoksupojiksi. Vuosikymmenien ajat ovat metsien raiskaamisiin syyllistyneet metsäгурut istuneet kunniapaikoilla erilaisissa juhlissa, joissa on keuhettu met-siemme tilaa ja tuottoa. Virallisen metsäpolitiikan arvostelijat on leimattu häiriköiksi ja ymmärtämättömiksi. Jos metsänomistaja on asettunut vastarintaan ja kieltäytynyt metsänsä hävittämisestä ja raiskaamisesta, on hänet haastettu oikeuteen. Viimeisin karkea esimerkki tästä on Reino Takalan tapaus. Jopa korkein oikeus antoi päätöksen, jolla Reino Takalasta tehtiin metsärikollinen, vaikka hän on kaikkien lautamiesjärjellä ajattelevien mielestä menetellyt metsiänsä hoidossa oikein.

Herra puhemies! Viime aikoina on ollut havaittavissa selvää liikehdintää ja aktivoitumista metsäasioissa. Onneksi maastamme löytyy vielä professori Lähteen tyyppisiä järkeviä taistelijoita, jotka jopa oman uransa vaarantaen uskaltavat ilmaisemaan oman kantansa asiassa, joka varmasti lisää paineita sekä hänelle itselleen että kaikille niille, jotka ovat hänen kanssaan samaa mieltä. Olen kuitenkin sitä mieltä, että viimeistään nyt on tullut aika julistaa sota metsäluontomme tuhoajia ja itsenäisen pienmetsänomistajan selkärangan murtajia vastaan.

Yhdysvaltain presidentti Bush julisti sodan huumemafialle. Meillä Suomessa vastaavaa valtaa on käyttänyt jo vuosikymmenien ajan metsämafia. Eduskunta on se valtioelin, jonka on puututtava asioihin silloin, kun huomataan, että muut viranomaiset eivät toimi tai toimivat väärin. Ehdotan, että eduskunnassa käytäisiin lähiaikoina perusteellinen metsäkeskustelu, jossa ruodittaisiin sekä menneisyys, nykyisyys että tulevaisuus.

On todella kestämaton tilanne, että kansalaiset joutuvat pystyttämään erilaisia yhden asian liikkeitä oikeusturvansa parantamiseksi. Se on merkki siitä, että normaali hallinto ja normaali oikeuskäytäntö ei toimi. Kansanedustajilla ja eduskunnalla on suuri vastuu ja velvollisuus vastata kansalaisten hätähuutoihin. Ei riitä, että mietinnössä todetaan, että asia ei anna aiheetta enempään

lausumiseen tai että asiaa ei ole käsitelty yksityiskohtaisesti.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puheenvuorossaan ed. Kettunen edellytti perustuslakivaliokunnalta perusteellista työtä, ryhtiä ja jämäkkyyttä. Tästä vaatimuksesta olen hänen kanssaan täysin samaa mieltä. Kun hän kuitenkin myös edellytti, että perustuslakivaliokunta käsitellessään hallituksen kertomusta omalta osaltaan myös yksityiskohtaisesti käsittelee erikoisvaliokuntien perustuslakivaliokunnalle antamia lausuntoja kertomuksen johdosta, tästä hänen vaatimuksestaan olen hänen kanssaan eri mieltä.

Jo muutaman vuoden ajan on ollut käytäntönä se, että hallituksen kertomus lähetetään perustuslakivaliokunnasta lausuntoa varten erikoisvaliokuntiin, jotka omalta hallinnonaltaan, siltä sektorilta, jonka erittäin hyvin ja joka tapauksessa perustuslakivaliokuntaa paremmin tuntevat, käsittelevät kertomuksen ja omassa lausunnossaan perustuslakivaliokunnalle ottavat kertomukseen ja niihin asioihin, joihin kertomus on antanut aihetta, kantaa. Mielestäni tämä on erittäin hyvä ja järkevä menettely. Se, että perustuslakivaliokunta ei enää omassa mietinnössään palaa samoihin asioihin, joita erikoisvaliokunnat ovat omassa lausunnoissaan valiokunnalle käsitelleet, on mielestäni myös järkevä menettely. Valiokuntien esittämät näkemykset ja havainnot ovat arvokkaita ja tulevat osana perustuslakivaliokunnan mietintöä, sen liitteinä, eduskunnan täysistunnon käsittelyyn. Mielestäni ja perustuslakivaliokunnan mielestä tällainen menettely on ollut asian kannalta paras mahdollinen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kerrankin olen samaa mieltä ed. Kettusen kanssa jostakin asiasta. Kiinnitän kuitenkin aivan erityisesti huomiota siihen johtopäätökseen, johon ed. Kettunen päätyi. Hän totesi, että eduskunnassa pitäisi käydä perusteellinen keskustelu metsäasioista. Tästä olen toki samaa mieltä, mutta minusta pitäisi mennä paljon pitemmälle. Pitäisi ehdottomasti saada yksityismetsälaki perusteelliseen syyniin ja miettiä, onko siinä mitään muuta kuin se pykälä tarpeen, jossa sanotaan, että metsää ei saa hävittää. Kaikki muu suurin piirtein joutaisi siitä ehkä pois.

Toinen on se, että pitäisi saattaa edesvaatukseen ne tahot Suomessa, jotka lähtivät ajamaan 50- ja 60-luvulla sitä politiikkaa, että koivut pitää Suomen metsistä hävittää. Samalla ruvettiin hävittämään biologiaa, samalla hävitettiin valtava omaisuus sekä valtiolta, kunnilta, kirkolta että yksityisiltä metsänomistajilta.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Tässä hallituksen kertomuksessa käsitellään sangen lyhyesti niitä vuonna 1987 tehtyjä takauspäätöksiä, joiden johdosta valtiolle on nyt aiheutumassa huomattavat taloudelliset menot, jos ei suoranaisesti valtiontaloudelle, niin ainakin valtiota hyvin lähellä toimiville laitoksille. Vuonna 1987 fuusioitiin toisiinsa Wärtsilän ja Valmetin Meriteollisuus, ja siinä yhteydessä näille yhtiöille annettiin suuria verohelpotuksia. Niistä verohelpotuksista vastaa viime kädessä eduskunta, ja nämä asiat käsiteltiin siltä osin demokraattisessa järjestyksessä.

Engelma on kuitenkin se, että hallituksen esityksen perusteluissa ei ollut selväsanaisesti auki kirjoitettuna niitä yleisiä periaatteita, jotka sittemmin ovat käyneet ilmi ja joiden johdosta mainitut yhtiöt saivat suuret verohelpotuksensa. Wärtsilällä on tällä hetkellä meidän säättämämme lain perusteella vapaita omia pääomia enemmän kuin millään suomalaisella yhtiöllä pankit mukaan luettuna. Suurilla liikepankeilla SYPillä, KOPilla ja Postipankilla on yhteensä vähemmän vapaita omia pääomia kuin Wärtsilällä, ja tältä osin nämä järjestelyt suosivat erityisesti pörssiyhtiö Wärtsilää.

Vuonna 1987, nyt käsiteltävänä olevana vuonna, on Wärtsilä ottanut vastaan selkeästi tappiollisia laivatilauksia. Niitä on subventoitu, niin kuin meille tänä päivänä on selvinnyt, Vientitakuulaitoksen toimesta erityisillä vientitakuilla. Tällä tavalla on käytetty vientitakuulakia yksityisen yhtiön subventoimiseen, sen ottamien laivatilausten rahoittamiseen. Todennäköisesti on ollut tiedossa, että nämä laivatilaukset ovat olleet tappiollisia ja että valtion kustannettavaksi tulee osa ostajan maksettaviksi kuuluvista tilauksista.

Pointti ei varsinaisesti tässä asiassa ole vientitakuiden käyttäminen laivatilausten subventoimiseen. Nyt, kun laskut ovat tulleet maksuun, on käynyt ilmi, että fuusion yhteydessä Wärtsilän omaisuus on viety suo-

jaan pörssiyhtiö Wärtsilään. Siellä pörssiyhtiö Wärtsilässä tänä päivänä ovat ne laivanrakennusteollisuuden vanhat voitot, joita olisi pitänyt käyttää vakuutena Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n toiminnassa ja telakkateollisuudessa yleisesti. Me näemme nyt, että on tapahtunut sellainen prosessi, jossa yksityistä yhtiötä, pörssiyhtiö Wärtsilää, on suosittu. Erityisesti sitä on suosittu sillä tavalla, että antaessaan näitä takuita Suomen viranomaiset eivät ole vaatineet vastatakuita pörssiyhtiö Wärtsilältä. Tämä on se pointti. Ei ole vaadittu vastatakuita.

Meillä on eduskunnassa nyt kauppa- ja teollisuusministerin vastaukset neljään kirjalliseen kysymykseen, jotka koskevat samaista asiaa, ed. Paloheimon kysymykseen n:o 423, minun kysymykseeni n:o 425, ed. Vuoriston kysymyksiin n:ot 427 ja 428. Vastaukset ovat täysin epätyydyttäviä, ne vastaukset, jotka kauppa- ja teollisuusministeri tässä antaa. Hän ei ole vastannut niihin kirjallisiin kysymyksiin, joita tässä tapauksessa kolme kansanedustajaa on esittänyt valtioneuvoston jäsenen vastattavaksi. Tietenkään emme voi eduskunnassa tyytyä siihen, että meille ei vastata esittämiimme kysymyksiin, vaikka valtiopäiväjärjestys edellyttää, että näihin kysymyksiin täytyy vastata. Meidän täytyy ilmeisesti ruveta käyttämään järeämpiä toimenpiteitä ja vaatia vastuulliset näissä kysymyksissä esiin.

Meillä on sellainen kansliapäällikkö kauppa- ja teollisuusministeriössä, joka ilmoittaa, että hän vastaa. Mutta eiväthän eduskunnan näkökulmasta mitkään kansliapäälliköt vastaa mistään. Eduskunnan näkökulmasta vastaavat vain ministerit. Siinä mielessä kansliapäällikkö vastatkoon ministerille. Ministerin tehtävänä on vastata eduskunnalle. Ja mistä ministerin täytyy sitten tässä yhteydessä vastata? Ministerin täytyy vastata siitä strategiasta, että ei ole vaadittu vastatakuita vuonna 1987 ja 1988 siinä yhteydessä, kun annettiin valtion takuut tappiollisten laivatilauksien subventoimiseen.

Tältä osin emme voi uskoa, että ministeri Suominen olisi tietämätön tästä strategiasta. On ilman muuta selvää, että ministeri Suominen on täytynyt tietää siitä strategiasta, että on käytetty vientitakuulakia laivatilauksien subventoimiseen, ja siinä mielessä on toimittu väärin ja on kenties toimittu lain vastaisesti.

Jos ministeri Suominen ei ole tiennyt näistä asioista, niin siinä tapauksessa hän on syyllistynyt sellaisen valvontavelvollisuuden laiminlyömiseen, joka ministerillä eduskuntaan nähden tulisi olla. Tässä on aineksia siihen, että eduskunnan toimesta Wärtsilän Meriteollisuus Oy:n takauksiin liittyviä asioita olisi tutkittava laajemminkin vuodelta 1987, mitä tämä kertomus käsittelee, mutta myös vuodelta 1988 ja ja yhden tilauksen osalta vuodelta 1989.

Eduskunnalla on tietysti, ainakin osalla eduskunnan jäsenistä, perusteltua syytä olettaa, että Suomen hallitus ja ministerit saatavat suosia yksityistä teollisuutta ja olla yksityisen edun asianajajia toimiessaan hallituksessa. Nimittäin hallituksessahan meillä on ministeri, ministeri Taxell, joka samaan aikaan, kun on valtioneuvoston jäsen, Suomen hallituksen jäsen, on mm. monien yksityisten yhtiöiden hallituksien jäsen. Siinä mielessä jääviyskysymykset ovat Suomessa hyvin ongelmallisia.

Kun me tunnemme kauppa- ja teollisuusministeri Ilkka Suominen yksityiseen teollisuuteen hyvin myönteisesti suuntautuvana henkilönä, voidaan olettaa, että myös tässä yhteydessä hänen tukensa pörssiyhtiö Wärtsilälle, että se saatiin irrotettua tappiollisista laivatilauksista, on ollut strategisesti tärkeä ja merkittävä asia ja johtanut siihen, että Suomessa julkiselle vallalle tavalla tai toisella on tulossa 500 miljoonaa markkaa sellaisia korvauksia, joita on otettu tietyn strategian mukaan subventointimielessä.

On kyllä selvä asia, että Suomessa jonkun täytyy vastata 500 miljoonasta markasta julkista rahoitusta, vaikka se ei suoranaisesti olisikaan valtion rahaa. Eduskunnan näkökulmasta ministeri vastaa siitä asiasta. Mielestäni tässä on perusteita sille, että kun perustuslakivaliokunnassa tutkitaan yhden porvaripuolueen puheenjohtajan asioita hänen toimiessaan ystävyssyysyllisenä Suomen ja Neuvostoliiton välisissä suhteissa, niin siellä tutkittaisiin myös toisen porvarillisen puolueen puheenjohtajan toimintaa ystävyssyysyllisenä yksityisen teollisuuden eli Wärtsilän pörssiyhtiön suosimiseen näissä asioissa.

Pointti on tässä nimenomaan se, että hänellä täytyi olla tietoa siitä strategiasta tai hänellä olisi täytynyt olla tietoa siitä strategiasta — nämä ovat vaihtoehdot — jolla siis pelastettiin pörssiyhtiön omaisuus pörssiyh-

tiölle yksityisten omistajien määräysvaltaan eikä sitä annettu laivatilauksien vakuudeksi, niin kuin se olisi pitänyt antaa sen historiallisen toiminnan perusteella, jota Wärtsilässä on harjoitettu telakkateollisuustoiminnassa.

Me siis haluamme kyllä, että tuetaan, mutta me emme voi hyväksyä sitä, että tuetaan salaa, tuetaan kenties lainvastaisesti, tuetaan sillä tavalla, että ihmisten on vaikea tuntea ammattiylpeyttä siitä, että heidän työpaikkansa pelastetaan jollakin tavalla kepulikonsteilla. Kyllä meillä täytyy tässä länsieurooppalaisessa laivanrakennustilanteessa olla rohkeutta tukea omaa telakkateollisuuttamme myös avoimesti, koska muutkin tukevat. Me olemme avoimeen telakkateollisuuden tukeen velvollisia. Nimittäin meillä ei kansakuntana voi olla varaa siihen, että telakat Suomessa suljetaan.

Jos telakat Suomessa suljetaan, lopetetaan, koskaan Suomessa ei enää telakoita avata sen jälkeen. Telakat muodostavat tiettyjä työyhteisöjä, jotka ovat historian kuluessa muodostuneet. Suomessa telakat ovat tehokkaita ja niillä on hallussaan erittäin pitkälle menevää laivanrakennuksen know-howta. Meillä ei mielestäni ole varaa siihen, että telakkateollisuus loppuisi tästä maasta. Meillä täytyy sen sijaan ottaa tämä kansainvälinen käytäntö, että telakoita tuetaan, mutta tuetaan avoimesti eikä salaa niin kuin hallitus kauppa- ja teollisuusministerin johdolla on tähän asti tukenut ja kenties vastoin lain määräyksiä ja yksityistä etua mielessään pitäen ja yksityistä etua suosien. Siinä mielessä yhdyin kyllä SMP:n vanhaan vaatimukseen, että "rosvot kiinni".

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On valitettavaa, että kun on kysymys hallituksen toimenpiteistä ja on tärkeä keskustelu käynnissä, hallituksen jäsenet ovat poissa tästä keskustelusta. Varsinkin äskeisen puheenvuoron aikana olisi hyvin tärkeää ollut heidän olla kuulemassa, mistä on kysymys, ja olisi tärkeää toimittaa heille tämä teksti myöhemmin.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on mietinnössään patistellut hallitukselta jäntevyyttä ja nopeampaa aika-
taulua eduskunnan lausumien käsittelyyn. Yhdyin tähän perusteltuun kannanottoon. Edelleen perustuslakivaliokunta edellyttää,

että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyvät sellaiset huomautukset ja lausumat, jotka edellyttävät hallituksen toimenpiteitä.

Korostan omasta puolestani sitä, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin myös sivistysvaliokunnan huomautuksiin ja lausumiin nähden. Erityisesti näin siksi, että sivistysvaliokunta on tarttunut ajankohtaisiin ja oleellisiin kysymyksiin ja ongelmiin nimenomaan hallituksen kertomukseen 1987 liittyen. Valiokunta on tarkastellut yleissivistävän koulutuksen resursseja, aikuiskoulutuksen kehittämistä ja viestintäkulttuurin tilaa. Kaikki nämä kysymykset ovat myös tämän päivän koulu- ja kulttuurikeskustelun keskiössä.

Jo vuosia on valiokunta esittänyt huolensa opettajapulän syvenemisestä. Tilanne on todella pahasti kriisiytymässä. Monet ovat olleet huolissaan opetusministeriön ja korkeakoulujen huolettomuudesta asian suhteen. Nyt on todella rivakoitten toimenpiteiden aika. Päteviä opettajia on saatava lisää.

Kouluväki on yleensä hyvin aiheellisesti kiinnostunut yleissivistävän koulutuksen tavoitteista ja sisällöstä. Arvelen, että monet vanhemmatkin ovat kiinnostuneita opetuksen ja koulutuksen tavoitteista ja sisällöstä. Sivistysvaliokunta on antanut oman arvionsa kehittämistarpeista toteamalla: "Nyky-yhteiskunnassa on tehtävä huomattavasti enemmän arvovalintoja kuin ennen. Tähän vaikuttavat teknologian kehitys, suuret ja nopeat yhteiskunnalliset murrokset sekä kulttuurien muutokset. Tämän vuoksi opetus- ja kasvatustoiminnassa on korosteisesti kiinnitettävä huomiota eettisiin ongelmiin ja niiden ratkaisemiseen. — Yleissivistävän koulutuksen tavoitteena tulee olla sellaisten valmiuksien antaminen oppilaalle, että hän valintoja tehdessään kykenee näkemään myös valintojensa arvoperustan." — Tämä on mielestäni melkoisen arvokas kannanotto.

Aikuiskoulutusta osana elinikäistä koulutusta ja ihmisen jatkuvaa kasvuprosessia pidetään eräänä koulutuksen tärkeimpänä painopistealueena. Siksi mielestäni on valitettavaa, kun on todettava, että juuri aikuis-
koulutus on jäämässä vaarallisesti markkina-
voimien temmellyks- ja rahastuskentäksi. Aikaisemmin julkituotuja tavoitteita ollaan ro-
muttamassa.

Maksullinen palvelukoulutus on nopeasti lisääntymässä. Sivistysvaliokunta on lausun-

nossaan katsonut, että on tärkeätä, ettei maksullisen palvelukoulutuksen takia jää koulutuksen ulkopuolelle sitä tarvitsevia. Valiokunnan kannanotossa siis tavoitellaan koulutuksellista tasa-arvonäkökulmaa. Siksi kannanotto mielestäni on myös arvokas.

Valiokunta on kiinnittäessään huomiota viestintäkulttuuriin osoittanut pitävänsä tätä sektoria eräänä kulttuurin painopistealueena. Kulttuuriministeri Kasurinen viime viikolla totesi täällä, että tämä on myös hallituksen painopistealue. Valitettavasti taloudelliset panokset eivät kyllä sitä todista, mutta aiomukset ovat varmasti olleet vakavia.

Viestinnän kehityksen kulttuuripoliittinen arviointi on valtiovallan taholta jäänyt lähes huomiotta aina vuoteen 1987 asti. Silloin perustettiin viestintäkulttuuritoimikunta tekemään kulttuuripoliittista perusselvitystä joukkoviestinnän alan kysymyksistä, arvioimaan kulttuurin vaikutukset ja suunnittelemaan lähivuosien kulttuuripoliittisia toimenpiteitä viestintäkulttuurin alalla.

Audiovisuaalinen viestintä on noussut keskeiseen asemaan kulttuurikehityksessä. Eipä ihme, että myös EY on asettanut sekä audiovisuaalisen tuotannon että jakelun tukemisen erääksi kulttuurin neljästä painopistealueesta. Viestintä tuo kulttuurin jokaisen kansalaisen ulottuville ja luo näin tulevien sukupolvien kulttuurin perustaa. Teknisen kehityksen antamat mahdollisuudet kansainvälisen ohjelmatarjonnan voimakkaaseen kasvuun voivat johtaa kansallisten kulttuurien yhdenmukaistumiseen ja köyhtymiseen.

Oman kulttuurin erityislaadun säilyttäminen ja kehittäminen on välttämätöntä. Se on mielestäni eräs elämän perusarvo. Siksi en voi ymmärtää ministeri Kasurisen mielipidettä, jonka hän esitti viime viikolla täällä budjetin yhteydessä puhuessaan. Hän totesi: ”Mitä tulee sitten kansalliseen identiteettikysymykseen, oma käsitykseni on, että yhdenmukaisen Euroopan ympärillä käyty kulttuuripoliittinen keskustelu on liioitellut nimenomaan kansallisen identiteetin merkitystä ja myös pienten ryhmien identiteetin säilymistä.” — Minä en todellakaan voi ymmärtää, miten kansallisen identiteetin merkitystä liioitellaan ja miten pienten ryhmien identiteetin säilymistä liioitellaan. Täysin käsittämätön arvio minun mielestäni.

Viestintäkulttuuritoimikunta on korostanut, että kotimainen audiovisuaalinen ohjel-

matuotanto on merkittävä osa kansallista kulttuuria. Näiden ohjelmien tuottaminen on kuitenkin kallista, ja siksi rahoitustukea tarvitaan. Se on ollut vielä suhteellisen vaatimatonta eikä juuri ensi vuoden budjettiesityksessä kovin paljoa parane.

Tämä toimikunta on ehdottanut elokuva-, televisio- ja videotuotannon ja -jakelun kehittämisohjelmia, joka toteutettaisiin budjetin otettavilla uusilla määrärahoilla, siis nimenomaan uusilla määrärahoilla, ja jotta tämä kehitys voidaan varmistaa, toimenpiteiden tulee ulottua pitkälle aikavälille. Tämän kehittämisohjelman budjetointiaika on rakennettu viidelle vuodelle eteenpäin. Vuonna 1990 nimenomaan tämän tuotannon ja jakelun uusi rahoitus olisi 45 miljoonaa markkaa, siis uutena rahoituksena budjetissa. Näin vuonna 1994 sitten saavutettaisiin lopullinen tavoitetaso eli 200 miljoonan markan vuotuisen uuden rahoituksen kokonaismäärä. Valitettavasti vuoden 1990 budjettiesitys, joka sisältää 31,5 miljoonaa markkaa audiovisuaaliseen tuotannon ja jakelun tukemiseen, ei täytä viestintäkulttuuritoimikunnan esityksiä eikä vaatimuksia, sillä tämän vuoden budjetissa tällä momentilla oli 21 miljoonaa markkaa.

Sivistysvaliokunta onkin todennut, että kotimaisen ohjelmatuotannon taloudellista tukea on tuntuvasti lisättävä ja suunnattava yleiseen kulttuuripoliittikkaan ja paikallisten ohjelmien tuotantoon sekä ohjelmien tekemistä koskevaan koulutukseen ja ohjaukseen. Myös korotetaan videopajatoiminnan merkittävyyttä, kuten myös kirjastoverkon hyväksikäyttöä.

Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan lausunnot yleissivistävästä koulutuksesta, aikuiskoulutuksesta ja eritoten viestintäkulttuurin kehittämisestä ovat siinä määrin arvokkaita, että sopii toivoa hallituksen ottavan ne todesta.

Ed. Holvitie (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Astalan puheenvuoron johdosta haluaisin todeta, että markkinavoi-
mien osuus hänen mainitsemisensa aikuis-
koulutuksessa sekä ammatillisessa koulutuk-
sessa on peräti tarpeellinen. Eräät virheet,
jotka näitten alueella on koettu ja joita
olemme myös valiokunnan piirissä koetta-
neet korjata, johtuvat nimenomaan tämän
tapaisesta yhteyden puutteesta. Se käsitys,

joka tuossa puheessa äsken ilmeni, että voidaan tehdä johtopäätös markkinavoimien rahastuksesta koulutuksen alueella, on minun mielestäni kyllä kohtuuton. Ei tämän tapaisia johtopäätöksiä voida tehdä.

Mitä tulee taas ed. Astalan vaatimuksiin resurssien lisäämiseksi yleissivistävän koulutuksen puolella samoin kuin opettajankoulutuksessa ja mahdollisuuksien luomiseksi opettajapuljan poistamiseen, niihin on helppo yhtyä. Korostaisin kuitenkin sitä, että kun hän tosiaan käsitykseni mukaan hyökkää puheenvuorossaan markkinavoimia vastaan, hän tekee sen sillä uhalla, että me teemme yhä syvempiä virheitä ammatillisen koulutuksen alueella, jolla nimenomaan korostetaan elinkeinoelämän tukea ja sen osallisuutta ammatillista koulutusta suunniteltaessa.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Olen miettinyt, onko hallituksen poliittinen muisti se tavanomainen kolme kuukautta, josta joskus puhutaan vai vähän pitempi. Kun on lukenut tätä hallituksen kertomusta sivulta 54, olen todennut, että se on pitempi. Tämä kertomus on allekirjoitettu muistaakseni huhtikuussa 1988 ja siellä lukee sivun alaosassa näin: "Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että hallituksen esityksen perusteluissa mainitut 450 lisävirkaa perustetaan nimenomaan esitutkintalain voimaantulosta aiheutuviin tarpeisiin, minkä lisäksi on erikseen huolehdittava poliisin resurssipulan helpottamisesta sekä poliisitoiminnan muusta kehittämisestä." Luonnollisesti tämä lausuma liittyy esitutkintalain perusteluihin. Esitutkintalakihan hyväksyttiin aivan viime eduskunnan loppuvaiheessa. Tästä puuttuu merkittävä lausuma siitä, että perusteluissaan eduskunta myös edellytti, että esitutkintavakansseja perustetaan lain voimaantuloa edeltävänä vuonna eli vuonna 1988 100 virkaa, lain voimaantulovuonna 175 virkaa ja kahden lain voimaantulon jälkeisenä vuonna 175 virkaa, siis yhteensä 450 virkaa. Ensi vuoden budjetti mukaan luettuna poliisi on saanut esitutkintavirkoja noin 230. Saamatta on siis edelleen 220 virkaa. Näissä 230 virassa on mukaan luettu myös kaikki huoltomiehet ja rasvarit, joilla ei ole mitään tekemistä poliisin esitutkinnan kanssa. Mikä on todellinen poliisin esitutkintavahvuuden lisäys, se on todennäköisesti ministeriöllekin tänä päi-

vänä epäselvää. Uskoisin, että se on 150:n vaiheilla.

Halusin ottaa tämän asian esille siitä syystä, että kun eduskunta on näin päättänyt, on outoa, miksi hallitus ei toteuta eduskunnan päätöksiä siitä huolimatta, että tässä eduskunnassa viime kevätistuntokaudella yli 100 kansanedustajaa allekirjoitti kirjallisen kyselyn hallitukselle tiedustellen, mistä syystä tätä velvoitetta ei ole toteutettu.

Minä en nyt pidä budjettipuheenvuoroa, mutta haluan esittää kuitenkin toivomuksen siitä, että kun valtiovarainvaliokunta kokoontuu aikanaan näitä asioita käsittelemään, se ottaisi huomioon myös tämän lausuman hallituksen kertomuksessa, ja sama lausuma on toistettu täsmälleen saman sisällöisenä vuotta 1988 koskevassa hallituksen kertomuksessa. Jos näin ei tapahdu, Suomessa rikollisuuden kehitys pääsee siihen mittaun, että sitä ei millään resurssinlisäyksillä tulla enää kohtuullisessa ajassa saamaan aisoihin.

Herra puhemies! Sivulla 390 puhutaan, kuinkas muuten, pakolaisten vastaanottotoiminnasta. Vuonna 1987 Suomen pakolaiskiintiö oli 200 pakolaista. Vuonna 1989, niin kuin tiedämme, se on 500 pakolaista, siis tänä vuonna, ja sama on vahvistettu nyt eduskunnan toimesta ensi vuodelle. Eräiden poliittisten piirien suunnasta oli nähtävissä selvää toimintaa vuonna 1987 ja sen jälkeen siitä, että Suomen pakolaiskiintiötä oli tarkoitus nostaa 1 000—1 500:aan. Jotkut puhuivat jopa 10 000 pakolaisen kiintiöstä. Tämä olisi merkinnyt sitä, että Suomesta olisi tullut irrallisten ulkomaalaisten temmelyskenttä, mikä ei olisi ollut kenenkään etu.

Keskustelua pyrittiin saamaan eduskuntaan esimerkiksi allekirjoittaneen toimesta. Sitä ei tänne koskaan tuotu kirjallisista ja suullista kysymyksistä huolimatta. Siitä syystä viime keväänä ankaran paineen alaisena syntyi spontaani keskustelu julkisten tiedotusvälineiden kautta kansalaisten keskuudessa tästä asiasta, keskustelu, joka sai hillittömiä ja turhan aggressiivisiakin muotoja. Kansa siis keskusteli julkisen sanan välityksellä. Tämä keskustelu ei käsitykseni mukaan ole ollut turhaa, vaan niin kuin hyvin tiedämme, päätöksenteko pakolaisista on nyt eduskunnan käsissä. Ensi vuoden budjetissa on tietty pakolaiskiintiö, joka määritellään nimenomaan eduskunnan toimesta, niin kuin

on ollut allekirjoittaneen kuten monen muunkin tarkoitus. Homma on siis tällä hetkellä, niin kuin voidaan sanoa, hanskassa, vaarat on torjuttu siltä osin kuin niitä on olemassa tällä hetkellä. Mitä tulee sitten tulevaisuuteen, se on toinen asia.

Minun mielestäni tämä repivä keskustelu pakolaispolitiikasta olisi tässä vaiheessa syytä lopettaa, koska ei ole mitään järkevää keskusteltavaa. Asia on eduskunnan kädessä, ja keskustelua voidaan jatkaa, jos siihen on tulevaisuudessa aihetta. Mutta minua ihmetyttävät ne katkerat lausumat, mitä tietyistä piireistä, viimeksi tänä päivänä sosialidemokraattien pää-äänenkannattajan Demarin sivuilla on esitetty sosialidemokraattien puoluesihteerin taholta käytyä pakolaiskeskustelua kohtaan. Hänen taholtaan on esitetty jopa väitteitä, jotka saattavat toteuttaa rikosoikeudellisen vastuun. Jos ei ole väitetty aivan suoraan, että allekirjoittanut ja eräät muut SMP:n eduskuntaryhmän jäsenet olisivat yllyttäneet rikollisia polttopullojen heittelyyn, ainakin on väitetty, että sellaiseen on annettu lupa. Minun mielestäni on kohtuutonta niin korkeassa asemassa olevan henkilön taholta tämän tyyppinen lietsominen kansan keskuuteen.

Minä olen monta kertaa tästä huomauttanut ja sanon sen nyt kerran vielä, tähän hallituksen kertomukseen ehkä vähän huonosti liittyen. En, herra puhemies, kuitenkaan puhu enää pitkään. Allekirjoittanut sekä koko Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä ovat jyrkästi tuominneet ja tuomitsevat kaiken väkivallan, niin henkisen kuin ruumiillisen väkivallan, joka kohdistetaan tänne laillisesti otettuihin ihmisiin. En tarkoita, että laittomasti tullesiin pitää sitä kohdistaa, mutta asia täytyy nyt huomioida. En lähde tässä jokaista sanaa tarkemmin selvittämään. Poliisin on pidettävä siitä huoli, että rikolliset saadaan kiinni, ja heidät on sijoitettava Kakolan muurien sisälle tai mielenterveystoimiston asiakkaiksi. Siitä on kysymys.

Otin tämän asian näin ajankohtaisena puheeksi siksi, että pidän tällaisia hyökkäyksiä kohtuuttomina ja alan pikkuhiljaa jo epäillä ja ihmetellä, kenen intressissä nämä polttopullon heittäjät toimivat. On väitetty, että he toimivat pakolaisvastaisesti. Saattaisi olla jopa niin, että he joidenkin piirien taholta yllytettyinä toimivat vallan toiseen

suuntaan, herättääkseen sääliä pakolaisten puolesta ja näin reaktioita. En osoita tällä mitään mihinkään suuntaan enkä missään tapauksessa tarkoita sitä, että tämä olisi jonkin poliittisen puolueen taholta tehty. Minä vain esitän ajatuksen, mihin kohtuuttomuuksiin tämä asia on mennyt.

Niin kuin sanoin, pakolaispoliittista keskustelua voitaisiin lieventää ja lopettaa se, jos se kerran saa aggressiivisia muotoja. Jos asia jälleen liukuu hanskasta, silloin on asiasta keskusteltava uudelleen, ja kansanedustajien puheenvuoroja ja kansan keskustelua eivät polttopullot saa estää. Keskustelu on eri asia kuin rikollisten toiminta, joka on valtion taholta lopetettava muuten.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä Suomen maaseudun puolueen ja sen eduskuntaryhmän johdon, erityisesti puheenjohtajan, tulisi käyttää vastuullisempia puheenvuoroja Suomen kannalta tärkeässä ulkomaalaisasiassa ja myös tässä pakolaiskysymyksessä. Minusta niin ed. Aittoniemi kuin eräät muutkin SMP:n ryhmässä ovat vaarallisesti ratsastaneet suomalaisten peloilla ja ennakkoluuloilla näinkin arassa ja tärkeässä asiassa.

Nimittäin jos Suomi ottaa maailman hyvinvoinnista hyödyn, niin sen on myös otettava vastuu siitä pahoinvoinnista, johon liittyy ulkomaalaisten asema ja pakolaisten asema. Minusta ed. Aittoniemen kuin osittain hänen ryhmänsäkin täytyy ottaa vastuu niistä seurauksista, joita pakolaisasenteiden kielteinen lietsonta käytännössä aiheuttaa. Mielestäni olisi todella hyvä jos ed. Aittoniemi nyt lopettaisi pakolaispuheensa ja keskittyisi mieluummin vaikka huuliharpun soittoon.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erinomainen asia, että sosialidemokraattisen puolueen puoluesihteerin on käyttänyt vahvan ja voimakkaan puheenvuoron siitä, että sosialidemokraattinen liike ei tule koskaan hyväksymään sellaisen kasvualustan ja henkisen ilmapiirin luomista Suomeen, mitä ed. Aittoniemi edustaa. Hän on ollut kyllä lipunkantajana luomassa sellaista mielialaa, jonka tuloksena polttopullot lentelevät juuri hänen kotikaupunkinsa ulkomaalaiskotien (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei hän ole tamperelainen!) ikkunoista sisään.

On asioita, joista ei voi tehdä kompromisseja, ja suhtautuminen lähimmäisiin, olivatpa he sitten kaukana tai lähellä, on asia, josta ei voi tehdä kompromissia. On erinomainen asia, että kaikesta tästä julkisesta hälinästä ja melusta huolimatta suomalaisten valtaenemistö toivottaa pakolaiset tervetulleiksi. Ne monet tiedot, mitä esimerkiksi suomalaisten pakolaiskeskusten kuraattorit ovat kertoneet, kertovat onneksemme juuri päinvastaita, että ihmiset naapurustossa suhtautuvat erittäin myönteisesti uusiin lähimmäisiinsä.

On ikävä asia, että niin kansanedustaja Jörn Donner kuin Sulo Aittoniemikin luovat sellaista ilmapiiriä yhteiskuntaan, että solidaarinen ajattelu kokee valitettavia vastoin käymisiä. Ed. Jörn Donnerin toiminnasta on kyllä se myönteinen puoli, että se nyt on osoittanut, että pohjoismainen apartheidin vastainen politiikka on ollut voimakasta ja tuloksellista, koska Etelä-Afrikan pitää turvautua tällaisiin oljenkorsiin kuin ed. Jörn Donner on.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä en puutu tähän pakolaiskeskusteluun, jota ed. Aittoniemi on nyt lopettamassa, kun on ensin ollut sitä käynnistämässä, vaan puutun hänen esittämänsä huoleen erään yksittäisen toivomuksen toteutumatta jäämisestä. Itse asiassa tästähän perustuslakivaliokunnan lausunnossa tällä kertaa koko hallituksen kertomuksen yhteydessä on kysymys. Hallituksen kertomus on täynnä eduskunnan toivomuksia, jotka erinäisistä syistä ovat jääneet toteutumatta. Nythän valiokunta toivoo, että jonkunlaista jäntevyyttä saataisiin aikaan sen suhteen, miten hallitus eduskunnan päätöksiä ja toivomuksia toteuttaa. Meidänkin kannanotomme valiokuntana on kuitenkin edelleenkin toivomus.

Minun puheenvuoroni ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta tähtääkin siihen, että meillä olisi syytä vakavasti miettiä, miten eduskunnan monesti yksimielisiä toivomuksia saataisiin vahvemmin toteutettua. Voidaan keskustella tietysti määräajasta, missä ajassa hallituksen on jotain tehtävä, mutta voitaisiin myös keskustella siitä, että eduskunnan työjärjestystä muutettaisiin niin, että eduskunnalla olisi jokin mahdollisuus esimerkiksi aloitteen voimin panna toivomuksensa täytäntöön, jollei sitä määräajassa hal-

lituksen toimesta toteuteta. Monethan näistä juuri tähtäävät lain muuttamiseen. Ehkä tämän hallituksen kertomuksen väri on aivan sininen sen vuoksi, että tämä on täynnä unelmia ja toteutumattomia toiveita ainakin tällä hetkellä.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen käsitykseen siitä, että aggressiivinen pakolaistavastainen politiikka on syytä lopettaa, voin kyllä yhtyä. Mutta sen lisäksi tietysti olisi hyvä, että ed. Aittoniemikin omalta osaltaan vaikuttaisi nyt toisenlaisen ilmapiirin muotoutumiseen. Silloin on kysymys myös siitä viranomaiskäytännöstä, jota pakolaiskysymyksissä ja yleensäkin ulkomaalaistutkimyksissä Suomenkin viranomaisten piirissä harrastetaan. Tässä suhteessa on vielä paljon tekemätöntä työtä. Siinä suhteessa ei pelkästään riitä se, että aggressiiviset puheenvuorot lopetetaan. On myös ryhdyttävä käyttämään aktiivisesti rakentavia puheenvuoroja.

Ulkomaalaisviha kumpuaa usein siitä, että ihmiset eivät kovinkaan usein ole joutuneet tekemisiin erilaisten ihmisten kanssa. Sen vuoksi vielä kerran pitää keskustella siitä, tulisiko Suomen rajoja avata myös niille ihmisille, jotka tuleva tekemään tänne töitä, tulisiko meidän suhtautua toisella tavalla niihin ihmisiin, jotka hakevat meiltä turvapaikkaa sen lisäksi, että pakolaiskiintiöitä on nostettu. Tässä suhteessa varmaankin keskustelua kannattaa käydä. Toivon, että ed. Aittoniemi osallistuu siihen. Sillä tavoin nimellisesti voidaan myös estää se, etteivät polttopullot lennä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä en halua jatkaa tätä keskustelua omalta osaltani enää tämän enempää tässä vaiheessa. Totean sen, että 80 prosenttia suomalaisista on samalla kannalla kuin Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä ja allekirjoittanut. Me olemme tehneet suuren palveluksen Suomen kansalle ottaessamme tämän asian esille. Muuten olisimme samanlaisessa tilanteessa kuin ruotsalaiset, länsisaksalaiset, norjalaiset, tanskalaiset jne.

Tulevaisuudessa, jos täytyy asiasta keskustella, se aloitetaan silloin uudelleen ja pysymme sillä linjalla. Ensi vuoden kiintiö on suurin, jonka voimme hyväksyä. Enintään

Suomessa saa olla 4 000 pakolaista. Silloin se ei ole vaaraksi suomalaisille. Totean myös vielä sen, että en ole missään vaiheessa kutsunut ketään ulkomaalaista loukkaavalla nimellä, en yhdessäkään vaiheessa. Mutta minua on sanottu rasistiksi, pullonheittäjäksi, natsiksi ja kaikilla nimityksillä, millä yleensä voi osoittaa. Minä ihmettelen, kuinka tämä asia voi olla näin, että minua syytellään luokkaavilla nimityksillä, kun minä en loukkaa ketään omilla sanoillani.

Tarkoitukseni oli hoitaa asia. Nyt asia on ehkä tällä hetkellä kunnossa. Mitään sanaa, mitä olen sanonut ja olemme sanoneet, ei peruuteta. Tämä puheenvuoro ei saa merkitä sitä. Minä tarkoitan sitä, miksi me puhumme pakolaisista juuri nyt. Joka päivä on lehdessä sivukaupalla pakolaisista. Kun vaara on torjuttu, keskitytään muihin asioihin. Palataan siihen siinä vaiheessa, jos vaara uudelleen uhkaa.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä keskustelu osoittaa aivan selkeästi, että ennen kaikkea päätöksentekijät tarvitsevat asennemuutosta pakolaiskysymyksessä. Tarvitaan vastuullista suhtautumista niin, että kun otamme vastaan pakolaisia ja siten täytämme velvollisuuden näitä kaukaisia lähimmäisiämme kohtaan, niin myös turvaamme pitkällä aikavälillä heille elämisen perusedellytykset niin taloudellisessa, sosiaalisessa, kuin myös turvallisuuden ja järjestyksen mielessä.

Mitä sitten tähän toiseen asiaan tulee, eduskunnan toivomuksia pitäisi toteuttaa etenkin silloin, kun ne ovat yksimielisiä, niin kuin on edellä todettu. Mutta vielä suurempi syy niiden pikaiselle toteuttamiselle tässä asiassa on se, että esitutkinta- ja pakkokeinolakia säädettyä nimenomaan edellytettiin, että poliisin tutkintavaroja lisätään. Toinen perustelu on se, että vuoden 1989 alusta lähtien rikollisuus on hälyttävässä määrin maassamme kasvanut. Ja näiden kahden seikan pitäisi ainakin jo havahduttaa hallitus, ellei sitten sen, että hallituksen pitäisi korvaansa lotkauttaa eduskunnan yksimielisille toivomuksille tärkeissä asioissa.

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On erittäin hyvä, että vihdoinkin ollaan pääsemässä asiallisempaan pakolaiskeskusteluun, ja siihen toki on ollut mahdol-

lisuus aikaisemminkin. Tämä vain on ed. Aittoniemeltä näköjään unohtunut. Haluan palauttaa ed. Aittoniemen mieleen erään asian. Eduskunta on ottanut ainakin kahtena viime vuotena selkeän kannan hallituksen kehitysyhteistyökertomukseen antamassaan vastauksessa, että Suomen pakolaiskiintiötä on lisättävä. Tämä kanta on täysin yksimielinen, ja sen takana on ollut myös ed. Aittoniemi. Minä vähän hämmästelen, minäkö vuoksi ed. Aittoniemi on sitten tällaista provosoivaa keskustelua ollut nostamassa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Luulen, että olisi todella parempi, että ed. Aittoniemi tämän keskustelun lopettaisi eikä häntä kehoitettaisi enää jatkamaan, koska ikävä kyllä ei kuulosta siltä, että hän olisi valmis osaltaan yrittämään kitkeä pois näitä ikäviä tapahtumia, mitä on viime aikoina nähty erityisesti, ikävä kyllä, omassa kotikaupungissani Tampereella.

Olipa kyse maailman sorretuista tai oman maamme sorretuista, yleensä on niin, että samat tahot puolustavat niitä. Ed. Aittoniemi yrittää laittaa Suomen köyhät ja maailman köyhät vastakkain, mutta kysymyshän on nimenomaan siitä, että jos me eduskunnassakin katsomme, kuka puolustaa sorrettuja ihmisiä... (Ed. Aittoniemi: SMP!) — Ei suinkaan SMP. Juuri niin kuin totesin, SMP asettaa heidät vastakkain. Me puolustamme molempia.

Erityisesti tässä yhteydessä halusin kiinnittää huomiota sosiaalivaliokunnan lausuntoon, jossa on vaadittu riittävän vähimmäistoimeentulon varmistamiseksi ohjelman tekemistä, jolla turvataan yhtenäiset vähimmäisetuudet eri toimeentulojärjestelmissä. Valiokunta nimenomaan toteaa, että etuuksien tulee olla käyttäjän saatavissa yhdeltä taholta, ja edelleen, että ensisijaisten järjestelmien pitää turvata ihmisten toimeentulo.

Kun tätä lausuntoa valiokunnassa valmisteltiin, yritimme ehdottaa, että olisi esitetty selkeät päivämäärät, että jo vuonna 1990 olisi toimenpiteisiin ryhdytty. Valiokunnan enemmistö ei sitä hyväksynyt, ja näin ollen nähdään nyt, että ensi vuoden budjettiin hallitus ei ole esittänyt mitään parannuksia perusturvaan. Sen vuoksi jo tässä yhteydessä totean, että juuri ed. Juhantalon ym. aloite, joka tänään tulee käsittelyyn, pitää sisällään ne asiat, jotka valiokunta on lausunnossaan

esittänyt, mutta joita hallitus ei ole toteuttanut.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kertomus, joka on nyt käsittelyssä, oli neljän ensimmäisen kuukauden osalta silloisen pääministeri Kalevi Sorsan johtaman hallituksen toiminta-aikaa, mutta kahdeksan kuukautta oli sitten pääministeri Holkerin johtaman hallituksen toiminta-aikaa, joten nyt on käsillä ensimmäinen Holkerin hallituksen toimintakertomus. Haluaisin tämän johdosta todeta, että vuoden 1987 vappu silloisine ratkaisuihin merkitsi thatcherismin aikakauden voimistumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Siitä tämä kertomus on erältä osin osoitus. Silloin alkoi yhä epäoikeudenmukaisempi veropoliittinen linja, yhä epäsosiaalisempi linja, rikkaiden rikastumisen ja köyhien köyhdyttämisen linja, asuntopolitiikan laiminlyönnin linja.

Kun näin sanon, haluan vielä todeta, että ei tämä ole pelkästään eduskunnassa esiintyvän opposition käsitys, vaan kuunnellessani mm. budjettikäsittelyn viimeisen iltamyöhään puheenvuoroja varsin monet sosialidemokraattiset kansanedustajat esittivät mielestäni erittäin suurta tyytymättömyyttä Holkerin hallituksen toimintaa kohtaan.

Tässä yhteydessä en jatka pidempään, vaan demokraattinen vaihtoehto palaa perusteellisemmin hallituksen politiikan arviointiin, kun esille tulee hallituksen kertomus vuodelta 1988.

Keskustelu perustuslakivaliokunnan mietinnössä valmistelevasti käsitellyltä osalta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Asetus 2 päivältä kesäkuuta 1989 vankeinhoitolaitoksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu asetusta (A n:o 11)

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 7

Puhemies: Käsittelyn pohjana on toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laeiksi ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 1 §:n sekä rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 4 luvun 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 245/1988 vp.

Lakivaliokunnan mietintö n:o 9

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! YK:n ihmisoikeuksien komissio on valmistelemassa lapsen oikeuksien sopimusta. Luonnoksessa todetaan: "Kaikissa yksityisen tai julkisen sosiaalihuollon, oikeusistuinten tai hallinnollisten viranomaisten suorittamissa lapsiin kohdistuvissa toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu." Lisäksi todetaan, että lapsella on oikeus pikaiseen päätökseen ja toimenpiteisiin vapauden menettäessään ja että on säädettävä lapsen tarpeisiin erityisesti sopivat lait ja menettelytavat. Nyt käsiteltävänä oleva laki ei edistä näitä periaatteita.

Poliitikkoja syytetään usein siitä, että he etäännyvät kansasta ja todellisesta elämästä. Näin varmasti usein onkin, mutta yhtä huolestuttavaa on, jos virkamiehet, tutkijat ja asioiden valmistelijat vieraantuvat todellisesta elämästä ja kadottavat käsityksen yleisestä mielipiteestä. Keskustelussa rikollisuuden lisääntymisestä ja nuorten rikoksentekijöiden rankaisemisesta näyttää käyneen näin.

Käsiteltäessä lakivaliokunnassa esillä olevaa lakiehdotusta alle 18-vuotiaiden rikoksentekijöiden ehdottomien rangaistusten vähentämisestä sai hyvän kuvan kriminaalipoliittisista asenteista ja toisaalta oikeusministeriön suhtautumisesta nuoriin rikoksentekijöihin. Oikeusministeriössä ei nähdä nuorten rikollisuutta lainkaan sosiaalisena ongelmana tai niiden oireina. Jo lakiesitystä annettaessa

oli sosiaali- ja terveysministeri Tarja Halonen esittänyt lauselman, että lain voimaan tullessa on lastensuojelun resurssit ehdottomasti lisättävä. Mikään ei kuitenkaan lain käsittelyn kuluessa näyttänyt muuttavan oikeusministeriön näkemystä siitä, ettei tämä lakiesitys kosketa mitenkään sosiaalitoimintaa.

Oikeusministeriö perustelee annettua esitystä perustuslakivaliokunnan mietinnöllä, jossa on esitetty, että alle 18-vuotiaille annettavia ehdottomia rangaistuksia tulee lainsäädännöllä vähentää. Oikeusministeriössä on luettu vain osa mietinnöstä, koska mietinnössä korostetaan painavammin sitä, että nuorille rikoksentekijöille ja lapsille on etsittävä vaihtoehtoisia rangaistuksia, kiinnitettävä huomio oikeus- ja sosiaaliviranomaisten roolin ja tehtävien yhteensovittamiseen ja rangaistusaikeiden kasaantumisen aiheuttamat ongelmat on poistettava. Nämä esitykset ovat vähintään yhtä tärkeitä kuin käsiteltävänä oleva esitys ehdottomien rangaistusten vähentämisestä, ja ne olisi pitänyt toteuttaa samanaikaisesti.

Asiantuntijoiden mielestä nuorten tekemisiin rikoksiin on reagoitava ja sen tulee tapahtua nopeasti rikoksen teon jälkeen. Vankeusrangaistusta ei suinkaan pidetä nuorille sopivimpana seuraamuksena. Juuri siksi tulisi vaihtoehtoiset seuraamukset kehittää nopeasti. Esimerkiksi Tampereella on hyviä kokemuksia sovitaan-projektista. Vastaavallaisia järjestelmiä on kehitettävä edelleen.

Eduskunnan on vaadittava toimenpiteitä, jotta oikeusministeriö näissä asioissa todella toimisi. On myös vaadittava yhteistyötä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, koska yhteistyöhalua ei näytä oikeusministeriöstä löytyvän. Muun muassa oikeusministeriön työryhmässä, jossa pohditaan vaihtoehtoisia rangaistuksia, ei ole lainkaan mukana sosiaalihuollon edustajia.

Keskustelin tästä lakiesityksestä ja nuorten rikoksentekijöiden tilanteesta asiantuntijoiden eli poliisin ja sosiaalityöntekijöiden kanssa. Aivan ensimmäiseksi poliisin edustaja totesi, ettei ehdollisella rangaistuksella ole nuorelle mitään merkitystä. Oikeusministeriössä kyllä kuvitellaan jo pelkän oikeusprosessin olevan seuraamus. Saattaa ollakin joillekin nuorille, valtaosalle ei.

Poliisi totesi, että ensin on kehitettävä muut vaihtoehdot seuraamusjärjestelmäksi. Tästä asiasta todetaan hallituksen esityksen

perusteluissa, ettei ehdottoman vankeusrangaistuksen käyttöä voida vähentää vaihtoehtoisella seuraamuksella, vaan se sopii vaihtoehtoksi vain ehdolliselle tuomiolle. Koska tällä lakiesityksellä pyritään muuttamaan osa ehdottomista rangaistuksista ehdollisiksi, en voi ymmärtää, miksi ei ehdottoman rangaistuksenkin vaihtoehtoja olisi olemassa. Nyt ehdottoman sijaan voidaan tuomita ehdollinen eli ei rangaistusta lainkaan, mutta ei vaihtoehtoisia tuomiota. Tätä merkittävää keskustelua käytiin moneen kertaan oikeusministeriön lainvalmistelijoiden kanssa, mutta ei siitä tullut mitään selkoa. Ilmeisesti vastustava asenne vaihtoehtoja kohtaan on hyvin voimakas. Toisaalta on myös se käsitys, ettei nuorten rikkomuksista pitäisi olla mitään seuraamuksia.

Sosiaalivaliokunta esittää lausunnossaan, että tulisi harkita rikosoikeudellisen vastuukäsitteen alentamista. Samaa mieltä olivat haastattelemani asiantuntijat, jotka totesivat, että nuoret kehittyvät nopeammin kuin aikaisemmin ja toisaalta nuorten tekemät rikoksetkin ovat tänä päivänä muuta kuin silloin, kun ikäraja on määrätty 15 vuoteen. Nuorten rikokset eivät enää ole vain näpistyksiä, vaan esimerkiksi murtoja, autojen anastuksia ja hajottamisia.

Kummallista kyllä meillä on myös asenteita, joiden mukaan autojen rusikoiminen on nuorisokulttuuria ja melkein pätevästä hyväksyttävää. Nämä vauhottajat unohtavat tyystin uhrin aseman. Autokin on usein raskaalla työllä ansaituista tuloista ostettu välttämätön kulkuväline. Haastattelemani poliisi kertoi usein törmäävänsä tilanteisiin, joissa vähävarainen ihmisen vakuuttamaton auto on romutettu eikä uhri saa siitä penniäkään korvauksia. Kun tässä tilanteessa alle 15-vuotias tekijä ei saa myöskään mitään seuraamusta, katoaa uhrin käsitys Suomesta oikeusvaltiosta, jossa rehellisellä ihmisellä olisi yhteiskunnan antama suoja.

Vahinkojen määrät ovat kasvaneet. Kaikista omaisuusrikoksista noin 50 prosenttia on alle 18-vuotiaiden tekemiä. Esitutkintalain ja -asetuksen mukaan pitää alle 18-vuotiaiden kuulusteluissa olla mukana todistaja, joka ei osallistu mitenkään keskusteluun. Käytännössä tämä on usein poliisi, jonka työpanos menee pelkkään istumiseen ja kuuntelemiseen. Tämä vaatimus on vähentänyt ennestäänkin niukkoja poliisin resurs-

seja. Koska todistajan ei tarvitse olla poliisi, pitäisi löytää keinoja irrottaa poliisit heille kuuluviin tehtäviin. Terveellistä olisi kai oikeusministeriön virkamiehillekin osallistua kentän työhön toimimalla todistajina nuorten kuulusteluissa.

Nuorten rikoksentekijöiden rikosten oikeuskäsittelyä pitäisi nopeuttaa. Nyt saattaa kulua puoli vuotta tai vuosi siitä, kun rikos on tehty, ennen kuin juttu käsitellään. Levottomien nuorten kohdalla hämärtyy teon ja seuraamuksen yhteys. Pidän tärkeänä säädöksiä, joilla määrättäisiin nuorten rikokset käsiteltäviksi esimerkiksi viimeistään kuukauden kuluessa rikkomuksesta.

Kaikkien asiantuntijoiden mukaan yksi pahimmista ongelmista nuorten kohdalla on lukuisten rangaistusten kasaantuminen ja lopulta ehdoton tuomio. Se saa aikaan sen, että ensimmäinen vankilareissu muodostuu pitkäksi, esimerkiksi kahden vuoden mittaiseksi. Koska nyt ehdottomia muutetaan ehdollisiksi, saattaa tämä ongelma pahentua. Asiantuntijat pitävät parempana, että ensimmäiseen rikkomukseen reagoidaan ja siten pyritään osoittamaan heti, ettei yhteiskunta hyväksy rikkomusta. Nuoret, joilla on vaara joutua vankilakierteeseen, ovat usein moniongelmaisia, joiden kotona ei ole nuoresta välitetty eikä rajoja asetettu. Jos yhteiskuntakaan ei näitä rajoja aseta, ei nuori ole kiinni missään. Siitä ei ole näille nuorille mitään apua.

Sosiaaliviranomaisten käsityksen mukaan tulisi nuoren rikkomuksen tehtyään kokea saavansa rangaistus teostaan. Sosiaaliviranomaisten keskustelut nuoren kanssa eivät ole eivätkä saakaan olla rangaistus. Siksi pelkkä sosiaaliviranomaisten toiminta ei aina riitä varsinkaan, kun resursseja ei ole paneutua näihin ongelmiin. Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyötä käytännön työssä on myös lisättävä näiden nuorten auttamiseksi.

Nuorten ongelmana on yksinäisyys ja turvattomuus. Siksi pitäisi niillä, joiden parissa nuoret työskentelevät, olla aikaa ja halua nuorten kanssa keskusteluun. Sunnuntain Aamulehdessä haastateltiin tarkkailuluokan oppilaita, joista yksi totesi, että jos joku opettajista ymmärtää ja yrittää auttaa, niin "muut opet kenkii sen heti". Ehkä olisi syytä koululaitoksessammekin keskustella siitä, löytyisikö keinoja auttaa vaikeuksissa olevaa nuorta ajoissa. Sama koskee myös päiväko-

teja ja neuvoloita. Ongelmiin pitäisi siis tarttua siellä, missä nuoret ovat, eikä odottaa, että joku muu hoitaa asian.

Vaikkeimmissa tilanteissa olevilla nuorilla on myös psyykkisiä ongelmia. Näiden hoitamiseen on resursseja ja hoitolaitoksia ehdottomasti liian vähän. Aina kun on kyse pienistä määristä ihmisiä niin kuin näiden nuorten kohdalla, mutta suurista vaikeuksista, jäävät nämä onnettomat vaille päätöksentekijöiden huomiota.

Sosiaalivaliokunta toteaa mietinnössään, että vankiloiden sosiaalityön voimavaroja on lisättävä ja menetelmiä kehitettävä. Erityisen tärkeää on selvittää yhteistyössä kuntien, oikeusministeriön ja sosiaaliviranomaisten kesken vapautumiseen liittyvät ongelmat. Puhutaan ns. kotiuttamissuunnitelmasta, jonka pitäisi olla itsestäänselvyys. Ei ole mitään järkeä heittää nuorta ulos vankilasta, jos hänellä ei ole kotia, minne mennä, ei työtä eikä omaisia. Erityisesti nuorille on taattava sekä asunto että työpaikka tässä tilanteessa.

Psykologit puhuvat nuorten osallistumisesta tuhoamalla. Pitäisi pohtia syitä, miksi näin on ja mitä voitaisiin tehdä tilanteen korjaamiseksi. Yksi keino on arvojen korostaminen, toisen ihmisen kunnioitus, ihmisen tekemän työn tulosten kunnioitus, lähimmäisenrakkaus ja toisesta ihmisestä välittäminen. Nämä vanhanaikaisilta kuulostavat asiat eivät saa unohtua. Vaikka yhteiskunta kehittäisi kuinka hienot verkostot ihmisen auttamiseksi ja hoitamiseksi, se ei voi eikä saa korvata ihmisten toisilleen antamaa tukea.

Niille nuorille, joilla ei mene hyvin, on yhteistä yksi piirre. Aikuisilla ei ole ollut heille aikaa. Nuoret tarvitsevat rajoja pysyäkseen elämään yhteiskunnassa toisten ihmisten kanssa. Rajojen asettaminen on välittämistä ja huolenpitoa. Kaikkein onnettomimmat nuoret tarvitsevat rajoja yhteiskunnalta, koska heidän elämänsä on juuri näiden rajojen ja välittämisen puuttuessa häiriintynyt. Kysymys ei siis ole siitä, että nuoret pitäisi tuomita vankeusrangaistukseen, vaan siitä, että nuorten rikkomuksiin ei saa olla reagoimatta.

Oikeusministeri Louekoski: Rouva puhemies! Ed. Taina pääsi puheensa loppupuolella jo itse asiaan, asian ytimeen, puhuessaan niistä monista ongelmista, jotka ajavat nuo-

ret rikoksen tielle. Minä yhdyn lämpimästi, niin kuin ed. Taina sanoi, vanhanaikaisiin asioihin, kuten toisesta välittämiseen, sen tärkeyteen nuorisorikollisuuden estämisessä. Olisi hyvä monelta vanhemmalta kysyä, tietävätkö he, missä heidän lapsensa ovat kello 1 tai 2 yöllä, kun he tuhoavat autoja Turussa, Tampereella, Helsingissä tai jossakin muualla. Useimmiten vastaus on, että eivät tiedä eivätkä välitäkään tietää.

Ed. Taina puhui muistakin laajoista sosiaalisista ongelmista, jotka ajavat nuoria rikoksen tielle. Tässä suhteessa korjaisin hänen käsitystään siinä, ettei oikeusministeriö näistä asioista olisi äärimmäisen kiinnostunut. Meillä on tiivis yhteistyö sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön, erityisesti sen poliisien edustajien, kanssa. Äskettäin on asetettu kokonainen eri hallinnonaloja ja laajaa asiantuntemusta edustava rikosten ehkäisemiseen pyrkivä neuvottelukunta kartoittamaan ja kehittämään niitä keinoja, joilla voidaan rikoskierteen alku ehkäistä.

Mitä tulee itse lakiesitykseen, se on valmisteltu eduskunnan nimenomaisen toivomuksen pohjalta, jotta me pääsisimme irti ns. lapsivangeista. Tämän esityksen antamisen yhteydessä otettiin huomioon sosiaali- ja terveysministeriön näkökohdat, mutta ei tietenkään voi tässä laissa määrätä, kuinka paljon voimavaroja lastenhuoltoon pitäisi voida suunnata.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta nimenomaan edellytti, että puheena olleilta osin lakireformi toteutetaan pikaisesti. Jos tässä yhteydessä me olisimme yrittäneet kaikki vaihtoehtoiset rangaistusjärjestelmät tuoda eduskuntaan, olisi myös perustuslakivaliokunnan toivomus jäänyt toteuttamatta.

Kun ed. Taina sanoo, että vaihtoehtoiset rangaistukset olisi pitänyt toteuttaa samanaikaisesti, olisi tämä ollut tässä yhteydessä mahdotonta. Hän viittasi siihen, että sovittelua tulisi käyttää vaihtoehtoisena rangaistusmuotona. Näin ei voi valitettavasti olla sikäli, että sovittelu tulee useimmiten kysymykseen vahingonkorvauksista sopimisessa, ja nyt käsiteltävänä olevassa reformissa, lakiehdotuksessa, on kysymys karkeammista rikoksista, sellaisista, joista tuomitaan vapausrangaistukseen.

Mitä sen sijaan tässä yhteydessä tulisi

käyttää, on ns. oheissakko, jota meillä tuomioistuimet useimmiten langettavat ehdollisen vapausrangaistuksen ohella törkeistä ratituopumuksista, ja tämä tulisi saattaa käytäntöön myös muiden ehdollisten vapausrangaistusten osalta. Rikoslakiprojekti on tällä hetkellä työskentelemässä muiden vaihtoehtoisien rangaistusten osalta, joissa rangaistusvaroitusta tulisi olemaan tällainen vaihtoehtoinen rangaistus. Mutta tätä saamme vielä jonkin aikaa odottaa.

Vielä totean sen, että oikeusministeriössä on tällä hetkellä valmisteilla uhrin eli itse asiassa asianomistajan asemaa parantava lakiehdotus, jolla pyritään helpottamaan asianomistajan pääsemistä korvauksiin nykyistä nopeammin.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tainan puheenvuorossa oli monia järkeviä ajatuksia. Olen samaa mieltä siitä, että oli tarpeen tuoda nopeasti sellainen lakiesitys, joka poistaa lapsivankeihin liittyvän keskustelun ja heihin liittyvät ongelmat. Mutta olen ed. Tainan kanssa ehdottomasti samaa mieltä siitä, että vaihtoehtoisien rangaistusten löytämisen olisi pitänyt tapahtua käsi kädessä ja mahdollisimman nopeasti tämän lain esittämisen kanssa. Nimenomaan ne positiiviset kokemukset, joita on tullut sovitaan-projektista, joka on aika pitkälti vapaaehtoiselta pohjalta lähtenyt liikkeelle, pitäisi mahdollisimman nopeasti hyödyntää lainsäädännössä.

Ainakin tavallisena kansanedustajana ihmetyttää, jos oikeusministeriössä on vähänkin sitä asenneilmapiriä, jota ed. Taina puheenvuorossaan kuvasi, että tämän tyyppisille uusille lainsäädäntömuodoille ei sieltä löytyisi kovin paljon innostusta. Valmistelukoneisto tässä kysymyksessä on lähinnä oikeusministeriön hallussa, ja siinä mielessä en usko, että eduskunta panee vastaan, jos tämän tyyppisiä uusia rangaistusmuotoja kehitetään ja tänne esitetään.

Mitä toisaalta tulee ed. Tainan mainitsemaan arvokysymykseen ja ehkä nuorten arvotyhjiöön, asiasta voitaisiin puhua pitkäänkin, mutta joskus tuntuu siltä, että on turha tuputtaa nuorille sellaisia arvoja, joihin vanhemmat eivät itsekään usko. Kun ajattelee suomalaista yhteiskuntaa ja sen jatkuvasti kovenivia arvoja nimenomaan taloudessa ja paljon puhutussa kasinotaloudessa, pitäisi

ehkä mennä itseensä myös siinä, minkälaisen arvojen varassa suomalaiset aikuiset tänä päivänä tässä yhteiskunnassa toimivat. Ongelma ei aina ole lasten arvomaailmassa vaan ehkä aikuistenkin puolella.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin ed. Tainan puheenvuoroa, odottelin puhemiehen naputusta nuijalla pöytään, jotta hän olisi voinut todeta, että ed. Tainan tulisi pysyä asiassa, koska hän laajasti, hyvin ja kauniisti kertoi kriminaalipolitiikasta ja siitä, mitä sillä alalla pitäisi tehdä. Hän oli nähtävästi viettänyt monta yönseutua tuon ansiokkaan puheenvuoron kirjoittamisessa.

Kuitenkaan hänen puheenvuoronsa ei lakiesityksestä sisältänyt muuta kuin yhden ainoan lyhyen lauseen: "Tämä lakiesitys ei edistä lapsen etua." Tämä lakiesitys ei ed. Tainan mielestä edistä lapsen etua, kun meidän vankiloissamme on alle 18-vuotiaita enemmän kuin muissa Pohjoismaissa yhteensä ja kun on kerrottu tässä salissa ja annettu toivomuksia jo kohta kaksi vuotta sitten, että pitää saada aikaan lainsäädäntö, jonka mukaan lapsivangit vankiloissamme vähenisivät. Nyt, kun tällainen lakiesitys on pöydällä, ed. Tainalla ei ole muuta sanottavaa kuin että tämä laki ei edistä lapsen etua. Onko vankila se paikka, joka ed. Tainan mielestä edistää lapsen etua, minkä kannanotto lakiesitykseen sisällään piti, vaikkakin pitkä selostus kriminaalipoliittisista uudistusmahdollisuuksista veti käsityksen siihen, että ed. Tainalla on muitakin ajatuksia asian tiimoilta?

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki ei kuunnellut koko puheenvuoroani. Yritin selvittää sitä, että mielestäni on aivan oikein, että vankeusrangaistuksia vähennetään, mutta ei ole oikein, että ei reagoida mitenkään, ja sitähän ehdollinen tuomio tietysti merkitsee.

Nimenomaan ne ihmiset, jotka ongelmanuorten kanssa työskentelevät ja jotka nämä nuoret parhaiten tuntevat, ovat huolissaan siitä ja katsovat, että nämä nuoret tavallaan jäävät heitteille, jos heitä ei auteta, jos heidän tekemiinsä rikkomuksiin ei reagoida. Siitä syystä mielestäni kaikki se, mitä puhuin, liittyi lakiesitykseen, mutta ehkä ed. Vähänakin puheenvuoro kuvaa juuri tavallaan

oikeusministeriönkin kantaa näihin asioihin, että näissä ei olisi kysymys sosiaalipoliittisista asioista lainkaan.

Ministeri Louekoski totesi, että oikeusministeriön ja sosiaali- sekä terveysministeriön välillä on tiivis yhteistyö. Lakiesitys ei juuri sitä osoita, koska oikeusministeriö ei katsonut sen olevan sellainen esitys, jonka kohdalla olisi pitänyt etukäteen tehdä yhteistyötä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, ja sosiaali- ja terveysministeriössä on tästä asiasta täysin toisenlainen käsitys.

Toinen asia on se, että kun vaihtoehtoisia rangaistuksia kuitenkin pohditaan työryhmässä oikeusministeriössä, tässä työryhmässä ei ole lainkaan sosiaalipuolen edustajia, vaikka todennäköisesti, kun niitä saadaan aikaan, niissä tulee yhteistyökumppani olemaan sosiaali- ja terveysministeriö. Lisäksi voi todeta sen, että ne nuoret, joista on kysymys, ovat sekä sosiaalipuolen että oikeusministeriön yhteisiä asiakkaita.

Oikeusministeri Louekoski: Rouva puhemies! Oikaisen toisen kerran ed. Tainaa samasta asiasta. Meillä on sosiaali- ja terveysministeriön kanssa kiinteä yhteistyö puheena olevissa asioissa. Esitystä annettaessa sosiaali- ja terveysministeriöstä esitettiin, että samalla pitäisi hoitaa koko lastensuojelun resurssiasiat kuntoon. Sitä kuntoon saattamista ei katsottu voitavan jäädä odottamaan, vaan tämä esitys piti antaa eduskunnalle, kun eduskunta sitä painokkaalla ponnella oli nimenomaisesti toivonut.

Toiseksi korostan sitä, että myös ehdollinen tuomio on rangaistus, ed. Taina, ja se vaikuttaa, ed. Aittoniemi. Ed. Taina sanoi, että sosiaaliviranomaisten kanssa keskustelua ei pidä kokea rangaistukseksi. Se on aivan oikein. Ei myöskään poliisin kanssa käytyä keskustelua pidä kokea rangaistukseksi, kun se ei sitä ole vaan se on asioiden selvittäminen. Siitä olemme ed. Tainan kanssa varmasti yhtä mieltä, että niillekin nuorille, jotka eivät ole vielä 15:tä ja syyllistyvät rikollisiin tekoihin, täytyy jotakin seurata. Se, mitä seuraa, on lastensuojelun ja oikeusministeriön yhteinen huolenaihe. Siellä ollaan nopeasti valmistamassa toimenpiteitä.

Voin mainita vaihtoehtoisista rangaistuksista, joita niin ikään kiireellä kirjoitetaan. Ne ovat mm. yhdyskuntapalvelu, rangaistusvaroitukset ja monet muut vankeusrangaistusta

pehmeämmät keinot. Mutta jos ed. Taina hieman vaivautuu ajattelemaan lainvalmistelua tällä hetkellä rikoslain koko kentällä, kaikki nämä asiat ovat sellaisia, jotka vaativat aika paljon asiantuntemusta, kirjoitusvoimaa, ja ne valmistuvat sieltä aikanaan. Jos me saamme työrauhan, vielä tämä eduskunta saa näistä asioista esitykset käsiteltävikseen.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun tässä yhteydessä vain erääseen yksityiskohtaan. Ed. Vähänäkki esitti sellaisen käsityksen, että Suomessa on lapsivankeja enemmän kuin muissa Pohjoismaissa yhteensä.

Oikeusministeriön kanta on seuraava: Lukujen perusteella voidaan päätellä, että Ruotsissa alle 18-vuotias joutuu harvemmin vankilaan kuin Suomessa. Sen sijaan ehkä yllättävästi Ruotsissa alle 20-vuotias joutuu todennäköisemmin vankilaan kuin Suomessa. Edelleen Tanskassa siis nuori joutuu huomattavasti todennäköisemmin suorittamaan ehdotonta vankeusrangaistusta kuin Suomessa. Edelleen ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitseminen nuorten tekemistä rikoksista on siis Norjassa hieman harvinaisempaa kuin Suomessa. Sitten loppupäätelmä: Tosin Suomessa ei, toisin kuin ilmeisesti muissa Pohjoismaissa, nuoriin kohdisteta nykyisin kovinkaan paljon sosiaalihuollon tahdonvastaisia vapaudenriistoja.

Minusta olisi aina syytä pysyä edes jossakin määrin totuudessa taikka tosiasiatilanteissa, kun lähdetään polemisoimaan.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ymmärsin ed. Tainan puheenvuoron niin, että hän kaipasi pikaisesti vaihtoehtoisia rangaistus- tai parannusmuotoja nuorille rikoksentekeijöille. Hän katsoi, että heitteille jättäminen ei ole sen parempi tilanne kuin vankilassa olokaan.

Ministeri Louekoski vastasi tähän puheenvuoroon sillä tavoin, että oikeusministeriössä erittäin ahkerasti ja tehokkaasti toimitaan sosiaaliministeriön kanssa yhdessä vaihtoehtoisten rangaistusmuotojen kehittämiseksi. Se on meille uusi tieto siitä syystä, että silloin, kun asia oli lakivaliokunnassa esillä, virkamiesten puheista ilman muuta kävi ilmi, että tällaisista yhteistyöistä on melko vähän ja se on vasta idullaan. Kun ed. Vähänäkki

moitiskeli ed. Tainaa siitä, että tämän puheenvuorossa puututtiin käsiteltävään asiaan liian vähän, kehottaisin ed. Vähänäkkiä poistamaan vahatulpat korvistaan. Kyllä me muut kuulumme, että ed. Taina nimenomaan puhui tästä asiasta ja käsitteli nimenomaan tämän asian ydinkysymystä, sitä, minkälaisia vaihtoehtoisia rangaistusmuotoja olisi kehitettävissä. Ministeri Louekosken tieto siitä, että tässä edetään nyt tehokkaasti yhteisen työryhmän puitteissa, on minusta ilahduttava, ja toivotan sille menestystä ja nopeita lopputuloksia.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On valitettavaa, miten näkemykset eroavat tässäkin keskustelussa. Samoin ne eroavat valiokunnassa asiantuntijoiden lausunnoissa ja kirjallisissakin kannanotoissa. On kuin puhuttaisiin eri kielillä, vaikka on kysymys tästä samasta kielestä, suomen kielestä, jolla mielipiteitä vaihdetaan.

Tämä ongelma kokonaisuudessaan laajenee koko ajan niin kauan kuin syitä ei poisteta. Rangaistusten koventaminen, niistä puhuminen ja niihin hienosäätöä lisäämällä ei korjaa tätä ongelmaa, koska ongelman syihin ei puututa. Näyttää olevan mahdotonta, että siitä edes puhutaan.

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Tämän asian tiimoilta on jo kovasti perattu käsillä olevaa ehdotusta, puututtu kriminaalipolitiikkaan. Minäkin aion tehdä molempia, ehkä kuitenkin vähän eri näkövinkkelistä elikkä siitä, miten lakivaliokunnassa kriminaalipolitiikka näyttäytyy.

Nimenomaan tämän lain kohdalta oltiin sikäli erikoisessa tilanteessa, että lain tarkoituksetperät muodostuivat hyvin hämäräksi. Käytettiin tällaisia ed. Vähänäkin termejä siitä, että Suomessa lapsivankiluku on huikean korkea. Hallituksen esityksen perusteista on luettavissa saman kaltaista ajatusta. Mutta sitten kun valiokunta kuuli ministeriön lainsäädäntöneuvosta Törnqvistiä, hän varsin selkeäsanaisesti ilmoitti, ettei suomalaisessa rangaistuskäytännössä ole sinänsä mitään vikaa esimerkiksi Helsingin, Tampereen ja Turun raastuvanoikeuksissa, vaan että ongelma on siinä, että jotkut pienet kihlakunnanoikeudet kuulemma eivät ole mieltäneet ehdollisen rangaistuksen oikeata sisältöä.

Me jouduimme sitten lähtemään liikkeelle lakivaliokunnassa siitä, että tästä todella onkin kysymys, yhtenäistämistä. Sen myös valiokunta mietinnössään varsin selvästi toi esille. Sen vuoksi myös valiokunta joutui muuttamaan hallituksen esitystä, koska lakitekstiä ei ollut kirjoitettu sillä tavalla kuin asiaa valmistellut lainsäädäntöneuvos ilmoitti tarkoituksena olevan.

Olen samaa mieltä ed. Tainan kanssa siitä, että jossain määrin postilaatikkomainen olo tässä yhteydessä nimenomaan suhteessa sosiaaliviranomaisiin tai sosiaalivaliokuntaan kyllä tuli. Minusta tuntuu, että useimmat lakivaliokunnan jäsenet yllättyivät aika lailla siitä, mitä sosiaalivaliokunta lausunnossaan lausui. Sikäli kuin olen ymmärtänyt, sosiaalivaliokunnan jäsenille ainakin ja myös siellä kuulluille sosiaalipuolen asiantuntijoille oli ehkä pieni yllätys tämä lainsäädäntö.

Edelleen sitten tässä toistui se sama kuvio, johon lakivaliokunta on monesti jo ennenkin törmännyt. Me olemme valmistelemassa rikoslain kokonaisuudistusta, mutta jostain kumman syystä meille silppoutuu pieninä palasina asioita, joista on erittäin vaikea vetää johtopäätöksiä siitä, miten kokonaisuus niiden perusteella määräytyy aikanaan. (Min. Louekoski: Eduskunnan niin nimenomaan toivottua!)

Jos mennään perustuslakivaliokunnan lausuntoon, jossa todella kiinnitetään huomiota siihen, että tähän kysymykseen on syystä paneutua, niin kun olin itse käsittelemässä perustuslakivaliokunnassa samaista lausuntoa, kyllä minun ja keskustelujen perusteella hyvin monen muunkin perustuslakivaliokunnan jäsenen käsitys oli se, että samalla myös hoidetaan vaihtoehtoisten rangaistusten järjestelmä. En usko, että perustuslakivaliokunta halusi rangaistusjärjestelmään mitään aukkoa luotavaksi, vaan nimenomaan korvaavia rangaistusjärjestelmiä.

Kaiken kaikkiaan nimenomaan lakivaliokunnan kannalta asiaa tarkasteltuna tämä nykyinen kriminaalipoliitikka on muodostunut aika lailla ongelmalliseksi. Minä luulen, etten yhtään liioittele, että lakivaliokuntaan näyttää leviävän yhä syvempi epäluuloisuus kriminaalipoliittisia ehdotuksia kohtaan. (Min. Louekoski: Mitä ne mahtavat olla?) Mistä tämä sitten johtuu? Liki pitäen joka ainoa uuteen kriminaalipoliittikkaan tähtäävä lainsäädäntö lähtee liikkeelle sellaisesta yle-

sestä väittämästä, että Suomessa on vankiluku suhteessa eräisiin muihin maihin korkeahko. Me kuulimme, että tässä suhteessa on huomattavan vääriäkin käsityksiä, niin kuin ed. Vähänäkillä. (Ed. Gustafsson: Ette te niitä kumonnut!)

Tämän tilaston kaunistamiseksi eduskuntaan tuodaan sitten esityksiä rangaistuksen alentamiseksi, täytäntöönpanon lieventämiseksi, toimenpiteistä luopumiseksi ym., ym. Minä en ole aivan varma siitä, että tällekin salille on täysin selvää se, että nämä eri suunnilta tapahtuvat viipaloinnit kumuloituvat jossain vaiheessa sellaiseksi lopputulokseksi, jota kukaan ei pysty tarkoin ennakoimaan. Kun meillä on huippu lievä täytäntöönpanojärjestelmä jo nyt, meillä on rangaistusten yhdistämisoppi jne., jne., minusta tuntuu, että kokonaisuus on nyt kyllä jäänyt jossain määrin epäselväksi tai ainakaan siitä ei ole tuotu esimerkiksi lakivaliokunnalle missään yhteydessä kovin selvää kuvaa.

Kriminaalipoliitiikan lähtökohdan tulisi kuitenkin ainakin minun mielestäni olla siinä, että rikoksia ja rikollisuutta pyritään ennalta ehkäisemään eikä niinkään kaunistelemaan tilastoja. Nuo epämiellyttävät tilastot syntyvät nimenomaan sitä kautta, että rikoksia tehdään ja rikollisuutta on. Toisin kuin oikeusministeri esitti, näkemykseni on, että tässä suhteessa on oltu huomattavan passiivisia. Ehkä aivan viime kuukausina on tapahtunut jotain, ei kovin paljon, mutta sitä ennen kyllä on tuotu hyvin paljon näitä viipalelaeiksi nimittämiä lakeja.

Meillä on rangaistusjärjestelmässä kiistan aukko, ja mm. tätä aukkoa perustuslakivaliokunta olisi tuossa paljon siteeratusta lausunnossaan halunnut olla täyttämässä. Mikä tämä aukko sitten on, pyrin sitä jossain määrin kuvailemaan.

Ei ole ollenkaan niin kuin jopa johtavat kriminaalipoliittikkomme sanovat ja viljelevät tällaista nakkivaraslegendaa: väitetään, että Suomessa joutuu nakkivarkaudesta vankeuteen. Suomessa saa aivan huoleti varastaa sen nakin, pahoinpidellä sen kioskin omistajan ja viedä koko nakkikioskin mennessään ainakin viiteen kertaan, ennen kuin vankeusrangaistus alkaa uhata, ellei siinä nyt sitten henkiä lähde. (Min. Louekoski: Tuo nyt ei ole totta alkuunkaan!) Tämä aukko paljastuu siinä, että monasti nimenomaan nuoren rikosentekijän historiikki on sen tyyppinen,

että teot alkavat pienistä vähäisistä näpistyksestä ja varkauksista. Kun näitä sitten kertyy kymmeniä, mahdollisesti satoja, nuori henkilö joutuu ensimmäistä kertaa tuomioistuimen eteen. Hän saa siellä ehdollisen rangaistuksen. Veikkaan, että yli puolet toteaa, niin kuin minullekin monesti siinä tilanteessa on todettu: tästä ei siis tullut yhtään mitään rangaistusta.

Siis virallisjärjestelmä järjestää näytöksen, jonka lopputulos jää nuorelle täysin epäselväksi. Ei se ainakaan ehkäise vastaavanlaisen käyttäytymisen jatkumista, päinvastoin ehkä kannustaa siihen, ja siitäkin on lukemattomia esimerkkejä. Mutta rikokset muuntuvat. Vähäisistä rikoksista siirrytään helposti vakavampiin, suuremman omaisuuden anastaminen johtaa helposti siihen, että varastaa välittömästi joltain ihmiseltä, jolloin väkivallan käyttö tulee myös hyvin lähelle. Itse asiassa hyvin liberaali suhtautuminen johtaa-kin siihen, että nuori henkilö itse siitä tulee kärsimään.

Juuri näiden seikkojen vuoksi minusta perustuslakivaliokunta osui aivan oikeaan, kun se lähti liikkeelle ajattelusta, että on kehitettävä jonkin asteinen rangaistus- ja muistutusjärjestelmä, jolla yhteiskunta reagoi sellaisiin tekoihin, jotka eivät yhteiskunnan sääntöihin kuulu. On eri asia sitten, jos halutaankin luoda järjestelmä, jossa, sanoisinko, sallitaan tietyn asteinen rikollisuus, yhteiskunta sen haluaakin sietää. Se on kokonaan toinen asia. Minusta siihen ei ainakaan suin päin pitäisi lähteä.

Arvoisa puhemies! On ollut nähtävissä merkkejä siitä, että viipaleita on tulossa lisää. Niitä on tulossa lisää, ennen kuin rikoslain kokonaisuudistus valmistuu sille asteelle, että viipaleiden yhteisvaikutusta voidaan ainakaan valiokunnan jäsenten tietämyksen perusteella kovin selkeästi hahmottaa. Minusta tuntuu, että lakivaliokunnassa ei ole paljon muita mahdollisuuksia kuin suhtautua kriittisesti näihin viipaleisiin, ellei joko kokonaiselvitystä sinne anneta tai ellei selvää vaihtoehtoista rangaistusjärjestelmää jo esiteltäisi.

Oikeusministeri Louekoski: Arvoisa puhemies! Ensin ihmettelen ääneen sitä käsitystä, joka ed. Niinistöllä on siitä, että ehdollinen vankeustuomio ei olisikaan mikään rangaistus. Tällä tavallako siihen suh-

tautuu henkilö, joka saa ehdollisen vankeustuomion? (Ed. Aittoniemi: Suhtautuu!) Minun kokemukseni on kyllä päinvastainen. Vielä kummallisempi ed. Niinistön kanta on sitä ajattelutapaa vasten, jonka hän itse sanoi, että pitäisi ensin antaa vaihtoehtoinen rangaistus, esimerkiksi rangaistusvaroitus. Sekö tehoaisi, ed. Niinistö, paremmin kuin vankeustuomio nuoreen pelottavana keinona? Täytyy ihmetellä tätä oikein ääneen.

Mitä tulee rikoslain kokonaisuudistukseen, suoraan sanoen vähän tuskaisesti olen odottellut sitä, että ensimmäinen vaihe edes valmistuisi valiokunnasta. Eikä se olisi sieltä valmistunutkaan niin pitkälle kuin nyt, ellei oikeusministeriö sinne lainaisi virkamiehiään kirjoittamaan noita esityksiä mietintöön.

Toinen suuri paketti odottaa esittelyä. Siinä on 11 lukua. Se on tämän kokonaisuudistuksen seuraava vaihe. Mutta olen täysin vakuuttunut siitä, että tämä eduskunta, nykyinen lakivaliokunta, ei ehdi sitä kokonaisuudessaan käsitellä. Sitä on pakko viipaloida, jotta ehtisimme saada edes jotakin toisesta vaiheesta valmiiksi. Tämä on käsitykseni kokonaisuudistuksen läpimenon mahdollisuudesta. Kun seuraava eduskunta kokoontuu ja on valmis käsittelemään rikoslain kokonaisuudistuksen seuraavaa vaihetta, se tulee koko vaalikaudeksi täysin työllistetyksi mm. näitten nyt käsittelemättä jäävien rikoslain osien käsittelyllä.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun minäkin satun olemaan kyseisten valiokuntien eli perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan jäsen, voin todeta, että minulle eivät ole jääneet hämäräksi, niin kuin ed. Niinistö sanoo, lain tarkoitusperät, jotka hänelle ovat näyttäytyneet hyvin hämärinä. Perustuslakivaliokunta nimittäin mietinnössään 5 päivästä marraskuuta toteaa kaksi seikkaa. Toinen on se, että perustuslakivaliokunta kiirehtii lainsäädännön uudistamista vaihtoehtoisten rangaistusseuraamusten osalta. Oikeusministeriö on vastannut tähän sillä tavalla, että sillä on valmiutta ja kiirehtiminen tapahtuu rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Sen sijaan perustuslakivaliokunta antoi yksilöidymmän ohjeen, jossa valiokunta nimenomaan piti tärkeänä, että rikoslain kokonaisuudistusta odottamatta toteutetaan ai-

kaisemmin tehty ehdotus, jonka mukaan alle 18-vuotias voidaan tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen vain erityisestä syystä. Nimenomaan tämän takia tämä irrallinen lakiesitys on nyt annettu ja sitä me tässä käsittelemme. Minusta tässä ei ole mitään ihmeellistä.

Minun täytyy lakivaliokunnan jäsenenä yhtyä siihen, mitä ministeri Louekoski sanoi, että me olemme pakahtua ja tukahtua siihen työmäärään, joka valiokunnassa tällä hetkellä on. Me saimme jo kesälukemiseksi rikoslain kokonaisuudistuksen toisen osan, vaikka emme ole vielä selviytyneet ensimmäisestäkään osasta, ja lisää on tulossa, niin että kyllä tässä töitä riittää.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin myös ed. Pohjolan lailla todennut, että ed. Niinistön mielipiteet korokkeelta eivät edusta lakivaliokunnan muiden jäsenten eivätkä etenkin valiokunnan näkemystä. Valiokunnan näkemys lakiesityksestä näkyy asiakirjoista, jotka on pöydille jaettu.

Totean tässä yhteydessä, että pitkästä aikaa oikeusministeriö on ottanut suuren tehtävän suorittaakseen ja sopivissa annospaloissa työntää rikoslain kokonaisuudistusta eduskunnan käsiteltäväksi. On ollut ikävää todeta, että nämä viipaleetkin ovat olleet ed. Niinistölle ja ed. Tainalle liikaa. Miten olisi-kaan asianlaita ja minkälainen poru, jos kokonaisuudistus olisi kaikki ed. Niinistön toivomalla tavalla lyöty pöytään yhtäikaa?

Minusta tuntuu, että edustajien Tainan ja Niinistön puheiden takana on sittenkin se vanha kokoomus, joka ei ole puhdistautunut hallitussopimuksella ja hallitukseen menolla. Kun on havaittu ja aistittu, että kokonaisuudistus on ottamassa ajan merkit huomioon, että meillä kriminaalipolitiikkaa vietään liberaalimpaan ja modernimpaan suuntaan, niin halutaan nämä yritykset ja toiveet tyrmätä sekoittamalla asiaa ed. Niinistön kertomalla tavalla.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Louekoskelle ja häntä puolustaneelle ed. Vähänäkille voisin todeta sen, ettei ole tarpeen niin kovasti puolustaa työtä, mitä oikeusministeriössä on tehty, ja niitä esityksiä, joita valiokuntaan on tullut. Kyllä ne olisivat voineet olla selkeä-

piä ja paremmin valmisteltuja. Tämä on yksinkertainen totuus, ja se on tullut esille myös valiokunnassa moneen kertaan. Jos olisi ollut Jacob Söderman valiokunnassa tai valmistelemassa tätä, niin uskallan sanoa, että sen teksti olisi toisenlainen.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin ensiksi paikalla oleville edustajille Pohjola ja Vähänäkki. Pitää paikkansa, mitä ed. Pohjola sanoi, että lakivaliokunta on pakahtumaisillaan työhönsä rikoslain ykkösvaiheen vuoksi. Sen takia tätäkään ehdotusta ei olisi pitänyt tuoda keskeyttämään rikoslain ykkösvaiheen käsittelyä. (Ed. Vähänäkki: Se oli eduskunnan tahto!) Kysymys on nimenomaan siitä, että isosta, rangaistuksia koskevasta käsitteestä irrotetaan viipale kerrallaan ja tuodaan irrallaan sotkemaan periaatteessa lakivaliokunnan työtä.

Ministeri Louekoski esitti käsityksen, että olisin puhunut rangaistusvaroituksesta. Sitä en suinkaan tehnyt. Puhuin yleisessä muodossa vain siitä, että jokin muistutus yhteiskunnan taholta on syytä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa antaa nimenomaan nuorelle rikoksen tekijälle.

Alkuunkaan en ymmärrä ministerin käsitystä siitä, että ministeriö lainaa lakivaliokuntaan joitakin henkilöitä kirjoittelemaan perusteluja. Se on minulle vierasta. En ainkaan itse ole tullut siitä tietämään. Sen sijaan tiedän varsin hyvin, että ministeriön virkamiehet ovat joutuneet kirjoittamaan monta ministeriön esitystä kokonaan uusiksi sen jälkeen, kun asia on lakivaliokunnassa käsitelty. Viimeksi mm. virkarikoslainsäädäntö oli sellainen, jossa lievästi sanottuna ministeriön virkamiehet saivat kovan kotiläksyn kesken valiokuntakäsittelyä ja saimme uuden ministeriön ehdotuksen.

Kysyisin vielä ed. Vähänäkiltä, mitä ihmettä liberaali kriminaalipolitiikka tekee yhä lisääntyvän nuorisorikollisuuden suhteen. Onko se sallittava, onko sitä kannustettava vai onko sitä yritettävä ehkäistä?

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minkä vuoksi ed. Niinistö intää vastaan? Eduskuntahan on itse syypää siihen, että tämä lakiehdotus on tuotu erillisenä viipaleena tänne. Perustuslakivaliokunta on nimenomaan edellyttänyt, että kokonais-

uudistusta odottamatta tämä esitys toteutetaan tältä osin. Muutoin varmasti olisi ollut valmiutta tuoda sekin sitten kokonaisuudistuksen yhteydessä, jolloin se olisi tullut paljon myöhempään. Mutta onhan tämä tällaisenaankin jo edistysaskel. Kyllä kai sen ed. Niinistökin voi myöntää.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä me olemme pääsemätömissä siinä, että me olemme ed. Pohjolan kanssa eri mieltä siitä, olisiko rangaistuksia pitänyt tutkia kokonaisuutena tällaista aukkoa luomatta. Minusta perustuslakivaliokunta aivan selvästi kiirehti vaihtoehtoisen seuraamusjärjestelmän valmistelua. En tiedä, onko eroa ilmaisuissa "odottamatta kokonaisuudistusta", joka on tunnetusti viiden vuoden urakka vähintään, tai että jotakin toista asiaa "kiirehditään". Minä panen niille kyllä aika pitkälle yhtäläisyysmerkin. Sitä paitsi tämä ei ole suinkaan ainoa tällainen viipale-ehdotus. Meillähan oli keväällä niitä ja on näköjään pöydällä lisää.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tämä esitykseni etenee vähän pätkittäin niin kuin Uno Turhapuron muisti. Sen olisi voinut esittää kyllä tietysti paikaltaankin, mutta tulin tänne käymään.

Ensinnäkin on todettava se, että sosialidemokraateilla taitaa nyt olla oikeusministerinssä puolustamisessa pahasti häntä oven välissä, kun kaikki voimat on nyt kutsuttava salista puolustelemaan oikeusministeri Louekosken kriminaalipolitiikkaa, joka on täysin epäonnistunut tähän mennessä. (Ed. Pohjola: Me puolustamme eduskunnan käsitystää!)

Sen sijaan esimerkiksi kun kuuntelin ed. Tainan puheenvuoroa, huomasimme, että kun hänen puheestaan ottaa pois ne naisellisen hemeät hapsut ja myös sen, mitä häneen sosiaalityöntekijänä on tarttunut tuollaista pientä pehmeyttä, niin hänen ajatuksistaan löytyy paljon sellaisia kultajyviä, jotka ovat erittäin tärkeitä nimenomaan suomalaisessa kriminaalipolitiikassa varsinkin nuorten osalta tänä päivänä.

Mitä tulee ed. Niinistön puheeseen, niin jos minä olisin kadottanut puheeni johonkin enkä sitä löytäisi, minulla syntyisi epäily siitä, että ed. Niinistö on löytänyt ja lukenut minun puheeni. Niin täydellisesti samanlaiset

ja mielestäni oikeat ajatukset hänellä on näistä asioista. Se johtuu siitä, että ed. Niinistön ei tarvinnut puolustaa ketään, vaan puhua järkevän ihmisen järkeviä asioita. No, ettei synny epäselvyyttä, kyllä ed. Niinistö varmasti pystyy puheensa tekemään ja hän pystyisi tekemään ne minullekin, mutta yritin tehdä tähän tällaista pientä kevennystä.

Minä olen pitänyt puheenvuoron täällä viime viikolla istunnossa, jossa ed. Mäki-Hakola pyysi tämän asian jätettäväksi pöydälle aivan oikein, koska nyt on paljon parempi mahdollisuus keskustella näistä asioista ja vähän laajemmalti.

Kun tämä lakiesitys aikanaan annettiin hallituksen taholta, jo hallituksessa asetuimme karvaamaan vastaan tätä esitystä ministeri Vennamon kautta ilmoittaen, että me emme hyväksy sitä, että alle 18-vuotias voidaan tuomita kiinteään rangaistukseen vain, jos erityisen painavat syyt ovat olemassa. Me lähdemme siitä, että voimme hyväksyä ilmauksen "painavat syyt", mikäli ne yksilöidään riittävän selvästi esimerkiksi lain perusteluissa tai itse pykälässä, mutta sana "erityisen" on poistettava. Ministeri Vennamo toi asian esille valtioneuvostossa, mutta se oli yksin hänen kantansa, muut eivät tähän asiaan yhtyneet.

Kuitenkin käsittelyssään lakivaliokunta, joka on todella hyvä valiokunta, joka pystyy kaikkia asioita käsittelemään asianmukaisesti, muutti tämän hallituksen esityksen juuri siihen muotoon kuin SMP oli esittänyt. Tämä on nyt hieman populismia, mutta ei kukaan voi väittää, ettei näin asia ole. Ainoa asia oli se, että painavien syiden yksilöidyt tunnusmerkit siirrettiin itse pykälästä lain perusteluihin. Tältä osin voidaan sanoakin, että me toki, niin kuin ilmoitin viime istunnossa, hyväksymme tämän, koska olemme itse olleet sitä hyväksymässä myös valiokunnassa, mutta tämä asia ei mitään kriminaalipolitiikkaa paranna. Siihen muotoon muutettuna, kuin se on nyt esimerkiksi SMP:n kannan mukaisesti muutettu, sillä vain estettiin haitalliset vaikutukset, jotka olisivat syntyneet, jos laki hyväksyttäisiin hallituksen esittämässä muodossa.

Ne esitykset, mitä nimenomaan sosialidemokraattien taholta täällä tehdään rikollisuuden ongelman selvittämiseksi, ovat niitä vanhoja lausumia "rakkautta koteihin, rak-

kautta koteihin". On jo 70 vuotta sitä rakkautta viety koteihin eikä siitä ole pelastusta tullut Suomessa esiintyvälle rikollisuudelle. Se on kaunis ajatus, ja minäkin yhdyin tähän, mutta jostakin muualta on etsittävä nyt parannuskeinoja kuin rakkaudesta koteihin, sieltä seuraamusjärjestelmän puolelta, sille ei voida mitään. Jos seuraamusjärjestelmä sen mukaisesti, kuin nykyinen oikeusministeri sitä esittää, romutetaan, silloin olemme — sanotaanko nyt teatraalisesti — tuhon tiellä kriminaalipolitiikassa. Se on aivan selvä asia. Nimenomaan siitä on kysymys.

Nuorten tekemiin rikoksiin on puututtava yhteiskunnan toimesta heti välittömästi, kun katsotaan, että asia on sen arvoinen, mutta lempeällä ja lievällä kädellä tietysti alkuvaiheessa siten, että rikolliselle polulle eksynyt nuori saa mahdollisuuden huomata, että hän on väärällä polulla ja hänelle varataan mahdollisuus palata sille polulle, mitä me järjestäytyneessä yhteiskunnassa edellytämme. Olen puhunut arestirangaistuksesta esimerkiksi sellaisena muotona, joka ei tuhoa myöhempää elämää. Ed. Vähänäkki vähätteli tätä asiaa. Olisi mukava, kun sen rakkauden rinnalla tuotaisiin jokin konkreettisempikin ehdotus sieltä sosialidemokraattien puolelta. Joka tapauksessa, jos seuraamusjärjestelmässä luovutaan rangaistuksista, ovat ne sitten minkälaisia tahansa, se on toinen asia, se ei tule tätä asiaa miksikään parantamaan.

Palaan vielä sosialidemokraattien puolelta esitettyihin väitteisiin. Ed. Pohjola sanoi, että perustuslakivaliokunta on patistanut tässä asiassa ja oikeusministeriö oli ikään kuin hädän edessä toteuttaa tämä lakiuudistus, joka on nyt käsiteltyssä. Hän vain unohti sen, että tässä toteutettiin pelkästään lieventävä puoli eikä otettu lainkaan huomioon sitä, että perustuslakivaliokunnan puolelta oli myös korostettu, että samanaikaisesti pitää kehittää myös vaihtoehtoisia järjestelmiä. Tämähän oli meillä puheena lakivaliokunnassa. Tästä syystä juuri lakivaliokunta lähti hallituksen esitystä vastaan, kun huomaisimme, että meitä on yritetty pettää tässä asiassa. Tästä oli, ed. Pohjola, kysymys. Pitää esittää asiat niin kuin ne todellisuudessa ovat. (Ed. Pohjola: Minä esitän ne kohta!) — On aivan oikein, että edustaja esittää.

Totean vielä ihan tällaisena päätöksäisenä asiana, kun ministeri Louekoski tai joku muu mainitsi, että uhrin asemaa parantamal-

la nämä asiat hoidetaan, että sehän on erinomainen asia, koska esimerkiksi allekirjoittanut on monta kertaa tehnyt kyselyn täällä rikoksen uhrin aseman parantamisesta. On hyvä asia, että näin tapahtuu. Mutta meidän on huomattava myös, että tästä asiasta voi tulla samanlainen kuin saasteverosta, eli toisin sanoen saa lyödä ja hutkia kansalaista, valtio maksaa naarmut. Tämä on väärä ajattelutapa. Ei tämä auta yhtään mitään sillä puolella, jos pyritään rikollisuutta estämään. Se on väärä tapa. Se on tietynlainen saastevero. Hyvä asia, mutta ei auta tähän asiaan.

Ministeri Louekoski ei ole nyt paikalla, mutta toteaisin, että hänen pitäisi todella pitää vähän pienempää kiirettä siellä ministeriössä sen sijasta, että suoltaa kaikenlaisia pikku lakiehdotuksia, uittaa niitä rikoslain kokonaisuusdistuksen ohi tietyssä tarkoituksessa, jonka tähtäimen täytyy olla jossakin kauempana. Siitä minä uskon, että lakivaliokunnan muutamit jäsenet, kuten ed. Niinistökin, varmasti alkavat ainakin hiukan epäillä, että jokin tällainen tarkoitus tässä on. Pitäisi olla järjestelmällistä: ensin pääpotti ja sitten vasta muut. Nykyisin näyttää olevan, että ministeri Louekosken tarkoitus on hoitaa asiat toisella tavalla.

Mitä tulee sitten ministeriön virkamiehiin, kun vaivataan korkeita virkamiehiä liiturai-tahousissaan valiokuntaan tekemään jotakin muistiota, niin pidän käsittämättömänä, että tällaista edes mainitaan eduskunnassa, koska ministeriön virkamiehet ovat velvollisia tulemaan. He tulevat jopa eduskuntaryhmään selvittämään asioita ja myös valiokuntaan. Hyvä on, jos lakiesityksestä tehdään sellainen, että siinä ei ole mitään korjaamista ja lakivaliokunta katsoo, että tämä on ihan hyvä, pilkku muutetaan, piste muutetaan tai sana muutetaan. Mutta jos hallituksen ja ministeriön esitykset ovat sellaisia, että ne täytyy luku luvulta korjata, silloin toki mielellämme otamme — näin arvelisin — ministeriön virkamiehiä kynänsä kanssa tekemään sitä työtä, joka oli alun perinkin olisi heille kuulunut.

Ed. Pohjola: Arvoisa puhemies! Kun olen kerran ruvennut puhujaksi, täytyy nyt vielä palata perustuslakivaliokunnan mietintöön, joka on tämän lakiehdotuksen lähtökohtana. Tuossa mietinnössä oli kaksi koh-

taa. Ensimmäisessä kohdassa — ja sallittakoon nyt tässä yhteydessä sitaatti, että se menee sekä ed. Aittoniemelle että ed. Niinistölle perille — sanottiin näin: ”Valiokunta kiirehtii lainsäädännön uudistamista niin, että nykyistä yleistä lajia olevien rangaistusten lisäksi otetaan varsinkin lapsiin ja nuoriin nähden käyttöön erilaisia vaihtoehtoisia seuraamuksia, kuten rikoksenteikijän ja uhrin välinen sovittelu.” Tämä oli toisessa kappaleessa.

Sitten mennään seuraavaan kappaleeseen, jossa perustuslakivaliokunta antoi nimenomaisen ohjauksen tai toivomuksen eduskunnalle, ja se kuuluu näin: ”Valiokunta pitää tärkeänä myös sitä, että rikoslain kokonaisuudistusta odottamatta” — johon olen jo täällä viitannut — ”toteutetaan aikaisemmin tehty ehdotus, jonka mukaan alle 18-vuotias voidaan tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen vain erityisistä syistä.” Ja tätä olemme nyt tässä säätämässä ja toteuttamassa.

Lopuksi toteaisin, että on minusta asian-
tuntevalta poliisimieheltä vastuutonta puhetta, jos hän sanoo, että tässä romutetaan seuraamusjärjestelmä ja mennään sellaiselle tielle, josta rangaistukset ovat poistetut — niin muka oikeusministeriö esittää. Ehdollinen vapausrangaistus on, kuten ministeri Louekoski totesi, rangaistusseuraamus. Se johtaa valvontaan, ja on nimenomaan huomattava, että sen ohella voidaan tuomita oheissakko, mitä tuomioistuimet usein esimerkiksi törkeitten rattijuopumusten osalta jo toteuttavat ja laajemminkin niiden tulisi toteuttaa.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi totesi, että ministeri Louekosken liberaali kriminaalipolitiikka on täysin epäonnistunut. (Ed. Aittoniemi: Täysin!) Minä olisin kyllä esittänyt asian hieman toisella tavalla ja todennut, että nuorisorikollisuutta ei estetä vain mahdollisimman korkeilla rangaistuksilla vaan nimenomaan sillä, että kodeissa on todella sekä rakkautta että myös paljon enemmän aikaa lapsille ja nuorille, kuin mitä tänä päivänä vanhemmilla on.

Minä syyttäisin enemmän ehkä hallituksen yleistä politiikkaa eli sitä, että tänä päivänä vanhempien, varsinkin nuorten vanhempien, aika menee siihen, että tehdään työtä ja

maksetaan opinto- ja asuntolainoja, ja näin ollen ei jää sitten aikaa lapsille. Voisi sanoa, että koko yhteiskunnassa meidän politiikkaamme pitäisi muuttaa sillä tavalla, että nuoret ja lapset otetaan entistä enemmän huomioon. Ei tässä tietysti edellinen hallitukseen aivan puhdas ole, vaan kyllä täytyy sanoa, että taloudelliset asiat ovat liiaksi hallinneet meidän päätöksentekoamme.

Ed. Niinistölle toteaisin, että jos hän on sitä mieltä, että tätä esitystä ei olisi pitänyt antaakaan eduskunnalle, olisi ehkä tämän asian voinut sitten valiokunnassa esittää sillä tavalla, että tähän olisi esitetty jyrkempi vastustus ja vastustettu kokonaisuudessaan tätä esitystä.

Ed. Kauppinen: Rouva puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron kirjoittamana minullekin tuli mieleen yhtä ja toista. Hän viittasi ed. Niinistön sanomiin, ja kyllä täytyy sanoa, että minulle tuli kyllä ed. Niinistön puheenvuoroa kuunnellessani lähinnä mieleen hyväosaisen idealistin näkemys hyvin oikeistovoittoisesta ja kovasta yhteiskuntapolitiikasta.

Toisaalta mitä sitten ed. Aittoniemi itse linjoistaan toi esiin, en kyllä olisi hänen kanssaan lainkaan samalla linjalla. Hän otti teeman ”rakkautta koteihin” tavallaan halveksuen esiin. Minun mielestäni sen, missä vaiheessa rakkautta tai lapsimyönteisyyttä tässä yhteiskunnassa ylläpidetään, ajankohta on tärkeä. Ei varmaan enää siinä vaiheessa kovin paljon saada aikaan, kun nuori on jo hairahtunut onnettomien olosuhteiden summana hyvin moninaisille rikollisille poluille. Vaihtoehtoisia seuraamuksia kyllä tarvitaan, ei kovia rankaisuja. Rankaisuille ei varmasti poisteta mitään. Olen samaa mieltä, mitä ed. Jäätteenmäki oli, perhepolitiikka on meillä Suomessa valitettavasti lasten kannalta aivan lapsenkengissä yhä edelleenkin. Meillä ei katsota lapsen parasta, vaan luetaan vain yhteiskunnan markkoja ja idealistisia näkemyksiä, mikä kanta milloinkin on voitolla. Ei anneta perheille todellisia valintamahdollisuuksia.

Suoran toiminnan menettelystä yleensä ja erilaisista vaihtoehtoisista rankaisumalleista voisin eräänä esimerkkinä kertoa, että kyllä poliisit jo jossakin määrin vaihtoehtoisia rankaisua harjoittavat. Muistan kyllä ikäni erään 15-vuotiaan pojan, minkälaista kyytiä

hän sai. Muistan 17-vuotiaan pojan, millä tavalla hänet oli putkassa pahoinpidelty, jopa niin, että hengenvaara oli lähellä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ensinäkin totean ed. Pohjolalle, että lakivaliokunta, kuten hän muistaa, törmäsi juuri siihen asiaan, että meille oli annettu yksipuolinen kuva tämän lakiesityksen tarpeesta, toisin sanoen annettu kuva vain siitä kiireestä, millä kiirehditään tämä lakiesitys viemään eteenpäin, eikä lainkaan sitä toista puolta, jossa edellytettiin, että vaihtoehtoiset seuraamukset, nimenomaan sosiaalipuolen seuraamukset, samanaikaisesti selvitetään. Siitä ei nyt päästä mihinkään.

Sitten on todettava, että ei tämä lakiesitys ole ainoa, jota oikeusministeriö on pyrkinyt uittamaan suuren rikoslain uudistuksen ohi, vaan niitä on useita. Muistetaan esimerkiksi laki ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanosta. On useita muitakin sellaisia pieniä asioita, jotka vaikuttavat asioihin sitten, kun rikoslain kokonaisuudistus on viety loppuun. Huomataankin, että ei tämä olekaan näin, koska aikaisemmin on jo päätetty tällaisia ja tällaisia sivu-uitettuja lakeja. Tähän lakivaliokunta on alkanut kiinnittää huomiota, niin kuin käsitan myös ed. Niinistön juuri lausuneen. Tästä me alamme olla ärtyneitä, ja se vaikeuttaa tietysti silloin työskentelyä oikeusministeriön suuntaan.

Mitä tulee ed. Kauppinen puheisiin poliisin pamputuksista, varmaan sellaisia on tapahtunut. Sitä en väitä. Minä en ole henkilökohtaisesti koskaan lyönyt ketään, en pampulla enkä nyrkillä, kuristanut joskus olen, kun on ollut pakko. Näitä asioita on turha tuoda tänne eduskuntaan esiteltäväksi. Mitä tulee rakkauteen, se on välttämätöntä, mutta ei auta, kun sitä rakkautta ei riittävästi löydy. Vaikka sitä löytyisikin, täytyy olla siitä huolimatta seuraamusjärjestelmä rakkauden ohella käytettäväksi.

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Jouduin yllättäen huomaamaan, että ed. Kauppinen edustaa "oikeistolaista kovaa linjaa". Hän nimittäin oli tismalleen samaa mieltä kuin minäkin siitä kovuudesta. Minä olen esittänyt vain sen ajatuksen, että pitää olla vaihtoehtoisia seuraamusjärjestelmiä, joita ed. Kauppinen ilmoitti kannattavansa.

Mitä tulee ed. Jäätteenmäen puheenvuoroon, niin niinhän siinä kävikin loppujen lopuksi, että valiokunta joutui muuttamaan tätä lakiesitystä juuri sen vuoksi, että jopa näytti siltä, että ministeriökään ei ole ihan tarkoin selvillä, mitä se tarkoittaa esittää. Hallituksen esityksen perustelut ovat kirjoitetut aivan toiseen asuun kuin lainsäädäntöneuvos Törnqvist ilmoitti suullisesti valiokunnassa lain tavoitteeksi. Kun me tuon viimeksi mainitun suullisen ilmoituksen saimme, me muokkasimme tämän lain sitten sen mukaiseksi, ja nyt se on sellainen.

Minusta yleensä on aika järkevää pyrkiä siihen, että tietty asiaryhmä käsitellään kokonaisuuksina eikä viipaleina eikä ainakaan viipaleina, joita sitten tuodaan parin vuoden mittaan.

Kun täällä joillakin on ilmeisesti vielä sellainen harhaluulo, että Suomessa ollaan äärettömän kovia rangaistustason suhteen, kehottaisin tutustumaan sellaisiin järjestelmiin, joita kutsutaan yhdistämismenettelyksi ja ehdonalaiseen vapauteen päästämiseksi. Pääsäännön mukaan joka ainoa Suomessa tuomittu rangaistus alenee näillä menettelyillä noin kuudennekseen ja todennäköisesti alle kuudennekseen tuomitusta. Siinä vertailussa itse asiassa Suomi on hyvin liberaali maa, nimittäin tällaisia lievennyssysteemejä ei ainakaan tässä mitassa minun tietääkseni ole missään muussa maassa.

Ed. Kauppinen: Arvoisa rouva puhemies! Mitä ed. Aittoniemi sanoi siitä, ettei hän ole itse syyllistynyt pamputuksiin, niin en tietenkään häntä henkilökohtaisesti ole tarkoittanutkaan. Työni puolesta olen aiemmin joutunut nämä ilmiöt toteamaan. Sen voin todeta, että lääkäreille varmastikin tulevat vain ne äärihuiput esiin, ja kuinka paljon sitten prosentuaalisesti niitä on? On ehkä vain jäävuoren huippu, mikä tulee lääkäreitten eteen näistä asioista tutkittaviksi. On ainakin varmaa, että sellaiset rankaisumenetelmät nostavat nuorten keskuudessa uhmaa, ja varmasti tämä uhma ei ole omiaan sillä käyttäytymismallilla paranemaan, mitä meillä on suosittu tähän saakka.

Tämä liberalisointi vaihtoehtoisten seuraamuksien suhteen on ilman muuta paikallaan. Lisäksi siihen pitäisi kyllä liittää se mahdollisuus, että tälle ihmiselle, joka on hairautunut elämässään väärille poluille nuoresta

iästään huolimatta, pystytään luomaan uudet, turvalliset elämänolosuhteet, ihmissuhteet jne. On melkoisen varmaa, että hän palaa samaan jengiin ja sen vaikutuspiiriin. Vaaditaan erittäin suurta itseisarvoa tältä ihmiseltä itseltänsä, että hän voi pysyä erossa jengistä, mikä samalla kotipaikkakunnalla on. Siinä on suuret vaarat, jos hän entiselle paikkakunnalleen palaa, koska jengillä on kova tarve pitää entiset jäsenensä kurissa. He pelkäävät, että hän vasikoi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Hallituksen esitys n:o 109 laiksi vuodelta 1990 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin valtiovaraminvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 5)—10) sekä 12) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Koska budjetin lähetekeskustelun yhteydessä jo nämä verokysymyksetkin olivat laajasti keskustelun kohteina ja ed. Laine esitti demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän veropoliittisen linjan, en tässä yhteydessä käy yksityiskohtaisesti esittelemään kaikkia meidän näkökantojamme vaan keskityn nyt aivan muutamaan kysymykseen jatkona keskustelulle, joka aloitettiin viime perjantaina.

Hallitus antoi julkisuudessa ymmärtää, että yksinhuoltajien verovähennyksen korottaminen ja sen ulottaminen koskemaan myös vuoden 1989 verotusta olisi mahdollista vain siten, että nyt hallituksen antama esitys tulo- ja varallisuusverolain muutoksista hyväksytäisiin. Valtiovaraministeriön ja itsensä val-

tiovaraministerin toimesta annettiin ymmärtää, että mitään muuta keinoa ei olisi tämän nimenomaisen epäkohdan korjaamiseen, yksinhuoltajavähennyksen korottamiseen jo tämän vuoden verotuksessa. Jokainen eduskunnassa vähänkin aikaa ollut tietää, että voimassa olevia lakeja voidaan muuttaa vaikka yhden pykälän osalta erillisellä hallituksen esityksellä. Vaikka on voimassa vain yksivuotinen tulo- ja varallisuusverolaki, sen pykälää voidaan muuttaa antamalla uusi erillinen laki voimassa olevan lain muuttamiseksi.

Näin ollen kansalle on annettu aivan harhaanjohtava kuva siitä, millä tavalla yksinhuoltajien verovähennysoikeuden käsittely nyt eduskunnassa on mahdollista. On ymmärrettävää, miksi hallitus on näin menetellyt. Hallitus on halunnut vierittää vastuun asiasta, omasta virheestään, joka on tämän vuoden verolakeja säädettäessä tehty, oppositio harteille. Mutta vastuu on kyllä hallituksen oma. Oppositio on valmis tukemaan hallitusta, jos se on valmis korjaamaan tämän esityksen, mutta oppositio ei ole valmis antamaan hyväksymistä kaikille huonoille esityksille, joita hallitus ehdottaa ensi vuoden tulo- ja varallisuusverolain osalta. Sitä me emme tule hyväksymään. On aivan turha yrittää vääntää tätä asiaa niin, että yksinhuoltajien verovähennysoikeutta voitaisiin korottaa vain hyväksymällä hallituksen esitys tulo- ja varallisuusverolaiksi kaikkine pykälineen.

Ed. Seppänen esitteli jo viime istunnossa aloitetaan tulo- ja varallisuusverolain 106 §:n muuttamiseksi, jossa hän ehdottaa, niin kuin hallituskin ehdottaa, että ns. yksinhuoltajavähennystä korotettaisiin jo tämän vuoden verotuksessa 12 000 markkaan. Tätä ed. Seppäsen aloitetta demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä kannattaa. Tämä on se keino, jolla hallituksen yksinhuoltajien verotusta kiristävä linja, virhe, jos sitä sellaiseksi voidaan sanoa, voidaan korjata.

Kyllä jo viime syksynä, kun asiaa käsiteltiin, tiedettiin, miten yksinhuoltajien verotuksen tulee käymään. Tiedettiin, että verotus tulee kiristymään. Ei se ollut vahinko. Silloin hallitus ei halunnut korjata tätä kohtaa, mutta yksinhuoltajien nostama vaatimusliike on pakottanut hallituksen muuttamaan kantaansa ja tuomaan esityksen, jolla tämä korjattaisiin. Mutta kun hallitus liittää

sen koko tulo- ja varallisuusverolakiin, niin tälle me emme voi antaa tukeamme. Mutta kuten sanottu, oppositio varmasti — luulen voivani tässä yhteydessä puhua koko opposition puolesta — on valmis korjaamaan yksinhuoltajien verovähennyksen, mutta sillä tavoin, että siitä tehdään erillinen esitys. Uskon, että ed. Pekkarinen omassa puheenvuorossaan keskustapuolueen osalta tämän näkemyksen vahvistaa.

Toinen asia, johon tässä yhteydessä haluan puuttua, liittyy perusvähennykseen. Ministeri Liikanen budjetin lähetekeskustelun yhteydessä toi esille, että valtion tuloveroasteikon alarajan nostamisella ei paljon helpoteta pienituloisten verotusta, koska pienituloiset eivät maksa kovin paljon valtionveroa. Tämä on totta. Vuosien 1989 ja 1990 ehdotusten vertailu osoittaa, että 30 000—40 000 markkaa ansaitsevien valtionvero pienenee peräti 54 prosenttia. Tämähän kuulostaa hienolta luvulta, mutta markkamääräisesti se on vain 127 markkaa. Se ei paljon helpota pienituloisten ihmisten verotusta.

Suurimmassa tuloryhmässä, yli 350 000 markkaa ansaitsevilla, verohelpotus valtion tuloveron osalta on 6,4 prosenttia. Se on markkoissa 10 334 markkaa. Siis suurituloisimpien valtionvero pienenee yhden prosenttiyksikön taulukkoalennuksella 10 334 markkaa. Tämä on huomattava verohelpotus, joka annetaan kaikkein suurituloisimmille.

Hallituksen linja on todella epäsosiaalinen. Tämä on kokoomuksen ajama linja, jolle sosialidemokraatit, ikävä kyllä, antoivat periksi eivätkä edes vaatineet mitään vastapainoksi taulukon alapäähän. Se osoittaa, etteivät myöskään sosialidemokraatit kovin paljon todellisuudessa kanna huolta pienituloisten veroista. Ainoa järkevä linja olisi se, että pienituloiset vapautetaan kokonaan verosta, että heidän ei tarvitse ensin maksaa veroa ja sitten hakea joltakin luukulta lisätukea. Paljon yksinkertaisempaa olisi se, että pienet tulot vapautetaan kokonaan verosta. (Ed. Fred: Mikä olisi alaraja?) — 50 000 markkaa sopisi alaturajaksi erittäin hyvin. Silloin puhutaan noin 4 200 markan kuukausitulosta. Demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän mielestä sitä pienemmistä tuloista ei lainkaan tulisi periä veroja.

Olemme esittäneet, että valtion tuloveroasteikossa tähän voitaisiin mennä kertaheitolla, koska se ei merkitsisi hirveän suurta mene-

tystä valtion tuloverossa. Ikävä kyllä, sitä kautta eivät myöskään pienituloiset kovin suurta verohelpotusta saisi, niin kuin ministeri Liikanen puheessaan totesi. Aivan oikein hän totesi, että pienituloiset maksavat pääasiassa kunnallisveroa. Näinhän on. Mutta hallitus esittää kunnallisveron perusvähennyksen korottamista vain 8 000 markasta 8 500 markkaan. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnallisverosta vapaita ovat vain alle 700 markan kuukausitulot. Jos kuukausitulo ylittää 700 markkaa, siitä menee kunnallisveroa. Kun perusvähennys ensi vuonna tulee ulottumaan hallituksen esityksen mukaan 51 000 markan vuosituloon saakka, se tietysti hieman pienentää kunnallisveroa, mutta ei kovin paljon anna siihen helpotusta.

Pienituloisten verotusta voitaisiin todella keventää, jos sitä tahdotaan keventää, korottamalla kunnallisverotuksen perusvähennystä. Tältä osin demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä on asettanut tavoitteeksi, että alle 50 000 markan vuositulot tulee vapauttaa myös kunnallisverosta. Tähän tavoitteeseen olemme valmiit kuitenkin eteneämään asteittain siten, että aluksi korotettaisiin verottomuuden raja 36 000 markkaan eli alle 3 000 markan kuukausitulot vapautettaisiin myös kunnallisverosta.

Miksi tässä olemme esittäneet asteittaista etenemistä? Sen vuoksi, että se merkitsee kunnille verotulojen vähenemistä. Mistä kunnat sitten ottavat ne? Meidän mielestämme valtion tulee lisätä kuntien valtionosuuksia siten, että kuntien verotulojen menetykset korvataan, koska muutenhan kunnilla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin korottaa veroäyriä, mikä ei tietenkään ole hyvä ratkaisu.

Olisin todella toivonut, että ministeri Liikanen olisi ollut täällä keskustelemassa kanssamme näistä verolakiesityksistä ja nimenomaan siitä, millä tavalla näitä tulisi muuttaa, jotta ne vastaisivat edes niitä sosialidemokraattien kauniita puheita, että pienituloisten verotusta tulisi helpottaa. Kokoomukselta me emme odotakaan tällaisia puheita, koska kokoomus ei ole kiinnostunut pienituloisten ihmisten asemasta. Jos sosialidemokraatit olisivat valmiit todella helpottamaan pienituloisten verotusta, myös tässä asiassa sosialidemokraateilla on opposition tuki takanaan. Se on täysin selvä asia. Siis pienituloisten verotuksen keventämiseksi on kunnallisveron perusvähennystä korotettava.

Se on ainoa keino tuoda todella helpotusta pienituloisille ihmisille.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kun viime viikolla käytiin budjetin lähetekeskustelua, penäsi oppositio tuon tuosta hallitukselta analyysiä ja erittelyä taloutemme tilasta ja erityisesti sen hälyttävimmästä signaalista, vaihtotaseen jatkuvasta kasvusta. Ministeri Liikanen, jonka pätevyys ja asiantuntemus tehtävänsä on sinänsä kiitettävä, ei tähän keskusteluun kuitenkaan antautunut. Se vähä, mitä ministeri Liikanen asiasta sanoi, oli sen seikan tunnustaminen, että "taloutemme suurimmat haasteet ovat ilman muuta vaihtotaseen vaje ja inflaatio" ja että "meidän talouspolitiikkamme liikkumatila määrätty sen mukaan, kuinka hyvin tai huonosti hoidamme taloutemme ulkoisen tasapainon ja hinta- ja kustannuskehityksen". Jos me tässä epäonnistumme, luottamusta talouteemme voidaan nopeasti horjuttaa ja meidät saattaa alttiiksi kansainvälisten rahavirtojen heilahteluille", sanoi ministeri Liikanen viime viikolla eduskunnassa.

Nämä arviot ministeri Liikanen lausui esitellessään budjettiaan, jonka talouspolitiikassa viitekehityksessä vaihtotaseen vaje oli arvioitu tämän vuoden osalta noin 17 miljardiksi markaksi. Mitä viime viikon keskiviikon jälkeen on tapahtunut? Tämän päivän lehdissä on vihdoinkin kansanedustajienkin luettavaksi kerrottu, mikä tilanne vaihtotaseen osalta oikein on, mikä on sen asian tila, mitä täällä oppositio tarkkaan ministeriltä viime viikolla penäsi. Millä eväillä pyörät oikein tässä maassa pyörivät? Nuo tämän päivän uutiset kertovat, että kauppa- ja vaihtotaseen vaje onkin aivan ilmeisesti jopa viisikin miljardia markkaa hallituksen eduskunnalle ilmoittamaa suurempi. Eikö tämä ole jo aika lähellä sitä epäonnistumista talouspolitiikkamme vaikeimman ongelman hoitamisessa, mistä ministeri Liikanen varoitteli, mutta johon itse ei vielä viime viikolla täällä uskonut?

Herääkin kysymys, miksei asiain todellista tilaa vaihtotaseen osalta saatettu jo viime viikolla eduskunnan tietoon tai miksei sitä hallitus kerro edes tänään täällä eduskunnassa, jossa tänään ovat verolait lähetekeskustelussa. Tänään täällä ei kuitenkaan istu yhtään hallituksen ministeriä paikalla. Ei veroministeri, ei budjettiministeri eikä ku-

kaan muukaan ministeri ole vaivautunut tämän istunnon seuraamiseen ja siihen osallistumiseen, istunnon, jossa lähetetään koko tämän syyskauden eduskuntatyön kannalta ehdottomasti tärkein ja suurin lakipaketti valiokuntaan. Kaiken lisäksi lähettäminen tapahtuu siinä vaiheessa, jolloin julkisuuteen on tullut niin iso virhe hallituksen viime viikolla julkisuuteen esittämässä asiassa, että jo senkin vuoksi olisi kuvitellut, että hallituksen ministereistä joku edes jollakin tavalla on altavastaamassa tänä päivänä. Näin ei kuitenkaan ole.

Kun ministeriön johtavat virkamiehet ovat julkisuudessa kertoneet tienneensä asiain todellisen tilan jo runsas viikko sitten, herääkin kysymys, voiko olla mahdollista, ettei tuo sama asia ollut ministeri Liikasen tiedossa viime keskiviikkona budjettikäsittelyn täällä käynnistytessä. Antoiiko siis ministeri Liikanen tahallaan vai tietämättään väärät tiedot keskeisestä budjettiin liittyvästä asiasta, maamme vaihtotaseen tilasta? Edelleen, miten on mahdollista, että jos asia on jo heinäkuussa ollut tullihallituksen tiedossa, hallitus sitä ei kuitenkaan ole tiennyt? Vai oliko sittenkin niin, että hallituksen piirissä asiasta tiedettiin? Yhtä kaikki, 5 miljardin yllätyksen löytyminen maamme talouden kipeimmästä kohdasta ilman, että hallitus asiasta tietää, on uskomaton juttu. Tai jos hallitus tämän kaiken on tiennyt ja eduskunnalta salannut, ei asia ole hallituksen kannalta ainakaan yhtään parempi. Ministeri Liikasella tai pääministeri Holkerilla on nyt kyllä julkisen vastauksen paikka tähän kysymykseen.

Kaiken kaikinensa näyttää siltä, että hallituksen talouspolitiikan perusta on pettämissä keskeiseltä osalta ja kohdalta aika pahasti, valitettavasti aika pahasti.

Arvoisa puhemies! Mitä varsinaisten verolakien sisältöön tulee ja siihen veropoliittiseen linjaan, jolla hallitus nyt on suunnistautumassa seuraavaan vuoteen, haluan tässä yhteydessä vielä muutamalta osalta tuota linjaa käsitellä ja tuoda keskustalaisen näemyksen tähän linjaukseen julki.

Ensinnäkin, mitä tämän vuoden osalta verouudistuksen tiimoilta kaiken kaikinensa on tapahtunut? Viime syksynä käytiin kiivasta ja aktiivista keskustelua täällä, miten käy verotuksen kokonaisasteen, bruttoveroasteen, kiristyykö verotus vai keveneekö ja

kenen kohdalla näin käy, kevenee tai kiristyy.

Palaamatta enempää noihin vaiheisiin haluan kuitenkin sanoa ääneen sen, mitä hallitus budjettikirjassaan esittää ja toteaa. Se kertoo, että bruttoveroaste tänä vuonna on nousemassa 37,5 prosenttiin, kun se hallituksen lähtötilanteessa oli 36,6 prosenttia, eli lähes prosenttiyksikön korkeammalle tasolle kuin vuonna 1987. Vielä muutama kuukausi sitten pääministeri Holkeri irvaili sillä arviolalla, että näin kävisi. Nyt kuitenkin hallituksen omaan budjettikirjaan tämä asia on selvästi painettu.

Verouudistuksen tämän vuoden aikaisen etenemisen osaltahan on muutamia merkittäviä merkkipaaluja eletty eduskuntaryhmien ja myöskin koko eduskunnan toimesta. Ensinnäkin 16.3.1989 hallitus lupasi korjata verouudistuksen eräitä kipeimpiä kohtia, asia, jo tämän vuoden osalta. Tämä korjauslupaushan johtui siitä, että paitsi oppositio niin myöskin hallituspuolueiden, suurten selailsten, omat eduskuntaryhmät olivat käyneet kovaan kritiikkiin hallituksen verouudistusta kohtaan. Tuon seurauksena hallitus antoi lupauksen korjauksista, korjauksista pienen ja keskituloisten ja lapsiperheiden osalta ja erityisesti nimenomaan yksinhuoltajien ja, ymmärsin myös, elatusvelvollisten osalta.

Viime huhtikuussa myös kokoomuksen eduskuntaryhmä puuttui verotukseen ja edellytti, että bruttoveroaste lasketaan ensi vuonna jopa alle tuon hallituksen liikkeellelähdtason.

Mitä nyt näiden viime talvena elettyjen vaiheiden jälkeen hallituksen verolinja käytännössä on tullessaan tuomassa?

Ensinnäkin bruttoveroaste pysyy suurin piirtein entisellään vuonna 1990 hallituksen ilmoituksen mukaan huolimatta siitä, että TEL-maksujen korotus on mainitun luvun ulkopuolella. Jos se siihen mukaan luettaiisiin, bruttoveroaste tunnetusti ja tietysti nousisi hyvinkin tuntuvasti tuosta tasosta.

Tuon veroasteen suurin piirtein ennallaan pysymisen sijasta oikeastaan suurin ja tärkein kritiikkimme keskustan puolelta kohdistuu verotuksen uuteen kohtaantoon ja uuteen painopisteaisteluun koko verotuksen osalta. Nythän käy niin, että hallitus esittää kylläkin tuloverotukseen kevennyksiä, pienituloisille aika pieniä kevennyksiä, mutta suurempituloisille hyvinkin suuria ja merkittäviä

kevennyksiä. Esimerkkinä kertoen, 67 000 markan vuositulolla kevennys on noin 1 300 markkaa vuodessa ja 265 000 markan vuositulon kohdalla 7 550 markkaa vuodessa.

Samaan aikaan kun tuloverotuksessa tapahtuu tällainen muutos, hallitus kiristää kulutuksen verottamista, nostaa prosenttiyksiköllä tämän vuoden alkuperäisestä liikevaihtoveron tasosta liikevaihtoveroa ensi vuodelle jo tämän vuoden joulukuun alusta lähtien. Tämä merkitsee 2,5—3 miljardin markan suuruisia tasokorotusta liikevaihtoveron kertymään.

Käytännössä tämä kaikki merkitsee sitä, että verotuksen painopiste muuttuu kulutuksen verottamiseen. Henkilöverotuksessa pieniä kevennyksiä tapahtuu pienituloisten kohdalla, mutta menetykset kulutuksen verotuksen kiristymisen vuoksi pienen ja keskituloisten ja lapsiperheiden kohdalla ovat mielestäni useimmissa tapauksissa suuremmat kuin ne pienet kevennykset, mitä henkilöverotuksen puolella vastaavasti tapahtuu. Suurituloisimpien kohdalla kiistatta tämä linjaratkaisu merkitsee otollisempaa lopputulosta, joka varmasti on suurituloisimpien kansalaisten mieleen, joka ei heidän verotustaan kiristä, päinvastoin sitä jopa keventää.

Keskustan eduskuntaryhmä ei tule hyväksymään tällaista verotuksen kohtaantumisen ja painopisteen muuttamista ensi vuoden osalta. Me periaatteessa kannatamme ja hyväksymme toki verotuksen painopisteen siirtämisen kulutuksen verottamiseen, jos se tapahtuu sillä tavalla, että vastavuoroisesti muussa verotuksessa pienen ja keskituloisten verotusta kevennetään, ja edelleen, että perusturvan osalta ryhdytään sellaisiin korjaustoimenpiteisiin, joilla pienen ja keskituloisten ja lapsiperheiden perusturvaa kohennetaan erilaisilla lainsäädännöllisillä toimenpiteillä. Tällaista linjausta ei hallituksen vero- ja budjettipolitiikkaan kuitenkaan sisälly. Tästä syystä keskustan eduskuntaryhmä ei voi olla mukana hyväksymässä liikevaihtoveron korotusta ja tuloverotuksen henkilöverotuksen tämän tapaista muutosta, kuin hallitus tässä esittää.

Me olisimme toivoneet, että hallituksen ja opposition kesken olisi saatu aikaan keskustelu, joka keskustelu olisi tuottanut sellaisen tuloksen, joka tässä talouden tilassa, missä Suomi on ja mihin se entistä ikävämällä tavalla on ajautumassa, edistäisi kansalaisten

säästämistä ja samalla rajoittaisi tarpeettomimman kulutusta ja ylipäänsä hidastaisi sitä kulutuksen volyyymia, mikä tällä hetkellä on vallitseva tässä maassa. Tähän kaikkeen me emme toki olisi olleet valmiita pieni- ja keskituloisten etuja polkien ja näiden kustannuksella, vaan olisimme olleet valmiita hakemaan ratkaisun, joka olisi ollut tässä mielessä tasapuolinen ja kaikkia väestöryhmiä ja myös eri maantieteellisiä alueita oikeudenmukaisemmin kohteleva.

Hallitukselta halua tällaiseen vuoropuheluun ja keskusteluun ei kuitenkaan ainakaan julkisuudessa ole näkynyt. Hallitus sanoo, että se on huolissaan säästämisasteen laskeamisesta ja vähenemisestä viime vuonna ja myös tänä vuonna 1989. Kuitenkaan hallituksen toimenpiteet myöskään ensi vuoden osalta eivät tässä suhteessa paranna mielestäni asiaa aikaisempaan nähden. Hallitus ilmoittaa, että joitakin muutoksia lähinnä talletusten verokohtelussa tultaisiin vuonna 1991 tekemään. Edelleen hallituksen verolakien mukaan nimenomaan osinkotulovähennystä korotetaan sillä tavalla, että tuo hyöty koituu vain niille tallettajille, joiden talletukset ylittävät reilusti 200 000 markkaa vuodessa. Näin suurin piirtein voi konkretisoida sen, mihin osinkotulovähennyksen nostaminen käytännössä johtaa. Pientallettajien säästämistä se ei tippaakaan auta, luonnollisesti-kaan se ei auta, vain niiden, joiden säästöt ylittävät reilusti 200 000 markkaa, siellä pieni vaikutus voisi olla.

Keskustan eduskuntaryhmä on eri vaiheissa esittänyt, että säästämisen edistämiseksi tulisi ryhtyä pikaisiin ja tehokkaisiin toimenpiteisiin. Yksi keino asiassa eteenpäin pääsemiseksi olisi palauttaa talletusten verokohtelu siihen tilaan, mistä hallitus sen veronalaisti noin 1,5—2 vuotta sitten. Mielestämme tavanomaiset määräaikaistalletukset tulisi säätää verottomiksi Suomen Pankin peruskoron tasoon saakka. Tämä varmasti edistäisi omalta osaltaan säästämistä ja johtaisi myös kohtaa pitkäaikaisilta määräaikaistileiltä vapautuvien varojen suuntautumiseen uudelleen säästöön eikä kulutukseen, niin kuin tällä hetkellä on vaara olemassa.

Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä on valmis tukemaan sellaista talous- ja veropolitiikan suunnan muutosta, joka johtaa säästämisen lisääntymiseen, kulutuksen ja velkaantumisen hillitsemiseen ja sitä

tietä vaihtotasevajeen tasapainottamiseen. Tämä ei saa kuitenkaan tapahtua hallituksen vero- ja budjettilinjan mukaisesti pieni- ja keskituloisten sekä lapsiperheiden kustannuksella. Liioin perusturvan välttämättömmät tasakorotukset eivät voi olla esteenä tällaisen talouspoliittisen remontin tekemiselle.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkari-
nen kyseli, mahtoikohan hallitus olla tietoinen tästä kauppataaseen vajeen kasvusta, ja arveli, että ehkä on ollutkin tietoinen. Omas-
ta puolestani kuunnellessani tänä aamuna mm. Sixten Korkmanin lausuntoja ainakin niistä saa sen käsityksen, että hän ainakaan ei ole ollut tietoinen. Hän viittasi siihen, että jos tästä asiasta olisi tiedetty, se olisi vaikutanut eduskunnan viime viikolla rakennusve-
rosta käymään keskusteluun. Aivan varmasti se olisi vaikuttanut.

Tässä voinee nyt sitten arvioida, että hal-
lituskaan ei ole ollut tietoinen tästä, ja se on kyllä hämmästyttävä juttu. Kuka ja mikä taho silloin on vastuussa siitä, että tullihal-
litus toimii niin, että näin merkittävistä asioista ei saada tietoa ajoissa.

Mielestäni tullihallituksen pääjohtaja on velvollinen antamaan selvityksen, miten täl-
laiseen tilanteeseen on jouduttu. En ole nyt vähään aikaan uutisia ennättänyt kuunnella, mutta jos ei häneltä ole vaadittu tästä selvi-
tystä, olisi korkea aika antaa selvitys. On todella niin merkittävä ja iso asia, jos viiden miljardin markan edestä on jäänyt tullitilastot täydentämättä ja tuontia on tapahtunut näin paljon, niin että sitä ei missään näy.

Ja nimenomaan nyt on luvattu, että selvi-
tetään, mitkä ovat kasvattaneet tuontia. Olen kyllä aivan varma, että nämä köyhät, pientuloiset eivät ole sitä kasvattaneet, vaan nimenomaan ne tahot, joille hallitus nyt lupaa edelleen suuria verohelpotuksia.

Myös kaikkien näiden verolakien sisältöön vaikuttaa tämä tieto, eli se nimenomaan vahvistaa sitä linjaa, että suurituloisten vero-
tusta tulisi kiristää ja pienituloisten keventää.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! En todellakaan uskalla sanoa, tiesikö hallitus tai edes välttämättä valtiovarainministeriön virkamiehet viime viikolla asiain todellista tilaa. Saattaa olla,

että tiesivät. Todennäköisesti kuitenkin eivät tienneet. Yhtä kaikki, kumpikaan vaihtoehto näistä ei kyllä hallituksen kannalta ole hyvä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei todellakaan!) — Ei todellakaan ole kumpikaan hallituksen kannalta hyvä.

Mitä tullihallituksen tietoihin tulee, päivä-lehdistä olen lukenut, että on kerrottu sieltä julkisuuteen, että jo kesällä oli sellainen tilanne, että kaikkea tuontia ei ennätetty kirjata, mutta kaikki vienti kylläkin ennätettiin kirjata. Tämän esimerkiksi hallitukselle tai julkisuuteen ulos kertominen olisi tuonut ongelman jo silloin julkisuuteen. Tätä ei kuitenkaan kerrottu, ja aivan kuin ed. Stenius-Kaukonen sanoi, on kyllä syytä saada selville, miksi ei.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Vaihtotasevaje on ollut meillä tiedossa, kauppataseen vaje on tullut yllätyksenä. Eräällä tavalla tässä on nyt nähtävissä seuraus pääomamarkkinoiden liberalisointihityksestä, siitä, jota on Suomen Pankin johtokunta harjoittanut ilman eduskunnan välitöntä lupaa ja siunausta. Suomen markka on yliarvostettu. Suomen markan arvo on väärä. Kun tämä Suomen markan arvon vääräys on kuluttajille ja kansalaisille myönteiseen suuntaan sillä tavalla, että ulkomaiset tuontitavarat ovat halpoja ja ulkomaille kannattaa matkustaa, samaan aikaan kun Suomeen ei kannata ulkomaalaisten matkustaa, on selvää, että tulokset ovat tätä luokkaa kuin nyt näkyy kauppatasevajauksen yllättävänä kasvuna. Meillä tällä hetkellä markan arvo määräytyy pääasiallisesti pääomamarkkinoiden mukaan, ei rehellisen, kunnon kaupan, tavarakaupan, mukaan eikä sellaisten hyödyllisten ja tarpeellisten palvelujen mukaan, joita edustaa esimerkiksi matkustustase. Tältä osin me maksamme nyt hintaa kasinotalouskehityksestä ja pääomamarkkinoiden liberalisoinnista.

Mitä tulee varsinaiseen käsillä olevaan asiaan, verolakeihin, haluaisin korostaa sitä, että tulo- ja varallisuusverolain 106 §:n muuttaminen sillä tavalla kuin se on nimelläni kulkevassa lakialoitteessa on saman sisältöinen hallituksen esityksen kanssa. Jos hallituksen esitys hylätään ja tätä ei sitten hyväksytä, niin hallitus syyllistyy silloin yksinhuoltajille annettavan taannehtivan verovähennyksen hyväksymättä jättämiseen.

Ed. Pekkarinen oli myös jättänyt sisällöltään saman tapaisen esityksen, mutta hänellä vähennystä on vielä lisätty ja pantu paremmaksi. Sellaisia esityksiä varmasti oppositios-ta tulee — meidänkin ryhmästämme varmaan tulee — mutta korostan sitä, että esitys, joka nyt on listalla, on täsmälleen saman sisältöinen hallituksen esityksen kanssa ja on aina vaihtoehtona sitten hallituksen itsensä mahdollisesti hylkäämälle, tulo- ja varallisuusverolain käsittelyn yhteydessä tulevalle esitykselle. (Ed. Pekkarinen: Meillä se on vastalauseen mukainen!) — Kyllä, mutta toteamme, että paremmaksikin asiaa voidaan vielä panna, mutta joka tapauksessa hallituksen minimilinja tulee myös käsittelyyn vääjäämättömästi äänestyksessä, ja varmaankin koko oppositio tulee sitä silloin tukemaan.

Mitä tulee opposition yhteisesiintymiseen, minä toivoisin, että ed. Pekkarinen lähiaikoina kutsuisi koolle kiinnostuneet piirit eduskunnasta käsittelemään haittaverotyöryhmän jatkoa, jotta voitaisiin mahdollisesti ottaa käsittelyyn opposition yhteisiä esityksiä haittaverojen säätämiseksi, koska devakin on ilmoittanut, että hallitus on pettänyt devan eduskuntaryhmän, joka liittoutui keväällä hallituksen kanssa. Varoitelimmehan me silloin devan eduskuntaryhmää asiasta, että hallituksen kanssa ei kannata mennä marjaan, mutta jos mentiin marjaan, hallitus petti ja poimi vääriä marjoja. (Ed. Stenius-Kaukonen: Pieniä marjoja!) — Pieniä marjoja ja vääriä marjoja, vääriä lajeja.

Edellä sanotussa mielessä, ed. Pekkarinen, opposition yhteisen haittaverotyöryhmän puheenjohtajana toivoisin, että kutsuttaisiin haittaverotyöryhmä koolle. Toivottavasti pystyisimme opposition yhtenäiseen esiintymiseen, jotta esiintyminen olisi parempaa ja toisi tänne käsittelyyn parempia esityksiä. Ne voitaisiin liittää esimerkiksi käsillä olevaan elinkeinotulon verottamisesta annettuun lakiin ja sen muutoksiin, ja siltä osin tämä olisi luonteva paikka näiden asioiden käsittelyyn.

Yleisesti SKDL:n eduskuntaryhmän kanta on se, että on katkaistava kierre, jossa suurituloisille ja rikkaille annetaan jatkuvia verohelpotuksia. Sen lisäksi verotuksen painopistettä olisi siirrettävä leimaverojen suuntaan, ja siellä meillä on SDP:n, sosialidemokraattien, eduskuntaryhmältä myös hyvin myönteinen lakialoite käsittelyssä viime kevältä, lakialoite, jossa SDP:n eduskuntaryh-

mä myös halusi verotuksen painopistettä siirtää leimaverojen suuntaan. Me olemme myös sen esityksen takana, vaikka SDP:n hallitusryhmä ei halunnut ottaa esille budjettineuvotteluissa sellaisia lakiesityksiä, joiden takana oli SDP:n eduskuntaryhmän enemmistö.

Meidän mielestämme kasinotalous olisi saatettava verolle ja tässä yhteydessä olisi keskusteltava myös hallituksen lähdeveroesityksestä. Näyttää siltä, että hallitus ei haluaisi keskustella lähdeveroesityksestä tässä yhteydessä. Se ei ole sisältynyt mihinkään niihin alustuksiin, joita hallituksen puolelta asiasta on esitetty. Kuitenkin meille on ilmoitettu, että periaatteellinen yksimielisyys on siitä, että tällainen lähdevero säädettäisiin talletuksille. Se on hyvin ongelmallinen, lähdevero, moneenkin suuntaan; se voi vuotaa molempiin suuntiin. Meidän näkökulmastamme se vuotaa rikkaiden ja suurituloisten hyväksi silloin, kun kymmenienkin miljoonien markkojen korkotulot saavat erityisen edullisen verokohtelun, mutta joidenkuiden mielestä se saattaa vuotaa toiseen suuntaan eli se on liian korkea.

Länsi-Saksassa vastaava lähdevero mutta huomattavasti alhaisempana, noin 10 prosentin suuruisena, johti pääomien maastapa-koon. Mielestäni tämäkin vaihtoehto, että rahat karkaavat maasta lähdeveron seurauksena, on hyvin vakavasti tutkittava, ja se on tutkittava myös tänä vuonna verolakien käsitteilyn yhteydessä, koska ensi vuodeksi säästäjien ja tallettajien on kohtuullista saada tietää, miten korkoja verotetaan, varsinkin kun määräaikaistilien talletukset ovat nyt umpeutumassa.

Arvoisa puhemies! SKDL:n eduskuntaryhmä tulee toimimaan esittämiäni asioiden puolesta valiokuntakäsittelyssä ja näitä asioita edelleen eduskunnan piirissä käsiteltäessä.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Hallitus on todella pettänyt koko eduskuntaa. Hallitus-han ilmoitti jo perustamisensa yhteydessä ja nimenomaan ministeri Liikasen suulla, että hallitus ei aio korottaa liikevaihtoveroa, mutta kuten kaikki kansanedustajat muistavat, hallitus toi eduskunnalle esityksen liikevaihtoveron korottamisesta puolella prosenttiyksiköllä ja nyt budjettiesitykseen liittyen uudesta puolen prosenttiyksikön korotuksesta eli siis koko prosenttiyksikön korotuksesta

ensi joulukuusta alkaen. Näin siis hallitus on pettänyt lupauksensa ja siirtyy välillisen verotuksen yhä voimakkaampaan korotukseen. Niin kuin demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän taholta on aiemmin sanottu, tämä vaikeuttaa erityisesti pienituloisten ja keskituloisten elinehtoja ja on suunnaltaan väärä. Suomessa kulutusverotuksen taso suhteessa kokonaisverotukseen on huomattavasti korkeampi kuin esimerkiksi muissa Oecd-maissa.

Mitä tulee haittaverokysymykseen, luulin, että ainakin opposition eduskuntaryhmien piirissä on samanlainen käsitys siitä, mikä muoto haittaveron tulisi saada. Tältä osin tarvitaan sen linjan kehittelyä ja toteuttamista, josta eduskunta ponnessaan yksimielisesti keväällä mainitsi.

Rouva puhemies! Olisin hyvin kiinnostunut kuulemaan esimerkiksi sosialidemokraattisten kansanedustajien mielipiteen liikevaihtoveron korotusasiasta ja miksei muutenkin veropolitiikasta.

Ed. Rusanen: Arvoisa puhemies! Tuloverouudistukselle asetettu keskeinen tavoite, marginaaliveron alentaminen kaikissa tulo-luokissa, alkoi jo kuluvan vuoden verotuksessa, kun asteikon alarajaa nostettiin yli kaksinkertaiseksi edellisvuodesta, asteikon portaita harvennettiin yhdestätoista kuuteen ja ylin marginaaliveroprosentti alennettiin 51:stä 44:ään. Mielestäni hallitus jatkaa viime vuonna aloitettua verouudistusta tuloverotuksessa. Budjettiin liittyvät verolait eivät mielestäni ole niin huonoja eikä koko budjettikaan kuin täällä oppositio on tänä päivänä antanut ymmärtää.

Ensi vuoden tuloveroasteikkoihinhan esitetään 6 prosentin inflaatiotarkistusta, ja marginaaliveroprosentit alenevat edelleen kaikissa veroluokissa 1—3 prosenttiyksiköä. Tuloveroasteikon alaraja nousee nyt 38 000:een, kun se vielä vuonna 1988 oli 15 900 markkaa. Tietenkin ollaan vielä kaukana ed. Stenius-Kaukosen asettamasta 50 000 markan alarajavaatimuksesta, mutta aivan varmaa on, että sitä mukaa kuin hallitus alarajaa nostaa, opposition tavoitteetkin kiirivät edessä pikavauhtia ylöspäin, eli tuskinpa me koskaan tässä oikein tasapainoiseen tilanteeseen pääsemme.

On erikoista todeta, että myös Veronmaksajain Keskusliitto on kansanedustajille 21.9.

lähettämässään kirjelmässä todennut, että marginaaliveroprosenttien alennus tässä vaiheessa on riittävä. Tosin kylläkin keskusliitto jatkaa sitten, että se edellyttää, että vuonna 1991 edelleen alennetaan marginaaliveroprosenttia siten, että ylin valtion veroprosentti olisi 40. Haluan korostaa, että tämä on myös kokoomuksen tavoite. (Ed. Laine: Se on rikkaiden linja!)

Tuloverotuksen keventäminen on johdonmukaista hallitusohjelman toteuttamista. Se lisää kansalaisten taloudellista päätäntävaltaa käyttäen tuloverotukselta säästyneet varat haluamallaan tavalla. Valinnan mahdollisuus voidaan taata vain siten, että siirretään verotuksen painopistettä välittömästä verotuksesta eli siis työnteon ja yrittämisen verotuksesta välilliseen verotukseen päin, vaikka ed. Laine ei tätä linjaa edellisessä puheenvuorossa hyväksynytäkään. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei köyhillä ole mitään valinnan mahdollisuuksia!)

Myös vaihtotaseen alijäämäongelman ratkaisemiseksi tulisi hallituksen kiireellisesti nyt tässä tilanteessa antaa eduskunnalle esitys liikevaihtoveron muuttamisesta vientiä suosivaksi arvonnisäjäjärjestelmäksi, jossa liikevaihtoveroprosentti tai -prosentit voitaisiin sitten ottaa myös vielä uudelleen arvioitaviksi ja tarkasteltaviksi eli kysymys siitä, millä välillisen verotuksen määrällä erilaisia tavaryhmiä ja palveluksia rasitetaan.

Korostan, että myös keskeisiin vähennyksiin tulee 6 prosentin inflaatiotarkistus ja täällä paljon puhuttu yksinhuoltajavähennyskin nousee — taannehtivastiko vuonna 1989, se nähdään. Tämän kysymyksen ympärillä tehty pieni näytelmä tai kikkailu voitaneen jättää omaan arvoonsa.

Tulonhankkimisvähennyksen enimmäismäärää niin ikään korotetaan 3 prosenttiin palkkatuloista, enintään 2 000 markaksi, ja jo keväällä tehdyn päätöksen mukaisesti nousee myös omaisuustulovähennys 20 000 markkaan, mikä ainakin minun mielestäni omalta osaltaan edistää kansalaisten säästämistä tulta, josta ed. Pekkarinen ainakin oli kovin huolestunut.

On myönteistä, että asuntolainakorkojen vähennysoikeudessa korostuu entisestään lapsien lukumäärä ja että käyttöön otettu uusi asuntovähennysmalli, vaikka se vähennysten lisäyksenä ehkä onkin verouudistuksen perussääntöjen vastaista, on kehitetty

sellaiseksi, että vähennysmahdollisuus kasvaa lapsiluvun mukaan.

Erityisesti yritysverotuksen osalta on merkille pantavaa yhteisöverokannan alentumisen 25 prosenttiin aiemmin kaavailun 28:n asemesta, edelleen työnantajan palkkaperusteisen sosiaaliturvamaksun alentuminen ja toteutuva toimitilaosakkeiden jälleenhankintavaraus. Myös ympäristönsuojeluinvestointien ja ympäristönsuojeluraaka-aineiden liikevaihtoverokohtelun rinnastaminen tuotannollisiin investointeihin on yritysmaailman kannalta myönteinen asia. Epäilemättä näillä kaikilla toimenpiteillä tulee olemaan yrittämistä ja yritteliäisyyttä tukeva merkitys.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmän budjettipuheenvuoroissa annettiin veroratkaisulle arvosana hyvin tyydyttävä mutta todettiin kuitenkin, että se jättää paineita ensi vuoden asteikkoratkaisuun, koska vuoden 1990 korkeimmasta marginaaliveroasteesta 43:sta on vielä pitkä matka 40 prosentin tavoitteeseen. Minun mielestäni olisi erittäin tärkeää myös se, että tulo- ja varallisuusverolaki saataisiin pysyväksi, jotta kansalaiset, joita laki eniten koskee, voisivat ottaa verotuksen huomioon oman taloutensa suunnittelussa.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Ed. Rusanen kehui verolakiesityksiä. Niin tietysti heidän rooliinsa kuuluukin kehua. Tietysti minä myönteisenä totean ihan pelkästään omalta kohdaltani sen, että kokoomuksen veroprosentin alentaminen 40 prosenttiin minun kohdallani tekisi aiempaan tilanteeseen nähden runsaan 10 prosentin erotuksen, joten kiitos vain siitä lupauksesta.

Mutta toisaalta minä näen, että painopisteen siirtyminen enemmän välilliseen verotukseen käytännössä tarkoittaa sitä, että pienituloisia tämä verotusmuoto rasittaa enemmän ja nimenomaan lapsiperheitä. Ei ole esitetty minkäänlaisia riittäviä malleja, millä tavalla tätä kompensoitaisiin. Ovatko ne todella ne kolminkertaiset lapsilisät, jotka kenties mahdollisesti pannaan verolle myöhemmin jne., vai onko niin, että kaikki peruselämäntarvikkeet ovat verotuksen ulkopuolella, vai maksetaanko perheille henkilöluvun mukaan jotain liikevaihtoveron palautusta? Miten käyttäydytään esimerkiksi asuntoverotuksen välillisten verojen suhteen? Kaikki nämä ovat avoimia kysymyksiä.

Mitä toisaalta yksinhuoltajavähennysoikeuden lisäämiseen tulee, tavallaan aiempien puheenvuorojen perusteella saa kyllä kysyä, onko hallituksella tavallaan kiristysmentaliiteetti: jos ette tee näin, me teemme näin eli emme anna yksinhuoltajille verovähennystä, ja oppositio kantaa siitä sitten muka vastuun.

Yritysverotuksesta voidaan olla hyvin monenlaista mieltä, mutta perusperiaate on minusta se, että palkkaperusteisista yrityksiin kohdistuvista maksuista pitäisi päästä eroon niin, että myös pitkälle automatisoidut suuret yritykset joutuvat maksamaan ja ottamaan osaa tämän yhteiskunnan hyvinvoinnin maksamiseen.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ei ed. Rusanen kiitoksia voi laittaa vain sen tiliin, että hallituspuolueiden kuuluu aina kehua hallituksen esityksiä. Kokoomus voi olla erittäin tyytyväinen hallituksen verolinjaan, koska nimenomaan suurituloisten verotusta on helpotettu, aivan niin kuin ed. Rusanen itse totesi. Kokoomuksen kannalta hallituksen veropoliittiset esitykset ovat todella erittäin tyydyttäviä, vai mikä tämä täsmällinen termi nyt oli.

Keskustapuolueen taholta, kun te hyväksytte liikevaihtoveron korottamisen tai verotuksen painopisteen siirtämisen kulutukseen, ed. Pekkarinen jo aiemmin toi esille, että silloin pitää pienituloisten verotusta keventää ja perusturva korottaa. Nimenomaan pienituloisten verotuksen keventämisellä ei monessa tapauksessa tuoda helpotusta esimerkiksi eläkeläisille, jotka eivät sentään aivan niistä kaikkein pienimmistä eläkkeistä maksa veroa. Silloin perusturvan korottaminen tuo heille helpotusta, mutta sen lisäksi nimenomaan peruselintarvikkeiden ja perustarvikkeiden vapauttaminen liikevaihtoverosta olisi se keino, jolla voitaisiin pienituloisten asemaa helpottaa.

Ed. Rusanen: Arvoisa rouva puhemies! Omassa puheenvuorossani halusin nimenomaan korostaa sitä, että hallituksen budjettiesitys sekä nämä verolait kohtelevat kohdullisen tasapuolisesti kaikkia veronmaksajia, niin kuin hallitusohjelman mukaisesti verouudistuksen perusperiaatteetkin edellyttävät. Sen, että repäiseviä tai suuria muutoksia, joita oppositio ilmeisesti haluaisi kerralla toteuttaa, on tässäkin todistettu olevan mah-

dotonta niin verolakien kuin muidenkin yhteiskunnallisten muutosten osalta. Ei kuitenkaan voitane kiistää sitä tosiasiaa, etteivät muutokset ole pääsääntöisesti oikean suuntaisia. Inflaatiotarkistukset on tehty ja asetteikkoalennukset kaikkiin tuloluokkiin ja nimenomaan keskituloisten kohdalla keskimääräistä suuremmat, koska heidän osaltaan verouudistuksen alku ei toteutunut halutussa laajuudessa.

Mitä tulee välillisen verotuksen kysymykseen ja siihen siirtymiseen, sekä ed. Kauppinen että ed. Stenius-Kaukonen ehkä suhtautuvat asiaan liian tunneperäisesti ja haluavat korostaa vain negatiivisia seikkoja, kun emme tiedä, mikä tulisi olemaan hallituksen tosiasiallinen esitys, jos ja kun arvonnäjäjärjestelmään puhtaana mallina siirryttäisiin. Mielestäni muutoksen torjuminen pelkästään sillä tunneperäisellä näkemyksellä, että se kohdistuu lapsiperheisiin tai pienituloisiin ankarammin, ei ole oikein, koska kuitenkin se foorumi, jossa lait lopullisesti muotoillaan, on eduskunta. Täällä olevilla ihmisillä on sanansa sanottavana siitä, minkä muotoiseksi uusi järjestelmä tehdään, johon kuitenkin olemme pakotettuja monista ulkopuolisista seikoista johtuen menemään.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ed. Rusanen verojaoston jäsenenä sangen hyvin tietää esimerkiksi sen, että kun keskituloisille tehtiin vähän muita suurempi marginaaliveron kevennys, sehän käytännössä toimii sillä tavalla, että kun se annetaan keskituloiselle, se menee läpi kaikkien tulo luokkien niin suuren tulon saajalle kuin suinkin, sama veron kevennys. Näinhän se toimii. Nyt hallitus antoi keskituloisille vähän ekstraa, mutta sitten pisti suurituloisimmille vielä yhden prosentin lisää kevennystä. Ed. Rusanen sanoi, että hallituksen verolinja kohtelee kaikkia tasapuolisesti.

Käymättä nyt pitempään debattia tästä haluan vain todeta ääneen, että esimerkiksi opiskelija ja eläkeläinen, jotka eivät kumpikaan maksa välitöntä veroa, eivät saa mitään mitään kevennystä, mutta heidän maksettavakseen sen sijaan tulee se kulutuksen verotuksen nostaminen, mikä tapahtuu liikevaihtoveron muodossa. He ilman muuta häviävät tämän verolinjan seurauksena. Minusta siinä ei ole minkäänlaista selitystä, että jotenkin toisin tässä hommassa kävi.

Minä äsken kerroin, että me periaatteessa keskustassa hyväksymme verotuksen painopisteen siirtämisen kulutuksen verottamisen suuntaan, muttei sillä tavalla kuin se nyt tapahtuu, vaan sillä tavalla, että siitä toimenpiteestä tulisi kokonaisuus: toiseen vaaka-kuppiin tulee henkilöverotuksen keventäminen pienituloisten kohdalla ja ennen kaikkea, niin kuin ed. Stenius-Kaukonenkin sanoi, perusturvan kohentaminen niiden kohdalla, joita kulutuksen verotus toisaalta rankaisisi. Tällaista kokonaisuutta hallituksen esitys ei pidä sisällään. Jos hallitus haluaa, meillä on valmius sellaiseen neuvonpitoon, jossa tällaista muutosta yritettäisiin aikaan saada.

Ed. Kauppinen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rusanen sanoi tunneperäisestä näkemyksestä. Sanoisin, että ei ole kysymys tunneperäisestä näkemyksestä, vaan kyseessä on nimenomaan se seikka, että hallitus ei todellakaan ole antanut minkäänlaisia riittäviä takeita oppositiopuolueille siitä, kuinka välillisen verotuksen jatkossa käy. Minkälaisia uudistuksia hallitus on todellisuudessa tekemässä? Millä tavalla se pienituloisille, lapsiperheille ja tulottomille sitten kompensoidaan? Ovatko ne kompensaatiot niitä, kuten aikaisemmin mainitsin, että liikevaihtoveroja poistetaan, vai maksetaanko tukia, kuten esimerkiksi peruselinturvajärjestelmä luodaan?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys n:o 110 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys n:o 111 laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan

7) Hallituksen esitys n:o 112 laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta

8) Hallituksen esitys n:o 113 laeiksi maatalouden tuloverolain muuttamisesta sekä tappiontasauksesta tuloverotuksessa annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

9) Hallituksen esitys n:o 114 laiksi kehitysalueiden veronhuojennuksista ja laiksi leimaverolain 97 a §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys n:o 115 laiksi liikevaihtoverolain 16 ja 27 §:n muuttamisesta sekä laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys n:o 119 tuotevastuulaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään toiseen lakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää siitä talousvaliokunnan lausunto.

Keskustelu:

Ed. Korkia-Aho: Arvoisa puhemies! Kuluttajansuojaan liittyvät kysymykset ovat viime vuosien aikana saaneet korostuneen merkityksen suomalaisessa lainsäädännössä. Kehitys meillä on ollut pitkälti samanlainen kuin muissakin Länsi-Euroopan maissa. Kuluttajan asemaa on kohennettu mm. vahingonkorvaus-, kuluttajansuoja-, tuoteturvallisuus-, elintarvike-, työturvallisuus-, kauppa-, atomivastuu-, potilasvahinko-, lääkevahinko-, liikennevakuutus-, tapaturmavakuutus- ja sähkölain avulla. Saattaapa löytyä muitakin lakeja, jotka tähtäävät ainakin tietyiltä osiltaan samaan päämäärään.

Euroopan yhdentymisprosessi on lopulta vauhdittanut tuotevastuulain saamista myös Suomeen. Kyseinen lainsäädäntöhän on ollut

jo pitkään voimassa useissa tärkeimmissä kilpailijamaissamme. Loppuihinkin EY-maihin se ollaan parasta aikaa luomassa. Tällä hetkellä tuotevahingon kärsineellä on oikeus korvaukseen vahingonkorvauslain perusteella, mikäli vahinko on aiheutettu huolimattomuudella. Korvauksen saannin ongelmaksi onkin muodostunut se, miten voidaan osoittaa huolimattomuus vahingon aiheuttajaksi. Tavallisen kuluttajan kannalta kynnys korvauksen saamiseksi onkin asetettu korkeaksi. Kovin usein vahinkoa kärsinyt käytännössä jättääkin korvauksen hakematta. Näin tapahtuu ainakin silloin, kun korvauksen saamiseksi täytyisi käynnistää oikeusprosessi.

Nyt käsiteltävään tuleva tuotevastuulaki on kuluttajan kannalta myönteinen. Se takaa vahingonkorvauslain korvauksen, kunhan vahinkoa kärsinyt näyttää vahingon johtuvan siitä, että tuote on ollut turvallisuudeltaan puutteellinen. Toisin sanoen elinkeinon harjoittajalla olisi huolimattomuudesta riippumaton vastuu vahingosta, joka aiheutuu hänen valmistamastaan, maahan tuomastaan tai eräissä tapauksissa myymästään tavarasta. Tämä on oikeastaan hyvä asia, että saadaan myös ulkomainen tuontitavara lain piiriin. Lakia voi tietysti kritisoida siitä, että se asettaa uusia vaatimuksia tavaroiden valmistajille ja myyjille. Näin tietenkin on, mutta ajan mittaan on odotettavissa tuotteiden laadun paraneminen ja sitä kautta vahinkojen syntyminen väheneminen. Meillä Suomessa ei ilmeisesti aiheudu tästä asiasta paljon ongelmia, koska me täällä teemme hyvää, kunnollista tavaraa.

Mielestäni lain säätämistä puoltaa erityisesti se seikka, että ilman ankaraa tuotevastuulakia suomalaiset tuotteet olisivat oikeudellisesti puutteellisia eivätkä kelpaisi eurooppalaisille markkinoille, missä on suomalaisen vientiteollisuuden pääkohdemaat. Toisaalta ilman tätä lakia on todennäköistä, että kaupan esteiden edelleen poistuessa olisi vaara, että Suomesta tulisi laadultaan ja turvallisuudeltaan puutteellisten tuotteiden kaatopaikka.

Suomen tuotevastuulaki on eräessä suhteessa ankarampi kuin EY-direktiivi edellyttää. Sen mukaan valmistaja voisi vastuusta vapautua vedota siihen, että vahinko on seurausta sellaisesta ominaisuudesta, jota valmistaja ei ollut voinut ennakoita tuotetta liikkeelle laskettaessa, kun otetaan huomioon

tuolloin vallinnut tieteen ja tekniikan taso. Tähän lakiesitykseen ei sisälly mahdollisuutta vapautua niin kutsutusta kehittelyriskistä. On syytä todeta, että vain muutamissa EY-maissa on kehittelyriski sisällytetty tuotevastuulakiin. Sen sijaan Pohjoismaissa se sisältyy tai ollaan sisällyttämässä lakiin.

Kehittelyriskin sisältyminen onkin tämän lain ehkä arveluttavin kohta, jota pitää tarkasti seurata. On kuitenkin oletettavissa, että ennen pitkää muuallakin tullaan soveltamaan Pohjoismaiden tiukkaa käytäntöä, sillä kuluttajansuojan edelleen parantamiseen on sielläkin paineita. Valiokuntakäsittelyssä tulisikin edelleen harkita tuotekehitysvastuun poistamista laista tai ainakin siltä osin harkita niin pitkää voimaantumisaikaa, että muutkin EY-maat sen saattavat voimaan. Tässä suhteessa meillä ei ole mitään syytä olla kirkasotsaisempia kuin kilpailijamaamme.

Elinkeinoelämän järjestöillä on keskeinen asema informoidessaan yrityskehittämistä erityisesti kehittelyriskiin varautumisesta. Laki ilmeisesti tulee lisäämään yrityksissä tarvetta kehittää laadunvalvontaa uudelle tasolle. Samoin se saattaa lisätä vahingoista syntyvien korvausvastuiden selvittelytoimia ja tekee aiheelliseksi ryhtyä harkitsemaan sitä, millä tavoin varaudutaan mahdollisiin tuotevastuukorvauksiin. Tuotevastuuvakuutukset ilmeisesti siirtyvät hintoihin, mutta todennäköisesti vakuutusten hinnat tasoittuvat, kunhan saadaan kokemuksia lain soveltamisesta käytännössä.

Vientiteollisuudelle uudistus ei välttämättä merkitse mitään huomattavaa muutosta, sillä jo tähänkin asti on ollut pakko ottaa huomioon vientimaassa vallitseva tuotevastuu. Kotimarkkinateollisuudelle sen sijaan tilanne on uusi ja varmasti tulee aiheuttamaan hämminkiä. Tärkeää olisi myös se, että suomalainen teollisuus pikaisesti järjestelisi keskinäiset toimitussopimuksensa siten, että tuotevastuukannakset eivät kertaantuisi pitkässä alihankkijaketjussa ja siten aiheuttaisi turhia hintapaineita lopputuotteeseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään toiseen lakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto talousvaliokunnalta.

12) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 64 laiksi tulo- ja varallisuusverolain 106 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

13) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 65 perusturvan tason korottamista ja yhdenmu- kaistamista tarkoittaviksi laeiksi sekä laiksi opintotukilain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Juhantalo: Herra puhemies! Suomen keskustalla ja SKDL:llä on varsin pitkälle menevät yhtenevät näkemykset perusturvan kehittämistä. Kummankin puolueen kannattajakuntaan kuuluu suuri joukko vähimmäistoimeentulon varassa eläviä ihmisiä, esimerkiksi eläkeläisiä ja työttömyyden peruspäivärahan varassa elämään joutuvia työttömiä. Tältä pohjalta on helppo ymmärtää, että puolueet pystyvät yhteistyöhön myös eduskunnassa hankkeissa, joiden tavoitteena on perusturvauudistuksen aikaansaaminen.

Budjettikeskustelussa on osoitettu vakuutavasti, että vuoden 1990 budjettiesitys on sisällöltään erittäin epäsosiaalinen eikä sisällä perusturvan kehittämistä juuri lainkaan. Siksi keskustan ja SKDL:n aloite on erityisen ajankohtainen. Budjetin suuri ylijäämä huomioon ottaen valtiontaloudessa olisi hyvin varaa perusturvauudistuksen käynnistämiseksi.

Yhtenäisen ja tasoltaan riittävän perusturvan aikaansaaminen on välttämätön ja kiireellisesti toteutettava tavoite. Yhteiskunnan velvollisuutena on huolehtia siitä, että sosiaaliturva toimii tehokkaasti ja nopeasti, kun siihen joudutaan turvautumaan. Aivan erityisesti sosiaalisen yhteisvastuun periaate koskee vähimmäistoimeentulon järjestämistä.

Tämän vuosikymmenen sosiaaliturvauudistukset ovat kansaneläkeuudistusta lukuunottamatta korostuneesti ansioturvaan kohdistettuja. Etenkin hyvätuloisten, pitkään ja vakiintuneesti työsuhteessa olleiden toimeentuloturva on parantunut huomattavasti. Sen sijaan eri päivärahojen ja korvausten vähimmäistasoa on korotettu varsin vähän tämän vuosikymmenen aikana, näin erityisesti, jos otetaan huomioon etuuksien samanaikainen muuttuminen veronalaisiksi.

Vuosikymmenen kuluessa tuloerot ovat kasvaneet myös sosiaaliturvan sisällä. Ansiosidonnainen etuus on yleensä tasoltaan riittävä, ainakin jos on kysymys parempituloisesta henkilöstä. Samalla perusteella maksettava vähimmäisturva ei puolestaan ehkä riitä edes ihmisarvoiseen elämiseen. Kaikkein heikoin on ennestään vaikeassa asemassa olevien syrjäytyneiden asema.

Muutoinkin matalassa perusturvassa on vielä tasoeroja. Niitä on perusteltu järjestelmien erilaisilla tavoitteilla. Etuutta saavan kannalta nämä perustelut ovat kuitenkin keinotekoisia, ja käytännössä etuuksien erilaisuutta on puolusteltu vain sillä, että jonkin lain mukainen perusturva on vielä pienempi kuin jonkin toisen.

Olemassa oleva perusturva on myös aukollista. Järjestelmien väliinputoamisia tapahtuu edelleen sekä säädöksistä että käytännössä sovelletuista erilaisista esteistä johtuen. Myös hakemusten käsittelyajat voivat aiheuttaa toimeentulo-ongelmia. Asioita ei vielääkään käsitellä riittävästi viran puolesta ja palveluperiaatetta korostaen. Viime vuosina hallinnossa korostetun palveluperiaatteen toteuttamisesta ollaan sosiaaliturvan monilla eri luukuilla vielä hyvinkin kaukana.

Lakialoitteessa ja siihen liittyvissä rahasia-aloitteissa käsitellään perusturvaa tietoisesti suppeasti. Kysymys on ihmisarvoiseen elämiseen tarvittavasta rahallisesta tuesta, joka turvaa vähimmäistoimeentulon perusturvaa saavan henkilön osalta. Aloitteessa ei tarkastella perusturvan kokonaisuuteen sisäl-

tyvää toimeentulotukea eikä sellaisia ihmisen turvallisuuteen ja perusturvaan keskeisestikin vaikuttavia tekijöitä kuten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen parantamista, asumiseen tai työhön ja tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä. Jätetty lakialoite koskee kaikkein kiireellisimpiä asioita, perusturvan tärkeimpien etuuksien korottamista. Tässä yhteydessä ei vielä puututa etuuslainsäädännössä oleviin moniin muihin epäkohtiin kuten väliinputoamisesta aiheutuviin tekijöihin, lapsikorotusten riittämättömyyteen ja erilaisiin muihin kohtuuttomiin rajoituksiin ja epäoikeudenmukaisuuksiin.

Perusturvaan kuuluvaksi voidaan katsoa myös perhetuen keskeisin muoto eli lapsilisät. Keskustan ja SKDL:n eduskuntaryhmät jättävät erillisen lakialoitteen lapsilisien tuntuvaksi korottamiseksi. Kuten muistetaan, ennen eduskuntavaaleja sosialidemokraatit lupasivat kolminkertaistaa lapsilisät tulevan vaalikauden aikana. (Ed. Knuuttila: Näin on tarkoitus!) Kolmessa budjetissa lapsilisiä on reaalisesti korotettu 35,4 prosenttia. Jos lapsilisät aiotaan vaalikauden aikana korottaa kolminkertaisiksi, tulisi niitä nostaa vuoden 1991 alussa, ed. Knuuttila, peräti 226 prosenttia. Tähän eivät enää usko sosialidemokraatitkaan. Tarkoitus voi edelleen olla tämä nosto.

Keskustan ja SKDL:n lakialoitteessa ehdotetaan tasoltaan nykyistä paremman ja yhtenäisemmän perusturvan aikaansaamista. Täysimääräistä kansaneläkettä pienempiä vähimmäisturvan etuuksia korotettaisiin niin, että ne korotuksen jälkeen olisivat kansaneläkettä vastaavalla tasolla. Kansaneläkettä korotettaisiin määrällä, joka vastaa pohjaosan ja täyden lisäosan jälkeensä jääneisyttä työeläkkeiden kehitykseen verrattuna. Tämän vajaan 9 prosentin suuruisen korotuksen jälkeen täysi kansaneläke olisi ensimmäisessä kuntaryhmässä 2 251 markkaa ja toisessa 2 154 markkaa kuukaudessa.

Tasokorotuksen toteuduttua kansaneläkejärjestelmän mukaiset etuudet sidottaisiin TEL-indeksiin. Eläkepuolisille alettaisiin maksaa lisäosaa samoin perustein kuin yksinäisille eläkkeensaajille eli kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe toteutettaisiin tältä osin. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi myös verolainsäädäntöön.

Työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha nousisi ehdotuksen mukaan nykyises-

tä 95 markasta 124 markkaan, mikä vastaisi 2 670 markan bruttotuloa kuukaudessa. Veron jälkeen tästä jäisi käteen täyttä kansaneläkettä vastaava summa. Peruspäivärahan korotuksen seurauksena myös ansioon sidottu työttömyysturva paranisi. Peruspäivärahan maksamiseen liittyvä tarveharkinta purettaisiin. Työttömyysturvaetuudet sidottaisiin niin ikään TEL-indeksiin. Yhtenäiseen perusturvan tasoon pääsemiseksi sairausvakuutuslain mukainen vähimmäispäiväraha korotettaisiin 52 markasta 107 markkaan.

Lasten kotihoidon tuen perusosa irrotettaisiin kytkennästään vähimmäispäivärahaan, mutta tuen lisäosaa korotettaisiin tuntuvasti ja sitä koskeva tarveharkinta poistettaisiin. Opintotukea kehitettäisiin korottamalla kodin ulkopuolella asuvien, 18 vuotta täyttäneiden opintorahan perusosaa yhteensä 500 markalla. Näin etuus suurin piirtein kaksinkertaistuisi. Toisaalta puolison ja toisaalta 18 vuotta täyttäneiden kotona asuvien opiskelijoiden vanhempien tuloihin kohdistuva tulo- ja varallisuusveroharkinta poistettaisiin.

Esitysten yhteenlaskettu kokonaisvaikutus olisi korotusten tultua täysimääräisinä voimaan noin 4,7 miljardia markkaa vuodessa. Lainmuutokset tulisivat voimaan asteittain. Kiireisimmät uudistukset tulisivat voimaan 1 päivästä syyskuuta 1990, ja kustannukset olisivat tuolloin vuonna 1990 noin 900 miljoonaa markkaa. Loput perusturvan parannukset toteutettaisiin vuoden 1992 alusta.

Sairaiden, työttömien taikka pientä eläkettä nauttivien kansalaisten asema ei saa olla suhdannepolitiikkaa eikä perusturvan määrärahoista saa tehdä suhdannepolitiikan välinettä, niin kuin nykyinen hallitus näyttää tekevän. Vähimmäistoimeentulon varassa elävät kansalaiset eivät ole syllisiä kulutusjuhlaan. Heitä ei tule myöskään rangaista siitä hylvätyksestä taloudellisesta menosta, jota viime vuosina tämän hallituksen aikana on harjoitettu.

Kun viimeksi eilen kuulumme yllättäviä tietoja kauppataseen vajauksesta ja kun muistamme, miten tämä hallitus talouspolitiikassaan aloitti voimakkaan juhlallisin sanoin täällä eduskunnassa, että tämä hallitus verrattuna aikaisempiin perustaa talouspolitiikkansa maan parhaiden asiantuntijoiden tietoon ja taitoon, kun luvattiin toteuttaa verouudistus, joka alentaa kansalaisten vero-

ja, kun luvattiin toteuttaa uutta poliittista kulttuuria, jossa avoimesti selvitetään kansalaisille valtiontalouden tila ja avoimesti keskustellaan kansalaisten kanssa, mitkä kansalaisten perustarpeet ovat ja miten ne tyydytetään, kun ilmenee telakkateollisuudelle heitetyn yllättäen noin miljardi ja me luulemme, että tämä summa on vain alkua siitä, mitä on tulossa, kun yllättäen salailupoliittinen kulttuuri tuo esiin sen, että tullitilastojen mukaiset vajheet ovatkin yllättäen kymmenkertaisesti suuremmat kuin meille kerrottiin viime viikolla budjettia eduskunnassa käsiteltäessä, ja kun kuulemme julkisessa sanassa, miten hallitus on tiennyt tämänkin jo viime viikolla, minä ihmettelen, minkä laatuista on tämä uusi poliittinen kulttuuri. Niitä tosiasioita, jotka ovat hallituksen tiedossa, ei tuoda eduskuntaan kansalaisten avoimesti tarkasteltavaksi, jotta voitaisiin peilata näitä rahoja, jotka tämän ns. uuden poliittisen kulttuurin avulla ovat pimenossa, kansalaisten oikeutettuja perusturvavaatimuksia vastaan.

Pidämme tätä yhteistä lakialoitennippua täysin oikeutettuna ja toivomme, että eduskunta laajasti tulee tukemaan niitä asioita, jotka ovat kansalaisille tärkeitä ja rahoitettavissa pienin osin niistä rahoista, jotka uuden poliittisen kulttuurin vallitessa ovat olleet veran alla.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Perusturvan kehittämisessä on Suomessa kyllä sellaisia aukkoja, jotka olisi syytä korjata, ja yleisesti ottaen pitäisi nostaa kaikkein pienituloisimpien tulotasoa. Tässä suhteessa kyllä tätä ed. Juhantalon ym. aloitetta on pidettävä oikeaan suuntaan pyrkivänä.

Mutta se kannanotto, joka koski sosialidemokraattien tämän vaalikauden tavoitetta nostaa lapsilisien määrä kolminkertaiseksi, ei tullut oikein kuvatuksi. Ensiksikin lapsilisät ovat nousseet prosentuaalisesti tällä vaalikaudella viime vaalien aikaisesta tasosta enemmän kuin ed. Juhantalo prosenttiluvullaan esitti, ja toiseksi sosialidemokraatit ovat edellyttäneet, että lapsilisät tulevat verotettaviksi tuloiksi ja tämä summa palautetaan sitten korotettuina lapsilisinä oikeudenmukaisemmalla tavalla lapsilisien saajille. Jos näin menetellään, hiukan suuremmilla korotuksilla, kuin näinä menneinä vuosina on tapahtunut, voidaan ensi vuonna saavuttaa

tuo sosialidemokraattien osoittama hyvin perusteltu tavoite. Toivon, että oppositiokin voi tätä tavoitetta olla tukemassa kaikilta osin.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli ilahduttavaa kuulla, että ed. Knuuttila antoi tukensa tälle keskustan ja SKDL:n lakialoitteelle. Me tietysti toivomme, että tuki näkyy myös tämän eduskunnan toiminnassa ja että samalla tavalla myös ne ehdotukset, joita keskusta lapsilisien korottamisen osalta tekee, saavat jatkossa myös niin SDP:n kuin muittenkin hallitusryhmien tuen.

Lapsilisien kolminkertaistaminen on kuitenkin vielä kaukana, niin kuin varmasti kaikki tiedämme. Se ed. Juhantalon mainitsema reaalin lapsilisien nousu tällä vaalikaudella vuoden 1990 lopussa on todella 35,4 prosenttia ja se koostuu niistä korotuksista, jotka ovat toteutuneet 1.10 viime vuonna 17 prosentilla, nyt ensi kuun alusta samoin 17 prosentilla ja budjettiesityksen mukaan vuoden päästä lokakuun alusta 15 prosentilla. Kun näistä todella otetaan reaalin nousu, päädytään ed. Juhantalon mainitsemaan 35,4 prosenttiin.

Ed. Juhantalo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen myös hyvin tyytyväinen siitä, että ed. Knuuttila sosialidemokraattien puolesta ilmoittaa tukevansa niitä poliittisia lupauksia, joita sosialidemokraattien johtomiehet ovat antaneet kansalaisille vaalitulaisuuksissa. Tosiasiallinen tilanne on se, että nämä numerot ovat oikeat. Tämän hallituksen toimenpiteiden vaikutuksesta lapsilisät ovat kohonneet 35,4 prosenttia. Jos lapsilisää, joka on tärkeä asia perheissä, käytetään politiikan teon välineenä, silloin on turha eduskunnassa myöhemmin selitellä, että tarkoitus oli puhua laajemmin myös sen verottamisesta. Tarkoitus oli se, että ehkä nämä eivät toteudukaan ensi vaalikauden aikana, vaan myöhemmin vuosina. Kun sanotaan täsmällisesti "kolminkertaiseksi", me edellytämme ja Suomen kansalaiset ja perheet odottavat, että ne myös kolminkertaistuvat. Silloin, mikäli tämä toteutetaan, se edellyttää vuoden 1991 alussa 226 prosentin korottamista. Me toivomme, että sosialidemokraateilla riittäisi uskoa ja rohkeutta tulla mukaan siihen korotusmää-

rään, joka keskustalla ja SKDL:llä on näissä lakialoiteissa.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sosialidemokraatit viime eduskuntavaalin alla ilmoittivat hyvin selkeästi, minkä tavoitteen he haluavat toteuttaa lapsilisien kohdalla. Siihen kuului yhtenä osana, että lapsilisät tulevat veronalaisiksi. Sitten näin kertyvä summa jaetaan lapsiperheille oikeudenmukaisemmalla tavalla korotettuina lapsilisinä. Tietysti se merkitsee sitä, että suurituloisimmille siitä on vähemmän hyötyä, kun lapsilisät tulevat veron alaiseksi, mutta pienempituloiset hyötyvät enemmän. Tämä on tietysti sosiaalisesti hyvin perusteltua, etenkin kun lapsilisät jo markkamääräisesti tullaan perusarvoltaan kaksinkertaistamaan, niin kuin sosialidemokraatit tavoittelevat myöskin seuraavaa budjettia rakennettaessa.

Minä arvasin äsken, kun ed. Juhantalo piti puheenvuoronsa ja näitä prosentteja on tuotu esille, että siinä on unohdettu syksyn 1987 lapsilisien nousu. Sehän toki tehtiin jo edellisen eduskunnan aikana, mutta se liittyy myöskin tähän vaalikauteen. Tietysti oppositiolla on taipumus hieman laskea tätä matematiikkaa eri tavalla. Se on ihan luonnollista, mutta sosialidemokraatithan ovat ilmoittaneet hyvin täsmällisesti, mitä me tarkoitamme, ja silloin tämä nousu tietysti on mukana ollut alusta lähtien. Minullakin on kirjallisesti ne lupaukset, mitä me levitimme eduskuntavaalien aikana laajasti, ja ne ovat hyvin täsmällisiä. Ei tässä tarvitse mitään uutta tavoitetta säveltää, niin kuin opposition puolelta pyritään selittämään.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä lapsilisien verollepano, johon ed. Knuuttila viittasi, on ollut eduskunnan salissa useaan kertaan käsitellyssä, ja sama asia on ollut esillä myös sosiaalivaliokunnassa. Siihen liittyy monia sellaisia kysymyksiä, jotka kaipaavat perusteellisen selvityksen.

Jos lapsilisät saatetaan verolle ja niiden tasoa tuntuvasti korotetaan, päällisin puolin tietysti näyttäisi siltä, että pienituloisimmat hyötyvät tästä toimenpiteestä tuntuvammin. Mutta useissa niissä esimerkkitalouksissa, joita on ollut esillä, saattaa käydä kokonaisvaikutuksen osalta, kun otetaan huomioon

muu yhteiskunnalta tuleva tuki, päinvastoin. Tätä kautta joudutaan tilanteeseen, että perheen tulotaso, bruttotulot, nousevat, ja ellei vastaavia tarkennuksia tehdä muuhun sosiaalialan lainsäädäntöön, lapsiperheet saattavat pikemminkin menettää, ne, joissa on runsaasti lapsia ja joiden tulotaso on alhainen.

Ed. P. Leppänen: Herra puhemies! Ed. Knuuttila on pitkäaikainen kansanedustaja ja varmaan tietää, että tavoitteet ja niiden toteuttaminen on kaksi eri asiaa. Mutta on luonnollista, että sosialidemokraatit ovat luvanneet, mutta joskus toivoisi matkan varrella, että myös tavoite toteutetaan, jota kansalaiset ovat hyvin pitkään odottaneet ja vallankin lapsiperheet.

Asia, mistä ollaan nyt keskustelemassa, on SKDL:n ja Suomen keskustan perusturvalakialoite. Viime keväänä kesän kynnyksellä kaikki eduskuntaryhmät olivat yhdessä miettimässä, millä tavoin saataisiin perusturvaa kehitettyä tässä maassa. Itsekin olin tämän perusturvatyöryhmän jäsenenä SKDL:n edustajana, ja siihen osallistuivat kaikki ryhmät täältä eduskunnasta, paitsi vapaat demokraatit, jota silloin ei ollut vielä perustettu.

Nyt kuitenkin kesän kuluessa, kun hallitus on ahkeroinut budjettia, se on sivuuttanut nämä esitykset, jotka tehtiin kesän kynnyksellä yksimielisesti. Ei siinä vaiheessa tullut mieleen, kun tätä mietintöä luovutettiin juhallisesti, että nykyinen juppihallitus voi olla tosiaan näin raaka lapsiperheitä, opiskelijoita, työttömiä, vanhuksia jne. kohtaan. He ovat samanaikaisesti alentamassa suurituloisten ihmisten verotusta tässä maassa; asia ei miksiään muutu, vaikka täällä toista väitettiin. Toivon, että tämä välinputoajia koskeva aloite, joka on nyt käsittelyssä, olisi saanut lämpimämmän vastaanoton.

SKDL ja Suomen keskusta pitävät kuitenkin perusturvan kehittämistä tärkeänä, ja siksi olemme yhdessä laatineet ed. Juhantalon nimissä jätetyn lakialoitteen, jota ed. Juhantalo edellisessä puheenvuorossa selvitteli. Tarkoitus on, että erilaisia vähimmäisturvan muotoja nostetaan samalle tasolle. Useasti on puhuttu verottomana 2 000 markasta tai 3 000 markasta kuukaudessa, mutta mielestämme hyvä lähtökohta on se taso, jota tässäkin lakialoitteessa on lähdetty ha-

kemaan, eli kansaneläkkeen pohja- ja lisäosan täysimääräinen taso. Siitä voitaisiin lähteä ja sitä vuosittain lisätä, enkä usko, että tässä maassa tällä hetkellä on rahasta kovin suuri pula. Sitä näyttää kyllä joka suunnalla olevan.

Samalla on päästävä siihen, että syystä riippumatta ihmisten tarvitsisi asioida vain yhdessä paikassa. Tästä asiasta on useita esimerkkejä. Hyvin usein on otettu kantaa myöskin eduskunnassa, niin tässä salissa kuin sosiaalivaliokunnassa, että pitäisi löytyä sellainen ratkaisu, josta ihminen voi yhden palvelupisteen kautta saada perusturvansa. On puhuttu Kansaneläkelaitoksen muuttamisesta Kansanturvalaitokseksi, ja mielestäni se on eräs tapa, jota pitäisi miettiä.

Ei ole halpaa myöskään yhteiskunnalle, kun ihmistä pompotellaan eri luukuilla tänä päivänä. Luukutus-sana on ehkä väärä, mutta kuitenkin on mentävä palvelupisteestä, paikasta toiseen ja ihminen on siellä vain numero. Tämä tulee kalliiksi yhteiskunnalle, ja se mielestäni aliarvioi ihmisen normaalia elämää. Mielestäni perusturvan lähtökohdan pitää olla nyt ja tulevaisuudessa, että pääsimme siihen tavoitteeseen, josta SKDL:n ryhmäkin on puhunut hyvin pitkään, onko sen nimi sitten kansalaispalkka tai kansalaistulo, että ihmiset, jotka ovat siihen oikeutettuja, saavat riittävän toimeentulon. Tämä tavoite ei varmasti ole tässä porvarillisessa yhteiskunnassa helposti saavutettavissa, mutta se kumminkin on käsittääkseni yrittämisen arvoinen asia.

Herra puhemies! Valittaen on todettava, että sosialidemokraattien ja panos perusturva-asiaan on ollut viime aikoina hyvin nihkeä. Puoluesihteerin Ulpun Iivari on tyytynyt vain päivittelemään kustannuksia. Niin ovat tehneet tähän asti vain porvarit. Joka kerta, kun työväenliike on vaatinut toimeentuloturvan parantamista, hyvinvointipalvelujen lisäämistä tai työajan lyhentämistä, yleensä on oikeiston piiristä löytynyt sille vastustajia, jotka ovat ryhtyneet kauhistelemaan kustannuksia.

Kun kuuntelin ja äsken tarkistin vielä, kun ministeri Liikanen piti budjetin lähetepuheenvuoron 12 päivänä syyskuuta, oli yllättävää se, että hän ei nostanut esille mitään osin tässä puheenvuorossaan perusturvaan liittyviä kysymyksiä. Tätä olen pohtinut muutaman päivän ajan muun työn rinnalla,

ja nähtävästi on yleisemminkin sosialidemokraattien linja, että ne väliinputoajat, jotka ovat tässä yhteiskunnassa joutuneet syystä tai toisesta perusturvan piiriin, eivät kovin paljon kiinnosta tässä eduskunnassa enää moniakaan kansanedustajia. Tämä on valittavaa, mutta tämä on tämän päivän eduskunnan arkielämää.

Ed. Laine: Herra puhemies! Vaikka ed. Juhantalon ja muiden lakialoite tasoltaan, sanoisinko lähiaikojen tasoltaan, on jossain määrin alhainen, se on kuitenkin erittäin paljon poikkeava hallituksen linjasta, joka näkyy budjettiesityksestä. Hallitushan ei esitä mitään korjauksia perusturvaan, näin voidaan sanoa. Edelleen ed. Juhantalon ja keskustan ja SKDL:n aloite on parempi kuin kaikkien puolueiden yhteisen työryhmän esitys viime keväänä ainakin siltä osin, että tässä aloitteessa selvästi suuntaudutaan myös nyt vallitsevan kansaneläkkeiden tason korjaamiseen. Voidaan myös todeta, että tämä aloite on laajempi kuin eräät muut perusturva koskevat aloitteet.

Siis vaikka alussa mainitsin tästä tasosta, ymmärrän niin, että tällä aloitteella kuitenkin suuntaudutaan myös perusturvan tason huomattavaan korottamiseen lähiaikoina. Näin ollen toteaisin, että demokraattisen vaihtoehdon osalta haluamme olla myötävaikuttamassa tämän aloitteen edistymiseen, sen kehittymiseen ja ehkä siltä pohjalta asteittain tapahtuvaan perusturvan kohentamiseen. Toivottavasti eduskunta ripeästi tämän aloitteen pohjalta tarttuu kysymykseen perusturvan parantamisesta.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Käsillä oleva Suomen keskustan ja SKDL:n yhteinen lakialoite pitää sisällään tavoitteen nykyistä paremman ja yhtenäisen perusturvan aikaansaamisesta. Lakialoitteen ajankohtaisuutta korostaa osaltaan myös se, että eduskunnalle annettu hallituksen budjettiesitys ei pidä sisällään sellaisia välttämättömiä tasokorotuksia tai sosiaaliturvan ja toimeentuloturvan aukkojen korjaamisia, jotka tässä vähäosaisten kannalta yhä kovemmassa yhteiskunnassa olisivat välttämättömiä. Budjettiesitystä on käydyssä laajassa lähetekeskustelussa myös hallituspuolueiden taholta moitittu kovin epäsosiaalisiksi ja todettu, että siinä ei todellakaan aloiteta mitään sellaisia

uusia perusturvan tasoa korottavia tai yhdenmukaistavia toimenpiteitä, jotka olisivat tässä tilanteessa välttämättömiä.

Eduskuntavaalien alla kokoomus vaati voimakkaasti perusturvaa koskevan puitelain aikaansaamista. Tuolloin kokoomus asetti tavoitteeksi yhtenäisen aukottoman perusturvan. Erityisen tärkeänä kokoomuksen piirissä pidettiin kotihoidon tuen korottamista, samoin eläkkeiden indeksijärjestelmän yhtenäistämistä, niin että myös kansaneläke tarkistettaisiin Tel-indeksillä. Tähän mennessä kokoomuksen taholta ei kuitenkaan näihin asioihin, kun eduskuntakautta on jo kulunut yli puoleen, ole vielä tuotu korjausesityksiä.

Opintorahaan kokoomus halusi ennen eduskuntavaaleja myös tuntuvaan korotuksen ja asetti tavoitteeksi tuolloin vaaliohjelmassaan, että opintorahan osuus on korotettava 50 prosenttiin opintotuesta vuoteen 1991 mennessä. Tässäkään asiassa, niin kuin hyvin voidaan budjettikirjasta todeta, ei kovin nopeasti olla etenemässä, vaan tavoite on edelleen kovin kaukana. Opintorahan lisäys ensi vuodelle on budjettiesityksen mukaan 115 miljoonaa markkaa. Perusosa nousee 1.7.1990 lukien 15 markalla kuukaudessa ja opintorahan perusosan huoltajalisä 20 markalla kuukaudessa.

Ennen eduskuntavaaleja SMP vaati voimakkaasti, että köyhyys on maasta poistettava. Perusturvan tavoitteelliseksi tasoksi SMP asetti tuolloin 100 markkaa päivä. Tässäkin voimme nyt päätellä, miten asia on ja tämä tavoite edennyt. Itse asiassa toimeentuloerot ovat lisääntyneet, ja todellinen köyhyys markoissa arvioiden, kun mitataan ihmisten toimeentulon edellytyksiä, on lisääntynyt. SDP:n vaaliohjelmassa vähimmäiseläkkeen korottamisesta ei mainittu eduskuntavaalien alla mitään, ei myöskään työttömyys-, sairaus- tai äitiyspäivärahojen korotuksesta.

Arvoisa puhemies! Keskustan ja SKDL:n lakialoitteeseen on koottu kipeimmät ja kiireisimmät perusturvan korjaustarpeet. On täysi syy odottaa useiden puolueiden vaalilupauksiin viitaten, että näille ehdotuksille perusturvan tason korottamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi tulee eduskunnassa laaja tuki. Viittaaan tässä myös ed. Knuuttilan äsken mainitsemiin näkemyksiin ja uskon, että myös sosialidemokraattisen puolueen piirissä todella vakavasti ollaan harkitsemas-

sa sitä, eikö todellakin juuri vähimmän toimeentulon piirissä olevien toimeentulotasoa tässä hyvinvointitilanteessa olisi syytä mitä kiireimmin korjata.

Viime viikolla käydyssä keskustelussa ylimääräisen rintamalisän korotuksesta todettiin, että onhan meillä toimeentulotukijärjestelmä kunnallisena järjestelmänä. Tämä viimesijainen tukijärjestelmä ei kuitenkaan ole sellainen, joka on tässä salissa tai hallituksenkaan piirissä asetettava tavoitteeksi, vaan selkeänä lähtökohtana on oltava sellainen ihmisen perusturvaan ja turvallisuuteen keskeisesti liittyvä toimeentulon taso, että ei jouduta viimesijaisten järjestelmien piiriin.

Käsillä olevan lakialoitteen ulkopuolelle on rajattu perusturvan kokonaisuuteen sisältyvä viimesijainen toimeentulotuki sekä sellaisia perusturvaan ja turvallisuuteen keskeisesti liittyviä tekijöitä kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, niiden parantaminen, asumiseen tai työhön ja tasa-arvoon liittyvät kysymykset. Näihin asioihin keskustaa on puuttunut ja tulee puuttumaan muissa lakiehdotuksissa.

Lakialoitteeseen on kuitenkin koottu ne perusturvan tason korottamiseen ja yhdenmukaistamiseen tähtäävät ehdotukset, joiden toteuttaminen tässä tilanteessa on mielestämme ihmisarvon kannalta suomalaisessa yhteiskunnassa kiireisin. Nämä koskevat niin eläkeuudistuksen toteutusta kuin indeksijärjestelmän uudistamista niin, että tasoltaan korotettu kansaneläke voi jatkossa todella turvata saajilleen vähimmäistoimeentulon. Edelleen aloite koskee opiskelijoiden toimeentulon parantamista, samoin kotona lastaan hoitavien ja työttömien toimeentuloturvan parantamista.

Arvoisa puhemies! On syytä odottaa, että tämä keskustan ja SKDL:n lakialoite saa eduskunnassa tukea ja että nämä kiireiset perustoimeentuloturvan korottamis- ja yhdenmukaistamishankkeet todella etenevät.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Suomessa on todella perusteita nostaa perusturvaa. Viittaan Pohjoismaiden neuvoston piirissä tehtyihin selvityksiin, että Suomessa perusturva on alhaisin koskien esimerkiksi työttömyysturvaa. Siinä on aika suuri ero. Lisäksi Suomessa ovat asunnot viime vuosina kallistuneet siinä määrin, ettei se ole voinut olla vaikuttamatta alentavasti ihmis-

ten toimentuloon, nimenomaan niiden, joiden tulot ovat alhaiset.

Mitä erikseen tulee työttömyysturvaan, meillä on perustuslaissa säädetty oikeus työhön. Yhteiskunnan pitäisi voida järjestää jokaiselle työtä alan työehtosopimuksen mukaisin palkkaeduin. Jos ei tätä voida tehdä, pitää toki ainakin olla valinnanvapaus saada työttömyysturva, joka vastaa saamatta jäänyttä palkkaa. Tämänkin vuoksi eron pitäisi olla mahdollisimman pieni, joskin toisaalta pitää ottaa huomioon se, että aina työn vastaanottamisen pitää olla taloudellisesti edullisempaa kuin työttömänä olemisen, mikä vaikuttaa ainakin nuorten työmotivaatioon oleellisesti.

Vielä toteaisin, että jos lapsilisät tulevat veronalaisiksi, sillä on aika suuri merkitys etenkin maaseutukuntien veropohjaan.

Mitä tulee opposition vaatimuksiin yleensä, varmasti olisi helpompaa päästä näissä ratkaisuissa eteenpäin, jos oppositio olisi tukemassa myös valtion tulopohjan vahvistamista.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Tämä keskustan ja SKDL:n yhteisaloite pitää sisällään mm. perusturvan osalta kotihoidon tuen. Ensi vuoden alusta lähtien kuntien on järjestettävä alle kolmivuotiaille lapsille vaihtoehtoisesti kunnallinen päivähoitopaikka tai maksettava kotihoidon tukea. Kaikki arviot viittaavat siihen, että erityisesti suurilla kaupungeilla on vaikeuksia järjestää päivähoito lakisääteisesti.

Hallituksen omien tietojen mukaan tämän vuoden lopussa on arviolta noin 10 000 vajeasta alle kolmivuotiailla. Eräitten arvioiden mukaan vaje voi nousta jopa 20 000:eenkin eli lakia ei voida toteuttaa pelkästään kunnallisia päiväkotipaikkoja hyväksi käyttäen. Tässä laskelmassa ei ole otettu huomioon myöskään sitä, kuinka moni kolme vuotta täyttänyt olisi tuolloin vailla hoitopaikkaa samoista perheistä, joista alle kolmivuotias lakisääteisesti saa paikan, eli paljonko on ns. väliinputoaja- ja ristiriitaperheitä, jotka joutuvat käyttämään erilaisia hoitomuotoja.

Voimassa olevan lainsäädännön tarkoituksena ei myöskään ole ollut eikä saa olla, että alle kolmivuotiaille tarvittavat päivähoitopaikat luotaisiin vähentämällä kolme vuotta täyttäneille tarkoitettuja päivähoitopaikkoja. Kunnat joutuvat kuitenkin keinottelemaan

juuri näin, että 3—6-vuotiaitten paikkoja siirretään 0—3-vuotiaille. Tulee keinotekoisesti hyvinkin pitkiä kuljetusmatkoja, mutta tilastot saadaan kuntoon.

Tilannetta arvioitaessa on aivan perusteltua, että kotihoidon tuen tasokorotus tehdään niin kuin keskustan ja SKDL:n lakialoitteessa esitetään ja niin, että siihen päästäisiin jopa porrastettuna siten, että myös sen lakisääteisen päälle maksettava kuntien oma kotihoidon tuki tulisi valtionavun piiriin.

On ilo todeta, että vielä samassa istunnossa tänään on esillä ed. Paakkisen lakialoite kunnallisen lasten kotihoidon tuen valtionosuudesta. Tuon lakialoitteen sisältö on täsmälleen sama kuin keskustan näillä valtiopäivillä sisäänjättämä lakialoite samasta asiasta, johon sisältyy yhtenä vaihtoehtona myös se, että kuntien omaan kotihoidon tukeen maksetaan valtionosuutta SVOL-asteikon mukaisesti kuitenkin niin, että katto olisi 4 000 markkaa. Samaa 4 000 markan rajaa esitetään myös ed. Paakkisen nimellä kulkevassa lakialoitteessa, jossa näyttää olevan sekä kokoomuksen, sosialidemokraattien, vihreitten että kristillisten allekirjoituksia. Keskusta on tukemassa tätä ed. Paakkisen nimellä kulkevaa lakiesitystä, koska se on myös yhtenä osana ja lähes saman sisällöisenä meidän sisällä ja voimassa olevassa lakialoitteessamme.

Mikäli perusturvaa kokonaisuutena ei voida toteuttaa SKDL:n ja keskustan lakiesityksen pohjalta yhtenä vuonna, toivoisi, että kiireellisyysjärjestyksessä lapset huomioitaisiin ja otettaisiin ensimmäisessä vaiheessa kotihoidon tuen tasokorotus ja myös valtionosuuden maksaminen kuntien oman kotihoidon tuen osalta.

Ed. Paakkisen lakialoitteen mukaisesti kuntien oman kotihoidon tuen valtionosuus olisi ainoastaan 180 miljoonaa markkaa vuodessa ja tältä osin suhteellisen kohtuullinen lisäys vuoden 1990 budjettiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

perustuslakivaliokuntaan

14) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 70 laiksi valtiopäiväjärjestyksen 37 ja 37 a §:n muuttamisesta

sosiaalivaliokuntaan

15) Ed. Drombergin ym. lakialoite n:o 71 laiksi sairausvakuutuslain 23 §:n muuttamisesta

16) Ed. Paakkisen ym. lakialoite n:o 72 laiksi kunnallisen lasten kotihoidon tuen valtionosuudesta

17) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 18 (HE n:o 96)

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Kyselytunti on ensi torstaina kello 17. Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 18.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

